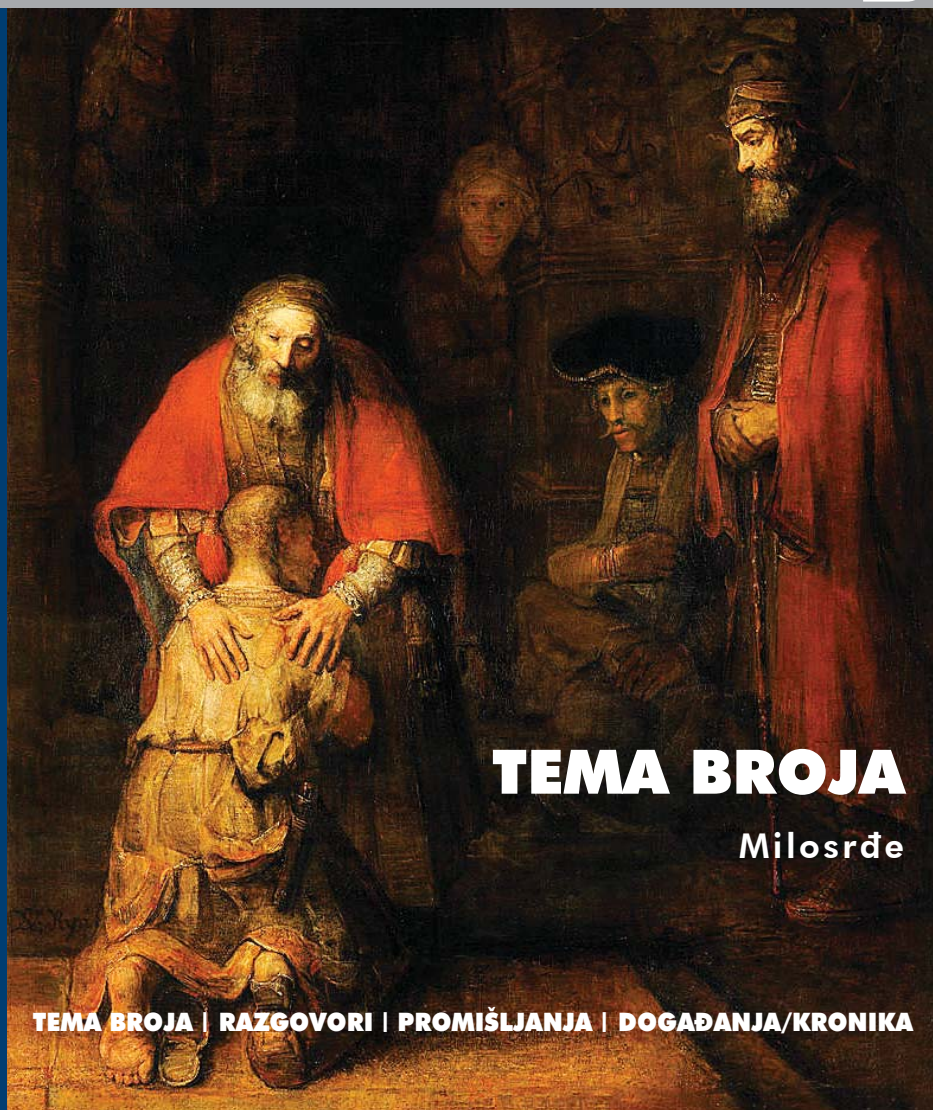

Studentski list **Teofil**

God XI./2016./br. 1 (15)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

TEMA BROJA

Milosrđe

TEMA BROJA | RAZGOVORI | PROMIŠLJANJA | DOGAĐANJA/KRONIKA

Izdavač:

Katolički bogoslovni fakultet
u Đakovu

Odgovara:

doc. dr. sc. Suzana Vuletić

Glavni urednik:

Marko Ivančičević

Uredničko vijeće:

Tihomir Borić
Dino Klem
Marija Kozić
Martina Peunić
Lucija Grabovac
Mateja Martinović
Slađana Bradarić
Kristijan Japarić
Andrijana Lukadinović

Suradnici u ovom broju:

Tihomir Borić
Goran Franjić
Marko Ivančičević
Dino Klem
Ružica Mihić
Marijan Milanović
Martina Peunić
Leonnal Radinski
Marko Rubil
Mario Vrkić (KBF u Splitu)

Adresa uredništva:

KBF u Đakovu
Petra Preradovića 17
31400 Đakovo
Telefon: 031/802-402

Lektura:

s. Marija Stela Filipović

Grafička obrada:

Glas Slavonije d.d., Osijek

Tisak:

Glas Slavonije d.d., Osijek

Naklada:

400 primjeraka

Marko Ivančičević

Ružica Mihić

Tihomir Borić

Goran Franjić

Leonnal Radinski

Marko Rubil

Marija Kozić

Dino Klem

Marko Vrkić

Marko Vrkić

Marija Kozić

Anonimno

Tihomir Borić

Marko Ivančičević

Ružica Mihić

Marijan Milanović

Martina Peunić

Martina Peunić

1	Riječ urednika
	Tema broja – Milosrđe
2	Starozavjetno pojmovlje o milosrđu
6	Isusova poruka o milosrđu
11	Miseris cor dare
17	Pravda i milosrđe
20	Sestra Faustina Kowalska i milosrđe
23	Bogat milosrđem
27	Misericordiae vultus
	Članci gostujućih autora
29	Navika u duhovnosti
31	Navijačka simbolika
	Razgovori s najuspješnijim studentima
33	Domagoj Brkić
33	Ivan Kunčević
34	Danijela Vranješ
35	Željko Filajdić
36	Nikola Kaurin
	Promišljanja
38	Biti pozvana
39	Duhovno ozračje i krjeposno očitovanje suvremenoga čovjeka
42	Razmišljanja
43	Sve je dopušteno, ali sve ne saziđuje. (1 Kor 10, 23)
44	Fra Vjeko Ćurić
46	Kako na nebu, tako i na zemlji
47	Na dlanu; Siročad (ni)smo
	Događanja / Kronika
48	Društvena kronika
60	Gostujuća predavanja
63	Znanstvena kronologija
68	Predstavljanje I. godine

Marko Ivančičević, 5. godina, urednik

Milost vam i mir od Boga, Oca našega, i Gospodina Isusa Krista!

Dragi čitatelji, u rukama držite novi broj *Teofila*, časopisa studenata Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu.

Temu ovog broja, odnosno razlog njezina odabira, nije teško prozrijeti, odgonetnuti ili proniknuti. Naime, svima nam je znano da je u tijeku Jubilejska godina milosrđa. U skladu s tim, u ovom broju bit će govora o Božjem milosrđu, o tom što ono jest, što Pisma kažu o njemu, kako se ono očituje, te o samoj Jubilejskoj godini.

Netko bi mogao misliti da će govor studenata o milosrđu biti slatunjav, ili možda teološki neispravan, pa čak i heterodoksan. Ni pošto! Ovi članci oduševljavaju čistoćom evanđelja i ozbiljnošću. To, doduše, nikoga ne bi trebalo ni iznenaditi, niti bi se itko nad tim trebao čuditi jer takvo se što od studenata svetih znanosti i očekuje.

Moje kolege studentice i studenti, iako su poglavito zagledani u slavu Kristova križa, bave se i drugim kreativnim radom, koji je prodahnut Duhom i odsijava slavom Očevom. Promišljanja također nisu uokvirena samo milosrđem, nego se šire i na ostale teme o kojima studenti pišu i svjedoče.

Ova godina bila je prilično bogata sadržajima, kako na samom Fakultetu, tako i izvan njega. O svemu tomu moći ćete pročitati u ovom broju.

Milost Gospodina Isusa Krista, ljubav Boga i zajedništvo Duha Svetoga sa svima vama! Jedinomu Mudromu, Bogu, po Isusu Kristu: Njemu slava i čast u vijeke! Amen.

RIJ
JEČ
RIJE
RIJEČ

UREDNIKA

Starozavjetno pojmovlje o milosrđu

Ružica Mihić, IV. godina

Površni poznavatelji Svetoga pisma često će reći kako je Stari zavjet povijest Božjega gnjeva i pravednosti, a Novi zavjet nova milosna epoha u povijesti spasenja. Time je Staromu zavjetu nepravedno i neutemeljeno pridodan negativan prizvuk. Stoga je namjera ovoga kratkog promišljanja pokazati kako tijekom cijele povijesti spasenja Bog ljudima obilno iskazuje milosrđe. Iz mnoštva situacija, opisanih u biblijskim tekstovima, iščitavaju se mnogi pojmovi koji ukazuju na Božju milostivost: *hen*, *hesed*, *rahamim*, *emet*, *ahaba*, *sedeq*... Zbog posebnosti i sadržajnosti, zadržat ćemo se na tri izabrana pojma i nastojati upoznati njihovo svjetovno i religiozno značenje.

Hen

Govoreći o starozavjetnom pojmovlju, koje izražava stvarnost Božje milosti, prvotno u hebrejskom jeziku nailazimo na glagol *hanan* (*hnn*) u značenju iskazivanja naklonosti i milostivosti nekome te njegovu izvedenicu *hen* što znači milost, naklonost, ali i pridjev *hannun* što znači milosrdan i milostan.¹ Ističemo kako je glagol *hanan* sa svojim izvedenicama često prisutan u psalmima, gdje ukazuje na Božju milostivost u konkretnim postupcima prema nevoljnima koji vape Bogu za pomoć. Sam glagol označava milostivost osobe u doslovnom značenju: biti milostiv, smilovati se, a u takvom se obliku u Starom zavjetu susreće 78 puta.²

Temeljno značenje starozavjetnoga pojma, hebr. *hen*, ukazuje na milosno naklanjanje (blagona-

klonost) onoga tko daje sreću, a odnosi se na kralja, potom i na Boga, čime se milost izražava kao temeljno slobodna Božja naklonost koju čovjek nikada ne može zahtijevati.³ Imenica *hen* nema isključivo religiozno značenje, nego opisuje način ljudskoga ponašanja, pri kojemu slabiji nalazi milost u moćnoga. *Hen* religiozno značenje dobiva u psalmima koji izražavaju čovjekovu potrebu da mu u njegovoj nedostatnosti Bog pritekne upomoć. Izrazom *hen* opisuje se i Božja dobrohotnost, ali i njegova nemjerljiva veličina i različitost od čovjeka, unatoč kojoj Bog podjeljuje narodu blagoslov i ulazi u Savez s Izraelom.⁴ Imenica *hen*, milost, u biblijskim se tekstovima često veže uz sintagmu »*naći milost u nečijim očima*«. Taj je izraz značio više stavove u ponašanju, nego konkretna djela. Onaj u čijim se očima nalazi milost uvijek biva nadređen onomu koji od njega milost traži i najčešće nalazi, pa se milost uvijek odnosi na kralja, prijestolonasljednika, kneza, dok je njima nasuprot pojedinac ili narod u nevolji... Sam izričaj »*naći milost u nečijim očima*« htio je ukazati na posebnost odnosa prema onim nižima.⁵ Izraz Božje milostivosti jest milost kao nezasluženi dar milosrdnoga Boga čovjeku grješniku. Važno je istaknuti kako LXX *hen* prevodi izrazom grč. χάρις koji ne izriče tako jasno nedugovanost, posebice naglašenu hebrejskim izrazom.⁶

Iz glagola *hanan* izvodimo i pridjev *hannun* – označuje da je netko, pri čemu se prvenstve-

³ Usp. A. GRABNER-HAIDER (ur.), *Praktični biblijski leksikon*, KS, Zagreb, 1997., str. 211.

⁴ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti...*, str. 28.-29.

⁵ Usp. B. LUJIĆ, *Bog biblijske objave – istovremeno i milosrdan i pravedan...*, str. 9.-10.

⁶ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti...*, str. 28.-29.

¹ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti*, Crkva u svijetu, Split, 2006., str. 28.-29.

² Usp. B. LUJIĆ, *Bog biblijske objave – istovremeno i milosrdan i pravedan*, u: *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije* (dalje: *Vjesnik*) 144 (2016.) 1, str. 7.-13., ovdje str. 9.-10.

no misli na Boga, milostiv u ponašanju prema onima koji mu se obrate.⁷ Čini se da je pridjev *hannun* pridijevan isključivo Bogu i najčešće je uprabljiv u liturgijskim formulama u kojima je vezan uz izraz milosrde jer samo se u Boga zaista može naći milosrde i milost, odnosno prihvaćanje s ljubavlju.⁸

Hesed

Pojam *hesed* moguće je prevesti kao milosrde, vjernost, ljubav, dobrotu, dobrohotnost, prijateljstvo, a u svojem izvornom smislu uvijek pretpostavlja drugoga. Stoga se njegovo značenje može ispravno shvatiti samo kao odnos prema drugom, jer drugoga uključuje i uvažava. Prema tomu, *hesed* se ostvaruje isključivo u zajednici. Tako milosrde pretpostavlja drugo biće i još više povezanost s njim, povezanost koja nije samo nagonska, nego proizlazi iz čovjekove volje ili htijenja.⁹ Hebrejski izraz za milosrde, *hesed*, na grčki se prevodi imenicom grč. *ἔλεος*, a po sebi označuje vezu koja u vjernosti sjedinjuje dva bića, čime milosrde nije više samo odjek nagonске dobrote, nego je to svjesna, željena dobrotu i time odaziv na nutarnju obvezu, stoga i vjernost samomu sebi.¹⁰

Tekst Izl 34, 6-7 tvori temelj razumijevanja starozavjetne teologije milosti, budući da ne govori samo o Božjem djelovanju, nego i o tom što je Bog u sebi, odnosno o njegovoj prisutnosti upravo u trenutcima grijeha i nevjernosti njegova naroda: »*Jahve! Jahve! Bog milosrdan i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću, iskazuje milost tisućama, podnosi opaćinu...*« Ta prisutnost izražena je posebice u proroka, posebice kod Jeremije: »*Ljubavlju (ahaba) vječnom ljubim te, zato*

ti sačuvah milost (hesed).« (Jr 31, 3)¹¹ Nadalje, prema Iz 16, 5 *hesed* pripada samoj Božjoj naravi jer upravo *hesed* učvršćuje Božje prijestolje: »...*učvrstit će se prijesto u blagosti (hesed) i na njemu će vjerno stolovati, u šatoru Davidovu, sudac koji pravo ište i pravdu čini.*« Takvu intonaciju uočavamo i u Ps 119, 41 gdje *hesed* predstavlja očitovanje same Božje naravi, tj. Bog je *hesed*: »*Nek milost tvoja, o Jahve, dođe na mene i spasenje tvoje po tvom obećanju.*« Takvo ontološko tumačenje Božjega milosrda paralelno je s onim u Izl 33, 19: »*Bit ću milostiv komu hoću da milostiv budem; smilovat ću se komu hoću da se smilujem.*« i Izl 3, 14: »*Ja sam koji jesam,*« reče Bog Mojsiju. Onda nastavi: »*Ovako kaži Izraelcima: Ja Jesam posla me k vama.*«¹²

Hesed prvenstveno želi ukazati na to da Bog izlazi na kraj sa svom ljudskom bijedom, očitujući čovjeku svoju nježnost, čime poziva čovjeka na nasljedovanje Stvoritelja u iskazivanju milosrda prema bližnjemu.¹³ *Hesed* nalazimo i kao utemeljenje Božje vjernosti (hebr. *emet*) i suosjećanja (hebr. *rahamim*) o kojem će kasnije biti više riječi. U teološkom smislu *hesed* označava Božji stav prema ljudima i postaje oznaka njegova djelovanja.¹⁴ Taj temeljni Božji stav milosrda prema svim ljudima najbolje je ocrtan u Knjizi psalama gdje ne nalazimo traga partikularizmu: »*Kako se otac smiluje dječici, tako se Jahve smiluje onima što ga se boje. Jer dobro zna kako smo sazdani, spominje se da smo prašina.*« (Ps 103, 13-14)¹⁵ Ponovljeni zakon nam donosi još jednu dimenziju imenice *hesed*: *hesed* jest stav koji proizlazi iz Saveza u kojemu Bog nadilazi ono što je dogovoreno,

¹¹ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti...*, str. 29.-30.

¹² Usp. O. ARTUS, »Milosrde« i »ljubav« u Izraelovim predajama, u: *Communio. Međunarodni katolički časopis* 41 (2015.) 124., str. 5.-18., ovdje str. 7.-8.

¹³ Usp. X. LEON-DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije...*, str. 536.

¹⁴ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti...*, str. 29.-30.

¹⁵ Usp. X. LEON-DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije...*, str. 540.

⁷ Usp. B. LUJIĆ, Bog biblijske objave – istovremeno i milosrdan i pravedan..., str. 9.-10.

⁸ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti...*, str. 28.-29.

⁹ Usp. B. LUJIĆ, Bog biblijske objave – istovremeno i milosrdan i pravedan..., str. 10.

¹⁰ Usp. X. LEON-DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, KS, Zagreb, 1993., str. 536.

dajući i čineći i više nego što je dužan. *Hesed* je tako stav usmjeren na svu zemlju, određen da traje uvijek i čini čuda.¹⁶ Ako te pojmove milosrđa i dobrote promotrimo kod Hoš 2, 21, vidjet ćemo da *hesed* putem *rahamim* (što je imenica koja odgovara pridjevu *raham*, a označava Božje milosrđe) ukazuje da slijedi besplatno oprostjenje koje omogućuje da opet bude uspostavljen odnos ljubavi koji je sukladan samoj Božjoj naravi: »Zaručit ću te sebi do vijeka; zaručit ću te u pravdi i u pravu, u nježnosti i u ljubavi«. Oprostjenje je potrebno jer je došlo do raskida između Izraela i Boga poradi Izraelova preljubništva, odnosno idolopoklonstva. Ovakvo razumijevanje Boga kao vrela oprostjenja (*hesed*) nalazimo i u psalmima, posebice u Ps 136 s refrenom »vječna je ljubav (milost – *hesed*) njegova.¹⁷ Bog je duboko potresen bijedom u koju čovjeka baca grijeh i zato želi čovjekovo obraćenje. Kako bi do obraćenja došlo, Bog šalje narod u pustinju i progovara njihovim srcima, kako bi Izrael u izgnanstvu shvatio da je volja Jahvina da njihov povratak u rodnu zemlju bude i znak povratka njemu. Naime, u srcima ljudi utkano je uvjerenje u Božju velikodušnost u praštanju i u njegovo milosrđe: »Tko je Bog kao ti koji prašta krivnju, koji grijeh oprašta i prelazi preko prekršaja ostatka baštine svoje, koji ne ustraje do vijeka u svojem gnjevu, nego uživa u pomilovanju?« (Mih 7, 18)¹⁸ Ova dijalektika nevjernosti Izraela Savezu i postojanosti Božje naklonosti (Bog uvijek ostaje vjeran svojoj prisezi) pokazuje kako se Bog prilagođuje ljudskoj situaciji.¹⁹

Na temelju rečenoga vidimo da je riječ je o bitno relacijskom pojmu koji označuje povezanost i vezu među osobama. Osim toga, *hesed* označuje

vjernost savezu koji je sklopljen, ali i vjernost samomu sebi. Ako pojam koristimo u kontekstu govora o Bogu, on se odnosi na Savez koji je Bog sklopio s Izraelom u povijesti spasenja, pri čemu se ukazuje na vjernost Boga Savezu, ali i samomu sebi. Nadalje, *hesed* znači i u duboku unutarnju težnju za dobrom, te nezasluženu naklonost, priateljstvo i ljubav.²⁰

Rahamim

Kako bismo dobili bolju sliku starozavjetnoga poimanja milosti, razmotrit ćemo i pojam *rahamim*. U korijenu pojma jest glagol suošjećati (*rh*), te izvedenice majčina utroba (*rehem*), pridjev milosrdan (*raham*) i plural kojim se izražava osjećaj sućuti (*rahamim*). Ono što majka osjeća za dijete, koje je u svojoj utrobi nosila i po porodu dojila i odgojila, to Bog osjeća za čovjeka i za narod. Ta je dimenzija također vrlo istaknuta kod proroka, pa tako Izaija piše: »Može li žena zaboravit svoje dojenče, ne imat sućuti za čedo utrobe svoje? Pa kad bi koja i zaboravila, tebe ja zaboraviti neću.« (Iz 49, 15)²¹ Glagolom *raham* najčešće se označava smilovanje iskazano nekomu. Zanimljivo je istaknuti da izvedenica samoga glagola, *rehem*, označava majčinsko krilo, utrobu, nutritinu jer je u starini postojalo vjerovanje da iz majčine utrobe ne potječe samo fizički život, nego i svi unutarnji osjećaji koji su dubinski veoma važni za zdrav čovjekov razvoj. Povezivanje glagola, kojim se iskazuje smilovanje, s riječju koja označava majčinu utrobu, vjerojatno dolazi iz mentalnoga sklopa koji želi naglasiti da život, koji u majčinoj utrobi nastaje, a dolazi od Boga, treba biti dubinski odgovoran život i treba biti život za drugoga. Upravo ta briga i skrb za drugoga, prožeti dubokim emocijama, povezuju

¹⁶ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti...*, str. 29.-30.

¹⁷ Usp. O. ARTUS, »Milosrđe« i »ljubav« u Izraelovim predajama..., str. 7.-8.

¹⁸ Usp. X. LEON-DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije...*, str. 539.

¹⁹ Usp. A. STARIĆ (ur.), *Enciklopedijski teološki rječnik*, KS, Zagreb, 2009., str. 648.

²⁰ Usp. *Misericordia. Concetto fondamentale del vangelo – Chiave della vita cristiana*, str. 71.-72., citirano prema: D. VUKOVIĆ, Milosrđe u biblijsko-teološkoj perspektivi, u: *Vjesnik* 144 (2016.) 1, str. 14.-21, ovdje str. 15.

²¹ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti...*, str. 32.

pojam *rehem* (utroba) s glagolom *raham* (smilovati se). Osim toga, majčina utroba i nutritina čovjeka shvaćeni su kao »meka« mjesta, pa time u određenoj mjeri ukazuju na osjetljivost kad je u pitanju odnos prema drugoj osobi.²²

Iz korijena *rh* dolazi i imenica *rahamim* koja označava osjećaj smilovanja, ali i izvorno mjesto iz kojega dolazi osjećaj. Sama imenica izražava i osjećaj privrženosti i nježnosti prema nekom, ali i osjećaj sućuti što može značiti praštanje upravo radi privrženosti nekomu. Možemo stoga reći da je u pojmu *rahamim* sadržano sve ono što se u biblijskim tekstovima naziva srcem kao središtem čovjekova bića. I pojam *rahamim* značenijski i praktično ide od višega prema nižemu, od Boga prema čovjeku, od onoga u boljem položaju prema onom koji treba pomoć i zaštitu.²³ Hebrejski izraz za sućut (*rahamim*) izražava nagonsku privrženost nekog bića prema drugom. Prema Semitima, sjedište toga osjećaja nalazi se u majčinu krilu (*rehem*), u utrobi (*rahamim*), a mi bismo rekli u srcu osobe, te se konkretizira djelima: u sućuti prilikom nekog kobnog stanja ili u opraštanju uvrjeda.²⁴ Vidimo da se već u Starom zavjetu Bog objavljuje kao milosrdni i suosjećajni Bog koji ostaje vjeran Savezu sklopljenom sa svojim narodom, iako se narod pokazao nevjernim. Jahve se očituje kao Bog koji suosjeća sa svojim narodom iz dubine, iz utrobe (*rehem*) svojega bića. Pritom je milosrđe usko vezano uz ljubav jer Bog svojom ljubavlju iskazuje milosrđe. Bog ljubi i za svoj narod gaji osjećaje iz dubine svojega bića, iz dubine nalik majčinoj utrobi (*rehem*), ali i ljubi i snažnom očinskom vjernosti i odgovornosti. Možemo stoga reći da *rahamim* znači milosrđe u majčinskom aspektu nježnosti, zaštićenosti, blagosti i dubokog osjećanja, dok ranije spomenuti pojam *hesed* označava

ozbiljnu i odgovornu, gotovo obvezujuću očinsku vjernost, ljubav i dobrotu.²⁵

Osvrćući se na ranije spomenuti tekst Izl 34, 6-7, izraz *‘el rahum* izvorno označava majčinsku nježnost, što u ovom kontekstu znači da Bog narodu treba oprostiti kao što majka svojoj djeci oprašta. Izraz »*bogat ljubavlju i vjernošću*« podsjeća na Savez i obećanja koje je Jahve dao praocima i njihovu potomstvu. Urednik je objavu Jahvina misterija milosrđa pojačao dvostrukim antitetičkim konstrukcijama: »*Jahve! Jahve!*« i »*milosrdan i milostiv*«, čime je razvio tumačenje otajstva Božjega milosrđa iskazana sklapanjem Saveza. No, pisac ne propušta istaknuti da je Bog i pravedan, te grijeh i prijestup kažnjava i na potomcima otaca. Na prvi se pogled čini kao da je ova tvrdnja u suprotnosti s prethodnim isticanjem Božjega milosrđa. No, upravo kontrastom i daljnjim razvojem teme o milosrđu želi istaknuti da je milosrđe Božje ispred kazne.²⁶

Umjesto zaključka

Sve rečeno upućuje na neprekidnu Božju skrb za čovjeka koja ne ostaje samo na razini Božjega unutrašnjega stava, nego se nužno konkretizira u sklapanju Saveza sa Izraelom, veličanstvenim spasenijskim djelima te posvemašnjoj vjernosti narodu unatoč njihovim iznova ponavljanim otpadima i idolopoklonstvu. Upravo u trenutcima pada, narod se uzda u Božju pomoć i zaziva ga, a Bog odgovara svojom milostivošću koja se manifestira u posvemašnjem oproštenju. Božje je milosrđe konstantno i konkretno, očitovano u gotovo majčinskoj nježnosti i očinskoj odgovornosti prema Izabranom narodu. Postaje stoga jasno da Bog svoje milosrđe iskazuje odvijeka do vijeka svima koji ga zazivaju.

²² Usp. B. LUJIĆ, *Bog biblijske objave – istovremeno i milosrdan i pravedan...*, str. 10.

²³ Usp. *Isto*, str. 10.

²⁴ Usp. X. LEON-DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije...*, str. 536

²⁵ Usp. D. VUKOVIĆ, Milosrđe u biblijsko-teološkoj perspektivi, u: *Vjesnik* 144 (2016.) 1, str. 14.-21, ovdje str. 15.

²⁶ Usp. B. ODOBAŠIĆ, Savez na Sinaju – objava Božjeg milosrđa. Teologija Saveza u Knjizi izlaska, u: *Bogoslovska smotra* 80 (2010.) 1, str. 167.-197., ovdje str. 192.

Isusova poruka o milosrđu

Tihomir Borić, IV. godina

Uvod

Cilj je naših promišljanja istaknuti bit kršćanske slike o Bogu, a to je »napetost između apsolutne moći i apsolutne ljubavi, napetost između apsolutne daljine i apsolutne blizine, između apsolutnoga bitka i neposredne okrenutosti svemu što je u čovjeku najljudskije«. ¹ Iako se čini preuzetnim i ludim jedan ljudski lik proglašavati mjerodavnim središtem cjelokupne povijesti, mi vjerujemo da se u Isusu Kristu sam Bog vezao uz ljude i dopustio da njima bude vezan. ² Budući da je Bogu svojstveno činiti milosrđe i u tomu se očituje njegova svemoć na poseban način (kako naučava Toma Akvinski), tek u suzvučju Staroga i Novoga zavjeta postaje razvidna u svojoj punoj veličini biblijska poruka o Božjem milosrdnom srcu, o Srcu božanskoga Otkupitelja. ³

»Milosrđe je objava njegove transcendencije svega ljudskoga i svega ljudski predvidivoga. U svojem milosrđu Bog se obajvljuje kao posve drugi, a paradoksalno istodobno kao onaj koji nam je posve blizu. Njegova transcendencija nije beskonačna daljina i njegova blizina nije drugarstvo bez distance. Milosrdni Bog nije jednostavno »dragi Bog« koji gleda kroz prste našu zloću i nemarnost. Naprotiv,

njegova je spasonosna blizina izraz drukčijosti i njegove nepojmljive skrovitosti (Iz 45,15). Upravo kao bliski i očiti *Deus revelatus* on je i *Deus absconditus*. Božje nas milosrđe upućuje na Božje biti-posve-drukčiji i na njegovu potpunu nepojmljivost, koja je istodobno nepojmljivost i pouzdanost njegove naklonosti i ljubavi.« ⁴

1. »Bog milosrdan i milostiv«

Središnje teme Staroga i Novoga zavjeta, u tekstovima koje datiramo u različita vremenska razdoblja, jesu teme Božje pravde i Božjega milosrđa. Budući da su ove teme u kontekstu Božje samoobjave, to znači da u starozavjetnoj i novozavjetnoj literaturi Bog sam o sebi govori kao o pravednom i milosrdnom. ⁵ Uveliko je rašireno mišljenje da je Bog staroga zavjeta osvetnik i srditi, a Bog Novoga zavjeta dobar i milosrdan Bog. Uistinu, postoje i tekstovi koji mogu pogodovati ovakvom razumijevanju (usp. Pnz 7, 21-24; 9, 3; Jš 6, 21; 8, 1-29; 1 Sam 15). No, usprkos tim i sličnim tekstovima ovo shvaćanje ne vidi ispravno postupan proces ispravne kritičke preobrazbe ideje Boga u Starom zavjetu i nutarnjega razvoja u pravcu Novoga zavjeta. U konačnici, oba zavjeta svjedoče o istom Bogu.

¹ J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb, 2008., str. 143.

² Usp. *isto*, str. 189.; 343.

³ Usp. J. RATZINGER, *Gledati probodenoga*, Verbum, Split, 2008., str. 67.

⁴ W. KASPER, *Milosrđe. Temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskoga života*, KS, Zagreb, 2015., str. 73.

⁵ Usp. A. JELIČIĆ, *Pravedan i milosrdan Bog*, u: *Riječki teološki časopis* 19 (2011.) 2, str. 244.

Milosrđe možemo shvatiti samo ukoliko razmotrimo biblijski pojam srca (*leb, lebab, kardia*). Kad Biblija govori o srcu, ona ne misli jednostavno na ljudski organ koji bi bio važan za život, nego njime želi označiti središte čovjeka, njegovih osjećaja i njegove moći prosuđivanja. Govoreći o Božjem srcu, ona naglašava njegovu strastvenu ljubav prema čovjeku. Njegovo srce zabrinuto je za čovjeka i za njegov grijeh, a vrhunac te zabrinutosti može se vidjeti kod proroka Hošee. »On na neusporediv i gotovo dramatičan način govori o tom da se Božje srce preokreće, a njegova je sućut uzavrela u njemu (Hoš 11, 8).«

»Ova riječ sada označava preokretanje ljubavi u Božjem srcu u korist njegova naroda. Preokret božanske ljubavi u Božjem srcu uništava ... njegovu odluku da kazni Izrael; milosrdna Božja ljubav odnosi pobjedu nad njegovom nedodirljivom i unatoč svemu nedodirnutom pravednošću.«⁶

Najvažniji izraz za shvaćanje milosrđa jest *hesed* koji označava nezasluženu naklonost, sročnost, dobrohtnost, a onda i Božju milost i milosrđe. Ovaj se pojam odnosi na slobodno i milostivo Božje okretanje čovjeku, nadilazeći puku ganutost i žalost zbog čovjekove nevolje. To je trajan Božji stav kojim Bog nadilazi svaki obostran odnos vjernosti i tako lomi sva ljudska očekivanja i sve ljudske kategorije.⁸ »U poruci o Božjem *hesedu* pokazuje se nešto od Božje tajne koja je po sebi zatvorena ljudskom mišljenju, o kojoj znamo samo iz Božje objave.«⁹

Želimo li vidjeti značenje koje Biblija pridaje Božjemu milosrđu, ne možemo se samo zadržati na jezičnoj uporabi pojmova, nego je potrebno promatrati cjelinu biblijske povijesti spasenja. Ova povijest započinje stvaranjem, ali ujedno i katastrofom jer je čovjek htio biti kao Bog i samodopadno odlučivati o dobru i zlu. Tako ga je otuđenje od Boga otuđilo i od prirode i od čovjeka. No, Bog ipak ne dopušta da čovjek i svijet jednostavno upadaju u katastrofe i u bijedu. Zato od početka poduzima protumjere kako bi to spriječio. Iako se riječ milosrđe ne pojavljuje u prvim poglavljima Knjige postanka, u stvarnosti je ono od početka djelotvorno i dohvatljivo.¹⁰ »Tako je povijest od početka Božje djelovanje protiv nesreće i nevolje. Božje je milosrđe od početka djelotvorno. Njegovo je smilovanje način na koji se Bog suprotstavlja zlu koje prevladava. On to ne čini nasilno i silovito; on ne udara jednostavno po njemu, ali u svojem smilovanju uvijek iznova otvara čovjeku nove prostore života i blagoslova.«¹¹

2. »Darom premilosrdnoga srca Boga našega«

»Božja starozavjetna objava ima svoj nastavak, a onda i ispunjenje u objavi u Novom zavjetu. Na tom tragu, Božje milosrđe koje se očitovalo u starozavjetnoj povijesti odnosa s Izabranim narodom, sada svoj vrhunac i ispunjenje ima u Isusu iz Nazareta, Sinu Božjem koji je postao čovjekom.«¹²

»Božje utjelovljenje u Isusu Kristu velik je događaj Božjega milosrđa. Bog se u kršćanstvu ne očituje kao nekakav daleki Bog, Bog puritanac, koji s nama ne želi imati nikakva

⁶ J. RATZINGER, *Gledati probodenoga...*, str. 66.-67.

⁷ Usp. A. REBIĆ, *Središnje teme Staroga zavjeta*, KS, Zagreb, 1996., str. 170.-174.

⁸ Usp. W. KASPER, *Milosrđe. Temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskoga života*, str. 63.

⁹ Isto, str. 64.

¹⁰ Isto, Usp. W. KASPER, str. 66.

¹¹ Isto.

¹² D. VUKOVIĆ, *Milosrđe u biblijsko – teološkoj perspektivi*, u: *Vjesnik* 144 (2016.) 1, str. 16.

posla, koji nas prepušta nama samima, nama bijednima, ograničenima i bijednima. Ne. U Isusu Kristu dogodilo se čudesno i nešto čovjeku potpuno nezamislivo, a to je da je Bog postao čovjekom, da nam je postao bliskim, s nama u svemu jednak osim u grijehu (Heb 4, 15). Tako se Božje milosrđe očituje kao zbližavanje s nama, zbližavanje u kojem se Bog ne miri s nama takvima kakvi jesmo, nego nam u svojem milosrđu uvijek iznova daje milost, snagu, a time i poticaj da se ni mi ne mirimo sa sobom, da u svojem životu uvijek započinjemo, da se obraćamo i mijenjamo.¹³

Isusa Krista možemo razumjeti samo ukoliko smo uvjereni da se sav unio u svoju riječ, da on *jest* riječ. Tu ne postoji više neko *ja* koje tvori riječ kao što je to kod svih nas. Tako i njegovo djelo nije ništa drugo nego davanje samoga sebe, odnosno bespridržajno stapanje samoga sebe upravo u to djelo.¹⁴ »Po hipostatskom sjedinjenju na njemu nema ničega što ne bi služilo Božjoj samoobjavi. On je kao središte svijeta i njegove povijesti ključ za tumačenje ne samo stavanja, nego i samoga Boga. On je to ne samo po svome nauku, po istini (općenitoj ili posebnoj) koju je zastupao, nego ponajprije i bitno po svojoj egzistenciji. Ne može se rastavljati njegovu riječ od njegove egzistencije; njegova je riječ istinita samo u povezanosti s njegovim životom, njegovim zalaganjem za Očevu istinu i ljubav, sve do smrti na križu.«¹⁵

Kristova mesijanska poruka i njegovo djelovanje među ljudima završavaju križem i uskrnućem. Vazmeno je otajstvo vrhunac objave i ozbiljenja milosrđa. Križ nam govori i nikada ne će prestati govoriti o Bogu Ocu koji

je uvijek vjeran svojoj vječnoj ljubavi prema čovjeku. On stoji na putu one admirabilis commemercii, čudesnog priopćavanja Boga čovjeku i istovremeno sadrži poziv upućen čovjeku da postane dionikom božanskoga života te kao posinak ima zajedničarstvo istine i ljubavi, što je u Bogu i proistječe iz Boga.¹⁶ »Križ je najdublje saginjanje božanstva nad čovjekom i nad onim što je čovjek – osobito u teškim i bolnim trenucima naziva svojom nesretnom sudbinom. Križ je poput doticanja vječne ljubavi najbolnijih rana zemaljskog čovjekova bivovanja. (...) U eshatološkom ispunjenju milosrđe će se očitovati kao ljubav, dok se u vremenitosti, u ljudskoj povijesti, – koja je ujedno povijest grijeha i smrti – ljubav mora objavljivati kao milosrđe, i kao takva mora se i ozbiljavati.«¹⁷

3. »Milosrđe mi je milo«

»Novost je Isusove poruke, koja nadilazi Stari zavjet, u tom što on Božje milosrđe naviješta krajnjom valjanošću i svima. Isus ne otvara pristup Bogu samo nekolicini pravednika, nego svima, za sve ima mjesta u Božjem kraljevstvu, nitko nije isključen. Bog je konačno povukao svoju srdžbu i dao prostora svojoj ljubavi i milosrđu.«¹⁸ Tri programatska sinoptička teksta izričito povezuju Isusovo djelovanje s njegovom osobom. Tako će Marko naglasiti kako s Isusom dolazi obećani i očekivani preokret vremena s kojim se ostvaruje početak Božjega kraljevstva. Luka Isusovim djelovanjem izriče obilježje sablažnjivosti njegove poruke, a za Mateja su djela Kristova milosrđa djela izlječenja i pomoći. Svi Isusovi čini izraz su Božjega milosrđa, iako ih evan-

¹³ I. RAGUŽ, *Milosrđe*, Panni, Đakovo, 2016., str. 49.-50.

¹⁴ Usp. J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo...*, str. 200.-202.

¹⁵ H. U. VON BALTHASAR, *Teologija povijesti – Kerigma i sadašnjost*, KS, Zagreb, 2005., str. 19.-20.

¹⁶ Usp. IVAN PAVAO II., enciklika, *Dives in misericordia*, (30. studenoga 1980., Rim), KS, Zagreb, 1981., br. 7.

¹⁷ Isto, br. 8.

¹⁸ Usp. W. KASPER, *Milosrđe. Temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskoga života...*, str. 90.

đelisti izričito takvima ne označuju. Ovo je posebice izraženo u Lukinu evanđelju. Isusovi su miljenici »siromasi« (Lk 4, 18; 7, 22); grješnici u njemu nalaze prijatelja (7, 34) koji se ne boji s njima drugovati (5, 27.30; 15, 1 sl.; 19,7). Milosrđe koje je Isus općenito pokazivao mnoštvima (Mt 9, 36; 14, 14; 15, 32) kod Luke poprima osobnije lice: ono se okreće sinu jedincu u udovice (Lk 7, 13), ili zaplakanom ocu (8, 42; 9, 38.42). naročitu dobrohotnost Isus pokazuje i ženama i strancima.¹⁹

Isus nije samo naviještao poruku o Očevu milosrđu, nego ju je i sam živio. Zauzimao se za bolesne i za one koje su mučili zli duhovi. Bio je ispunjen suosjećanjem u susretu s gubavcem (Mk 1,41) ili kada je susreo majku koja je izgubila sina jedinca (Lk 7, 13). Također je suosjećao s mnogim bolesnicima (Mt 14,14), s narodom koji je gladan (Mt 15,32), vidjevši dvojicu slijepaca koji ga mole da im se smiluje (Mt 20, 34), s ljudima koji su kao ovce bez pastira (Mk 6, 34). Na grobu svojega prijatelja Lazara potresen je i plače (Iv 11, 35.38). U govoru o sudu poistovjećuje se sa siromašnima, gladnima bijednima i progonjenima (Mt 25, 31-46). Stalno se susretao s ljudima koji ga molili da im se smiluje (Mt 9, 27; Mk 10, 47s i dr.). Na križu je oprostio raskajanu razbojniku i molio za one koji su ga prikovali na križ (Lk 23, 34.43). Na poseban se način obraćao grješnicima koji su duhovni siromasi. Za razliku od farizeja i pismoznana Isus se ne drži podalje od njih, nego jede s njima (Mk 2, 13-17 i dr.). Zbog toga je bio nazivan prijateljem carinika i grješnika (Lk 7, 34).²⁰

»Isus je htio zauvijek naslikati crte toga lica Božjega milosrđa što ga je pokazivao svojim činima. Grješnicima, koje je uskogrudnost farizeja isključivla iz kraljevstva Božjega, obznaniuje evanđelje beskrajnoga milosrđa, izravno nastavljajući vjerodostojne navještaje SZ. Ne razveseljuju Božje srce ljudi koji se smatraju pravednicima, već raskajani grješnici, slični izgubljenoj i ponovno nađenoj ovcu ili drahmi (Lk 15, 7.10).«²¹

4. »Idi pa i ti čini tako«

Kršćanin biti znači biti svjestan da u svakom slučaju živi od milosti i da prema tomu i on sam osobno treba biti milostiv i poklanjati ono što ima, poput prosjaka koji je zahvalan za ono što je primio pa to velikodušno dijeli dalje.²² Zato »ludost« milosrdne ljubavi može shvatiti tek onaj koji ljubi.²³ To je zahtjev kršćaninu, ukoliko on zaista pripada Kristu (krist-janin). Tako on biva kao Sin, postaje sinom, ne stoji oslonjen na sebe i u sebi, nego živi u potpunosti ovisnosti i predanju.²⁴

Prema Tomi Akvinskom milosrđe je najveća krjepost jer je u njoj čovjek darežljiv i razdaje se drugima i upravo tako pomaže i drugima u njihovim slabostima.²⁵ »Božje milosrđe uči nas da budemo milosrdni jedni prema drugima. Božje se milosrđe živi tako da ga pokazujemo svojim bližnjima: »Budite milosrdni kao što je vaš Otac milosrdan.« (Lk 6, 36)²⁶ Svoje »biti milosrdan« možemo na razne načine. Papa Franjo nas u ovoj Godini milosrđa poziva »ponovno otkriti tjelesna djela milosr-

²¹ X. LEON – DUFOUR i dr., *Rječnik biblijske teologije...*, str. 542.

²² Usp. J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo...*, str. 260.

²³ Usp. *Isto*, str. 262.

²⁴ Usp. *Isto*, str. 181.-182.

²⁵ Usp. I. RAGUŽ, *Milosrđe...*, str. 63.-64.

²⁶ *Isto*, str. 53.

¹⁹ X. LEON – DUFOUR i dr., *Rječnik biblijske teologije*, KS, Zagreb, 1993., str. 542.

²⁰ Usp. W. KASPER, *Milosrđe. Temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskoga života...*, str. 90.-91.

da: gladna nahraniti, žedna napojiti, siromaha odjenuti, stranca primiti, bolesna dvoriti, utamničena pohoditi i mrtva pokopati. Ne zaboravimo ni *duhovna djela milosrđa*: dvoumna savjetovati, neuka poučiti, grješnika pokarati, žalosna i nevoljna utješiti, uvrjedu oprostiti, nepravdu strpljivo podnositi i za žive i mrtve Boga moliti.²⁷ No, čineći ova djela ne bismo smjeli zaboraviti da je ljubav prema Bogu »bolja« od milosrđa prema drugima. Tomu je tako jer nas ona izdiže iznad nas samih i tako postajemo oni koji primaju. Njome na neki način postajemo pasivniji spram Većega od nas. Ujedno nam ona pomaže da naše milosrđe ne postane razbacivanje vlastitom moći nad drugima.²⁸ »Kad bi u središtu kršćanske vjere bilo samo milosrđe, vjera bi bila lišena nutrine, intime, nečega mirnoga, tankočutnoga i profinjenoga, a to je snažna ljubav prema Bogu.«²⁹

Zaključak

Ovim razmatranjem pokušali smo vidjeti da »Bog *jest* onakvim kakvim se *pokazuje*; on se ne pokazuje onakvim kakav nije.«³⁰ »Tko

je Bog, doznajemo prije svega i ponajčešće promatrajući Isusa Krista. Na Sinu možemo istobno vidjeti i Očeve crte. Stoga u kršćanski govor o Bogu najprije ulazi Isus evanđelja: ne postoji neki drugi »povijesni Isus«. Tko je Bog pripovijedao nam je onaj koji dolazi iz Očeva krila (Iv 1,18).³¹ Ako je istina da je »milosrđe uvijek suočavanje s ljudskom bijedom koje se ostvaruje kao suosjećanje«³², onda se u Isusu Kristu na čudesan način pokazalo da se Božje biti-Bog pokazuje u njegovu milosrđu i da je ono izraz njegova božanskoga bića.³³ Tako nas on svojim milosrđem uvodi u zajedništvo s Bogom u kojem ljudski život postaje istinski život. Ovo zajedništvo ne možemo proizvesti. Ono je moguće samo u onom kojega je Bog poslao. Stoga je Krist život jer nas uvodi u zajedništvo s Bogom. Jedino odatle dolazi izvor žive vode.³⁴ I ne zaboravimo u ovoj Godini milosrđa da je »ljubav prema Bogu bolja od milosrđa, jer se u ljubavi prema Bogu sjedinjujemo sa samim Bogom, dok se u milosrđu prema bližnjima sjedinjujemo s njegovim djelima, s njegovim djelovanjem, odnosno s njegovim milosrđem prema nama«³⁵.

²⁷ PAPA FRANJO, *Misericordiae vultus. Bula najave izvanrednog jubileja milosrđa*, (11. travnja 2015.), KS, Zagreb, 2015., br. 15.

²⁸ Usp. I. RAGUŽ, *Milosrđe...*, str. 67.

²⁹ Isto, str. 69.

³⁰ J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo...*, str. 159.

³¹ H. HOPING – J. H. TÜCK (priř.), *Sablazan istine vjere. Teološki profil Josepha Ratzingera*, KS, Zagreb, 2006., str. 85.

³² Usp. I. RAGUŽ, *Milosrđe...*, str. 80.

³³ Usp. W. KASPER, *Milosrđe. Temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskoga života...*, str. 72.

³⁴ Usp. H. HOPING – J. H. TÜCK (priř.), *Sablazan istine vjere. Teološki profil Josepha Ratzingera...*, str. 73.

³⁵ I. RAGUŽ, *Milosrđe...*, str. 69.-70.

Miseris cor dare

Goran Franjić, apsolvent

Pojam milosrđa (lat. *misericordia*), Aurelije Augustin definira kao *miseris cor dare*, tj. kao »suosjećanje tuđe bijede u našem srcu«¹, odnosno kao srce koje se priklanja i konzumira bijedu. Prema takvoj aktivnosti ljubećega priklanja ili empatije, lako je uočiti komplementarnost između milosrđa i ljubavi, budući da je narav same ljubavi konstruirana od razdavanja. Drugim riječima: »tradicionalna katolička moralna teologija vrlinu milosrđa tretira kao vrlinu koja proistječe iz ljubavi prema bližnjemu. Naime, milosrđe je ona vrlina koja nas potiče pružiti pomoć osobi koja pati od oskudice i bijede. U tom smislu, 'milosrđe' u moralnoj teologiji sadrži suženo i sekundarno značenje te samo po sebi nije poistovjetivo sa samom ljubavlju, već je rezultat i produžetak ljubavi; ono je *pars potentialis* vrlini ljubavi.«² Božji ljubeći bitak generira milosrđe. Ono jest Božji atribut, ali je isto tako i izvanjska manifestacija Božje ljubavi u svijetu.³ O milosrđu je teško reći nešto novo, budući da je ono, kako ističe Benedikt XVI.: »središte evanđeoske poruke, samo ime Božje, lik kojim se on objavio u drevnom Savezu i u punini u Isusu Kristu, koji je utjelovljenje stvoriteljske

i otkupiteljske Ljubavi.«⁴ Stoga ovim promišljanjem nastojimo promotriti pozadinu i ljepotu milosrđa pod kristološkim vidom. U ovom trenutku naše promišljanje želimo osloniti upravo na aktivnosti *priklanja* Božjega srca prema ljudskoj bijedi, koje svoje polazište sadrži u ljubećem stavu.

Asumpcija bijede

Milosrđe kao *miseris cor dare* izriče potrebu bliskosti koja je bitan segment ljubećega stava. Tom stavu približit ćemo se uz pomoć J. W. von Goethea, te H. de Balzaca. Tako J. W. von Goethe donosi Wertherovu bilješku o Lotti: »A kako me putem grdila što tako toplo suosjećam sa svime i da ću, nastavim li tako, propasti! Da se moram čuvati...«⁵ Izložene riječi Goetheova Werthera na vrlo lijep način izriču događanje milosrđa – za-ljubljenik je onaj koji je na svojevrstan način propadajući, odnosno Krist je onaj koji je po filantropiji (čovjekoljublju) sebe-oplijeđen, ispražnjen (Fil 2, 6-11); ne 'čuva' svoje Boštvo za sebe; Kristova »je smrt na križu vrhunac onoga okretanja Boga protiv samoga sebe u kojem se on daje da bi ponovno podigao i spasio palog čovjeka«⁶. Tako naš ljubitelj svo-

¹ AURELIJE AUGUSTIN, *O državi Božjoj*, Svezak prvi (knjiga I-IX), KS, Zagreb, 1982., str. 633.

² IGNACY ROZYCKI, *Essential features of the devotion to the Divine Mercy*, John Paul II. Institute of Divine Mercy, Eden Hill, 2000., str. 7

³ Usp. IGNACY ROZYCKI, *Essential features of the devotion to the Divine Mercy*, John Paul II. Institute of Divine Mercy, Eden Hill, 2000., str. 7.-8.

⁴ https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/hr/angelus/2008/documents/hf_ben-xvi_reg_20080330.html, (stranica konzultirana 18.5.2016.)

⁵ J. W. GOETHE, *Patnje mladoga Werthera*, ŠK, Zagreb, 1985., str. 81.

⁶ BENEDIKT XVI., *Deus caritas est*, KS, Zagreb, 2006., str. 23.

je prebivalište nalazi među nama (Iv 1, 14), ljubitelj boravi u ljubljenom. To življenje u drugom, na koje potiče stvarnost ljubavi, na sebi svojstven način pronalazimo u Balzacovu romanu 'Otac Goriot'. Ukratko – nakon jednoga opisa posjeta raskošnom kazalištu, slijedi susret dvaju krucijalnih likova, Eugenea de Rastignaca i oca Goriot. Pri uočenom nerazmjeru između raskoši, u kojoj su se kretale Goriotove kćeri, i sobe oca Goriot, gdje se događa razgovor, a koju Balzac podrobnije opisuje sa zaključkom da sliči na »najžalosniju zatvorsku ćeliju«⁷, Eugene upituje Goriot o razlogu toga nerazmjera. Goriotov odgovor glasi: »A što meni treba bolje?« reče on kao bezbrižno. 'Ja vam to ne mogu objasniti, ne znam reći ni dvije suvisle. Sve je tu', dodade on lupivši se rukom po srcu. 'Moj život je u mojim kćerima. Ako se one provode, ako su sretne, lijepo odjevene, ako hodaju po sagu, što mari kako sam ja obučen i u kakvoj sobi spavam? Meni nije hladno ako je njima toplo, niti mi je dosadno ako se one smiju. Ja sam žalostan samo ako one tuguju [...] Svuda čujem samo njihov glas.'«⁸ Prema prethodnom konstatiranju transpozicije vlastitosti ljubitelja, možemo dakle postaviti pitanje o gubitku, odnosno destrukciji osobnosti koju smo na početku opisali pojmom propadanja. U odgovoru na to pitanje zanimljivo je opažanje koje slijedi nakon prethodno navedena govora oca Goriot: »U tom trenutku otac Goriot bješe uzvišen. Nikad ga Eugene nije vidio tako ozarena vatrom njegove roditeljske ljubavi. Velika je moć naših osjećaja. Ma koliko gruba bila neka osoba, čim je obuzme neki istinit i snažan osjećaj, ona širi neki naročiti fluid koji mijenja izgled lica, oživi pokrete i uljepša glas. Često i najgluplje biće, pod utjecajem strasti, dostiže najviši izraz, ako ne u

govoru, a ono u mislima i daje dojam da je u nekom čudnom nadahnuću. U tom trenutku, u glasu i pokretu ovoga starca, bilo je one čudesne moći kojom veliki glumac osvaja publiku.«⁹ Naizgled destrukcija ljubitelja, odnosno propadanje Isusa Krista dogodeno utjelovljenjem, mukom i smrću paradoksalan (ne iracionalan!) je iskaz Božjega atributa svemoći i slobode – Bog se potvrđuje takvom ljubavlju. Sa strane čovječstva uistinu možemo primijeniti Balzacov pojam *uzvišenosti* kao posljedice ne samo ljubitelja nego i ljublenoga. Goetheov Werther, govoreći o svojoj ljubljenoj Lotti, izriče ono što čovječstvo nalazi u cjelivanju, koje mu upućuje Bog utjelovljenjem svog Boštva: »Otkako me ljubi, samoga sebe obožavam.«¹⁰ Ovim obogatvorenjem naše čovječstvo biva uzdignuto u svojem dostojanstvu.

No, potreba bliskosti proizlazi i iz soteriološke naravi utjelovljenja i Pashalnoga otajstva bez koje bi oba momenta bili izričaji pukoga poštovanja prema *humanumu*.¹¹ Potrebu kristološkoga priklanjanja, odnosno zahvata u cjelovitu antropologiju, crkveni oci izrazili su aksiomom: *Quod non set assumptum, non est sanatum*¹² (Što nije prihvaćeno, nije ni otkupljeno.). Prema Benediktu XVI., Krist, kako bi nas iscijelio, »ne ostaje izvan patnje; on ju olakšava time što prebiva u onom koji je pogođen bolešću, kako bi nosio istu i živio s oboljelim u njegovoj bolesti. Kristova prisutnost lomi otuđenost koju bolest nosi sa

⁹ Isto, str. 148.

¹⁰ J. W. GOETHE, *Patnje mladoga Werthera*, ŠK, Zagreb, 1985., str. 54.

¹¹ Usp. J. P. MORELAND, W. L. CRAIG, *Philosophical foundations for a christian worldview*, Inter-Varsity Press, Downers Grove, 2003., str. 599.

¹² Usp. B. STUDER, *Trinity and Incarnation. The Faith of the Early Church*, Liturgical Press, Collegeville, 1993. str. 95.

⁷ H. de BALZAC, *Otac Goriot*, ŠK, Zagreb, 2003., str. 146.

⁸ Isto, str. 148.

sobom.«¹³ Iscjeljenje dakle potrebuje su-patnju iscjelitelja, potrebuje blizinu, priklonjenost. Von Balthasar, promišljajući o patnji i iscjeljenju, nakon iznošenja prirodne zakonitosti o međusobnom utjecaju duševnog i tjelesnog sastava antropološke strukture, osvrće se na utjecaj milosnog područja na tu istu zakonitost zaključujući kako »patnik biva iscjeljen samo su-patnjom onoga koji iscjeljuje. Isus, koji postaje spasitelj ženi koja je krvarila, zna da je netko dotaknuo, 'da je sila izašla iz njega' (Lk 8, 46; Mk 5, 30). Ovo iscjeliteljevo gubljenje sile seže od naravnoga iskustva fizioterapeuta, preko iskustva nekog gurua, pa do sasvim nad-naravnoga iskustva Isusa Krista, koji svoje čudotvorne sile unaprijed uzima iz zalihe posvemašnje su-patnje sa svim patnicima na križu.«¹⁴ Drugim riječima, Sin Božji »ne umire s pobožnim izrekama, nego s velikim krikom«¹⁵.

'Misericordia' kao nukleus Pashalnoga otajstva

Otajstvo Božjega milosrđa možemo postaviti kao srž Pashalnoga otajstva¹⁶, ukoliko u Pashalnom otajstvu nalazimo vidljivost kenotičkoga priklanjanja bijedi i konzumaciju iste od strane Kristova srca. Drugačije rečeno, milosrđe kao aktivna manifestacija Božje ljubavi nakon starozavjetnoga izabranja i saveza prisutna je »u poslanju Sina Božjega, te u cjelokupnom djelu otkupljenja.«¹⁷ Tako Fau-

stina Kowalska bilježi: »Bože, nakon pada u grijeh ti nisi čovjeka uništio. Štoviše, ti si mu oprostio u svojem božanskom milosrđu i darovao mu sve milosti. Po svojem milosrđu ti si sišao nama da bi nas izdigao iz naše bijede. Bog siđe na zemlju, gospodar gospodara, neumrlji, ponizi samoga sebe. [...] Ti si nas svojim poniženjem uzvisio do svojega božanstva.«¹⁸ Ovim ukazivanjem razumljivo je i Kristovo upućivanje na svoju muku kao polazište u motrenju njegova milosrđa, što često nalazimo u »Dnevniku« Faustine Kowalske: »Ja želim da dublje upoznaš moju ljubav, u kojoj je moje srce rasplamsano prema dušama. To ćeš razumjeti kad budeš razmatrala moju muku. Zazivaj moje milosrđe grješnicima. Čeznem za njihovim otkupljenjem.«¹⁹ Bitnu oslonjenost milosrđa na Pashalnom otajstvu pronalazimo i kod Benedikta XVI.: »Te svete rane, na rukama, na nogama i na boku, neiscrpan su izvor vjere, nade i ljubavi s kojega svatko može zahvatiti, osobito oni koji su najviše žedni Božjega milosrđa.«²⁰ Ili, slično s obzirom na Veliki petak: »Instrument mučenja koji, na Veliki petak, izriče Božji sud nad svijetom, postao je izvorom života, oproštenja, milosrđa, znakom pomirenja i mira«²¹; »instrument spasenja, koji otkriva Božje milosrđe u svoj njegovoj punini.«²² Svojevrsan oslonac prisutan je i u »Dnevniku« Faustine

¹³ http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/homilies/2008/documents/hf_ben-xvi_hom_20080915_lourdes-malati.html, (stranica konzultirana 18.5.2016.)

¹⁴ H. U. v. BALTHASAR, *Nova pojašnjenja*, KS, Zagreb, 2005., str. 195.

¹⁵ *Isto*, str. 15.

¹⁶ DAVID CAME, *Pope Benedict's Divine mercy mandate*, Marian Press, Stockbridge, 2009., str. 41.-43.

¹⁷ IGNACY ROZYCKI, *Essential features of the devotion to the Divine Mercy*, John Paul II. Institute of Divine Mercy, Eden Hill, 2000., str. 8.

¹⁸ MARIJA FAUSTINA KOWALSKA, *Dnevnik sestre Marije Faustine Kowalske*, Biblioteka Dva srca, Zagreb, 2006., str. 466.-467.

¹⁹ MARIJA FAUSTINA KOWALSKA, *Dnevnik sestre Marije Faustine Kowalske*, Biblioteka Dva srca, Zagreb, 2006., str. 81.

²⁰ https://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/hr/angelus/2006/documents/hf_ben-xvi_reg_20060423.html, (stranica konzultirana 18.5.2016.)

²¹ http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/homilies/2008/documents/hf_ben-xvi_hom_20080914_lourdes-apparizioni.html, (stranica konzultirana 18.5.2016.)

²² *Isto*

Kowalske: »Dubine mojega milosrđa pokreću se bolnim mukama mojega Sina.«²³ Isti izvor donosi zapis iz vizije na Veliki četvrtak 1938. godine: »Gledaj u moje srce koje je za ljude puno ljubavi i milosrđa, posebno za grješnike. Vidi i zadubi se u moju muku.«²⁴

Hans Urs von Balthasar vrlo lijepo iznosi Kristovo zastupničko preuzimanje grijeha, odnosno soteriološku asumpciju (pothvaćanje) ljudske bijede, što je vidljivo ne samo u izvanjskoj mucu nego, prije svega u udaljenosti od vitalne punine Trojstvenoga odnosa: »Otac 'šalje' Sina u napuštenost križa, jer on grijeh svijeta realno 'uzima na sebe' (Iv 1, 29), predstavlja ga u njegovoj cijelosti (2 Kor 5, 14.21; Gal 3, 13; Ef 2, 14-16). Ma kako tajanstveno ostalo ovo 'kako' zastupništva, njegovo 'da' ne smije biti problematično. Isusovo 'za nas' nije nipošto mišljeno samo u juridičko-moralno-satisfakcijskom smislu, nego povrh toga i u realnom, ako hoćete i u 'fizičkom' smislu: ono što on iskusi u svojoj 'isporučenosti', moja je napuštenost od Boga, prisutna u mojem grijehu, moje umiranje u udaljenosti od Boga i u tami vječne smrti, i on to iskusi dublje i konačnije nego što može iskusiti bilo koje stvorenje; samo jedini Sin Očev, čija je hrana vršiti volju Očevu, može konačno i nenadmašno znati i iskusiti što znači morati biti bez ove hrane i doživjeti posvemašnju paklensku 'žed' (Iv 19, 28). Njegova jedinstvena, hipostatska patnja poduhvaća svaku moguću vremenitu i vječnu patnju stvorena čovjeka.«²⁵ Ili, slično: »Tko će mi ukrasti takvoga Boga

koji je – kako se odvažio reći jedan skriveni pjesnik u *Arhipelagu gulag* – morao umrijeti ne samo da poništi grijeha ljudi, nego i da proživi njihove patnje? Boga koji nije samo – u najboljem slučaju – sućutan s neba s bijednim stvorenjima, nego u svojem Sinu dijeli s njima njihove boli i bespomoćnost, koji štoviše ide i dalje od toga, daje im smisao ljubavi i preobraženja, ma kako bili nepodnošljivi i mračni.«²⁶ Takav, milosrdni prihvati *boli* i *bespomoćnosti* stvorenja govori nam kako je Božje milosrđe mnogo više od puke dobrohotnosti.

Satisfactio – misericordia maioris

Ukoliko prihvatimo tezu da je milosrđe kao *miseris cor dare* vidljivo sadržano u izražajima kenotičkoga poništenja Sina Božjega, koje smo prethodno promotrili, tada je potrebno svratiti misao i na antropološke posljedice soteriološke Božje *priklonjenosti*. Milosrđe kao Božje svojstvo pokazuje ozbiljnost Božje zauzetosti prema ispravku devijantnoga antropološkog stanja, ukoliko navedena priklonjenost milosno utječe ne tek kao *imputatio* (ubrajanje, odnosno ne-ubrajanje grijeha), već mnogo dublje, kao *gratia sanctificans*, tj. posvetna milost.²⁷ Takvu prodornost milosti nalazimo upravo u otajstvu otkupljenja, odnosno opravdanja (*iustificatio*), nakon kojega čovjek više nije isti već je bitno, iznutra obnovljen, budući da je sam grijeh uništen. Tako je *iustificatio* ne samo Božja bliska sućutnost prema stvorenju, nego »u svojem najdubljem korijenu punoća pravednosti u jednom ljudskom Srcu: u Srcu Sina Prvorodenca, da bi ta pravednost mogla postati pravednost u srcima mnogih ljudi

²³ MARIJA FAUSTINA KOWALSKA, *Dnevnik sestre Marije Faustine Kowalske*, Biblioteka Dva srca, Zagreb, 2006., str. 246.

²⁴ Isto, str. 446.

²⁵ H. U. v. BALTHASAR, *Nova pojašnjenja*, KS, Zagreb, 2005., str. 88.

²⁶ Isto, str. 14.

²⁷ Usp. A. MATELJAN, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti*, CuS, Split, 2006., str. 130.-131.

koji su upravo u Sinu Prvorodencu oduvijek predodređeni da postanu djeca Božja (usp. Rim 8, 29 sl.; Ef 1, 8) te su pozvani na milost, pozvani na ljubav²⁸. Otkupljenje, kao opravdanost Sinom Božjim, odnosi se prema antropologiji ne destruktivno ili omalovažavajuće, već upravo suprotno, kao njezin usavršavajući moment. Naime, »u otajstvu Otkupljenja čovjek biva iznova 'izražen' i na neki način iznova stvaran. [...] Taj čovjek treba, da tako kažemo, ući u Krista cijelim svojim bićem, treba usvojiti i asimilirati svu stvarnost Utjelovljenja i Otkupljenja, kako bi iznova pronašao samoga sebe.«²⁹

Božje milosrđe, iskazano Kristovim opravdanjem, sadrži veću vrijednost od milosrđa kao jednostavnoga oprostjenja grijeha koje bi se dogodilo izvan kristološkoga opravdanja. U tom smislu, putem teorije zadovoljštine, koja je jedan od aspekata aproksimacije Pashalnoga otajstva, time i opravdanja³⁰, Anselmo Canterburyjski, pred kraj svoga djela »Cur Deus Homo?«, sa svojim sugovornikom Bozonom dolazi do zaključka: »Našli smo da je Božje milosrđe, za koje ti se činilo da propada kad smo promatrali Božju pravednost i čovjekov grijeh, tako veliko i tako u skladu s pravednošću da se ne može zamisliti ni veće, ni pravednije. Jer, što se može zamisliti milosrdnije negoli kad Bog Otac kaže grješniku, osuđenomu na vječnu muku i onomu koji nema ništa čime bi se otkupio: 'Primi mojega Jedinorođenca i predaj njega umjesto sebe'; a sâm Sin kaže: 'Uzmi mene i otkupi sebe'«³¹

Pod tim vidom, slično piše i Faustina Kowalska: »Bože, ti si mogao jednom jedinom riječju otkupiti tisuće svjetova, jedan jedini Isusov uzdah mogao je zadovoljiti tvoju pravednost. Ali ti, o Isuse, uzео si na sebe užasnu muku i to iz ljubavi prema nama. Jedan jedini tvoj uzdah ublažio bi pravednost tvojega Oca; tako ostaje tvoje poniženje jedinstveno djelo tvojeга milosrđa i tvoje neshvatljive ljubavi.«³²

Znak suprotnosti, koji se često stavlja između pravednosti i milosrđa, u Kristovu antropološkom (i soteriološkom) zahvatu, ne samo da pronalazi svoju upitnost, već potreba opravdanja, odnosno zadovoljena pravednosti, putem *miseris cor dare*, povećava atribut Božjega milosrđa. »Bog stvaranja objavljuje se kao Bog Otkupljenja, kao Bog 'koji je vjeran' (1 Tim 5, 24), vjeran svojoj ljubavi prema čovjeku i prema svijetu, koju je već objavio u dan stvaranja. Ta pak ljubav ne uzmiče ni pred čim od onoga što u njemu samom traži pravednost.«³³

Confidentia

Kristovo djelo opravdanja poradi svoje graciozne (milosne) prodornosti (u priklanjanju Božjeg *cordis* prema ljudskom *miseris*) ne može ne ostaviti prostor stavu pouzdanja prema otajstvu Božjega milosrđa³⁴; pouzdanje je odgovor milosrđu.³⁵ Odnosno, »Božja ljubav prema čovječanstvu veća je i brižnija od najveće ljubavi koju možemo iskusiti od

²⁸ IVAN PAVAO II., *Redemptor hominis*, KS, Zagreb, 1997., str. 22.

²⁹ Isto, IVAN PAVAO II., str. 24.

³⁰ Usp. PAPINSKA MEĐUNARODNA TEOLOŠKA KOMISIJA, *Izabrana pitanja kristologije*, Dokumenti 66, KS, Zagreb, 1983., str. 33.-37.

³¹ ANZELMO CANTERBURYJSKI, *Zašto je Bog postao čovjekom. Cur Deus homo*, KS, Zagreb., 2014., str. 234.

³² MARIJA FAUSTINA KOWALSKA, *Dnevnik sestre Marije Faustine Kowalske*, Biblioteka Dva srca, Zagreb, 2006., str. 468.

³³ IVAN PAVAO II., *Redemptor hominis*, KS, Zagreb, 1997., str. 23.

³⁴ ELŻBIETA SIEPAK, *She made an ordinary life extraordinary*, Shrine of the Divine Mercy, Cracow, 2001., str. 82.-83.

³⁵ Usp. DAVID CAME, *Pope Benedict's Divine mercy mandate*, Marian Press, Stockbridge, 2009., str. 68.-70.

ljudi; Prema tomu, Božja ljubav zaslužuje da prema njoj zauzmemo stav nepokolebljiva pouzdanja.³⁶ Upravo je stav pouzdanja esencijalni sadržaj i naglasak novijih oblika pobožnosti Božjemu milosrđu.³⁷ U tom kontekstu, zanimljivo je promotriti sadržaj zaziva krunice Milosrdnomu Isusu koja objedinjuje definiciju milosrđa kao Božje srčane priklonjenosti ljudskoj ojađenosti i odnos milosrđa prema Pashalnom otajstvu: »Vječni Oče, prikazujem ti tijelo i krv, dušu i božanstvo tvojega ljubljenog Sina, Gospodina našega Isusa Krista, kao zadovoljštinu za grijehе naše i cijeloga svijeta. [...] Po pregorkoj mucі nje-govoj, smiluj se nama i cijelomu svijetu.«³⁸ Možemo reći kako molitvom krunice molitelj ispred svojega nedovršenog čovječtva stavlja potpunu Kristovu osobu u kojoj je antropologija usavršena, odnosno spašena, te time potvrđuje i ukazuje na devijantnost vlastite antropološke strukture i potrebu Kristova soteriološkog zahvata (aspekt zadovoljštine) duboko izražena u Pashalnom otajstvu. No, pobožnost prema Božjem milosrđu, iako se bitno oslanja na Pashalno otajstvo, nije pobožnost muke Kristove: »'Po njegovoj pregorkoj mucі' nije apel zadovoljštini koju je Isus dao za naše grijehе. Vjernost prema duhu i slovu pobožnosti prije svega zahtijeva apel ljubavi i milosrđu Oca i Sina prema nama,

i onoj ljubavi koja je atestirana Sinovljevim patnjama.«³⁹

Pouzdanje tvori osnovnu srž pobožnosti Božjemu milosrđu, te je kao takvo preduvjet oblicima štovanja toga istog milosrđa.⁴⁰ U ovom momentu potrebno je reći kako nas pobožnost prema Božjemu milosrđu ne potiče na pasivno pouzdanje, budući da esenciju iste pobožnosti ne čini samo pouzdanje, već i aktivna ljubav prema bližnjemu⁴¹, koja je svojevrsan zahtjev pouzdanja; drugačije bi pouzdanje bilo izraz »umjetne religioznosti.«⁴²

Misericorida, tj. Božja »srčana simpatija prema ojađenosti drugoga«⁴³, ukazuje na vrijednost čovjeka vidljivu u ozbiljnosti Božje zauzetosti za ljudsko dobro poradi koje smo sposobni koračati s pouzdanjem, oslobođeni i vlastite samodopadnosti; ne u otklonu egzistencije kao *les miserables*, nego upravo u njoj budući da imamo onoga koji nam je uvijek-priklanjajući-ljubitelj.⁴⁴ Dakle, »moramo imati pouzdanja, ne unatoč našim bijedama, već upravo zbog njih, budući da je bijeda ono što privlači milosrđe. O, ova riječ, milosrđe – *miserica* – 'miseris cor dare', Srce koje se daje bijednima, Srce koje se hrani konzumacijom bijede. Razmatraj ovu riječ.«⁴⁵

³⁶ IGNACY ROZYCKI, *Essential features of the devotion to the Divine Mercy*, John Paul II. Institute of Divine Mercy, Eden Hill, 2000., str. 10.

³⁷ Novije oblike štovanja Božjeg milosrđa čine: Izlaganje slike Milosrdnog Isusa, blagdan Božjeg milosrđa, Krunica Božjeg milosrđa, sat Božjeg milosrđa, širenje pobožnosti Božjeg milosrđa. Usp. IGNACY ROZYCKI, *Essential features of the devotion to the Divine Mercy*, John Paul II. Institute of Divine Mercy, Eden Hill, 2000., str. 17.-30.

³⁸ MARIJA FAUSTINA KOWALSKA, *Dnevnik sestre Marije Faustine Kowalske*, Biblioteka Dva srca, Zagreb, 2006., str. 161.-162.

³⁹ IGNACY ROZYCKI, *Essential features of the devotion to the Divine Mercy*, John Paul II. Institute of Divine Mercy, Eden Hill, 2000., str. 26.

⁴⁰ Usp. *Isto*, str. 13.-15.

⁴¹ Usp. ELŻBIETA SIEPAK, NAZARIA DŁUBAK, *The spirituality of saint Faustina. The road to union with God*, Misericordia Publication, Cracow, 2005., str. 40.

⁴² IGNACY ROZYCKI, *Essential features of the devotion to the Divine Mercy*, John Paul II. Institute of Divine Mercy, Eden Hill, 2000., str. 15.

⁴³ TOMA AKVINSKI, *Teološka suma*, II-II, q. 30, a. 1

⁴⁴ Usp. H. U. v. BALTHASAR, *Nova pojašnjenja*, KS, Zagreb, 2005., str. 197.

⁴⁵ JEAN d'ELBEE, *I Believe in Love. A Personal Retreat Based on the Teaching of St. Thérèse*, Sophia Institute Press, Manchester, 2001., str. 29.

Pravda i milosrđe

Leonnell Radinski, IV. godina

Uvod

Pravda Božja uvijek zahtijeva harmoničnost. Ona pred čovjeka stavlja konkretan zahtjev. Iako Bog od nas iziskuje nešto više, slobodu od egoizma, narcisoidnosti i samodostatnosti, ipak se u našoj egzistenciji često zadovoljavamo samo svjetovnim stvarima. No, pravi je put, zapravo, posvetiti se bližnjemu, njega upoznati i ljubiti do kraja. Osloboditi se samoga sebe i priznati se grješnikom jedini je pravi put do Božjega milosrđa.

1. Čovjek pred zahtjevom pravde i milosrđa

Biblijska prapovijest i povijest svjedoči o ljudskim poteškoćama u shvaćanju, prihvaćanju i primjeni zahtjeva pravde, istine i milosrđa. Svako od ta tri zahtjeva traži edukaciju, traži dobro poznavanje Zakona. Ali, u tom traženju ne možemo izostaviti ni onu bitno ljudsku komponentu, empatiju, odgoj srca za suosjećanje s drugom osobom. Zahtjev pravednosti stavljen je pred čovjeka kao zahtjev Božjega milosrđa. Zato što je Bog čovjeku milostiv i milosrdan, čovjek mora biti pravedan. Stoga se s pravom možemo pozvati na Pavlovu definiciju u Rim 3, 20-24 koji pravednost definira kao *dar Božjega milosrđa*. Sam biblijski pojam pravednosti ipak nadmašuje klasičnu Sokratovu definiciju, po kojoj je ona *dati svakom ono što mu pripada*. Biblijski pojam *dikaiousyne* podrazumijeva harmonične odnose s Bo-

gom, samim sobom, drugima, svijetom, cjelokupnim stvorenjem.¹

1.1. Može li biti milosrđa bez priznavanja vlastitoga grijeha?

Prvi korak do primanja milosrđa priznavanje je grijeha. Ako čovjek ne pođe od svoje bijede, ako ostane izgubljen, ili ga napusti nada u mogućnost da nam bude oprošteno, završava u lizanju rana koje ostaju otvorene i nikada ne zacjeljuju. Međutim, izlječenje postoji ukoliko učinimo samo mali korak prema Bogu ili izrazimo želju učiniti isti. Upravo zbog toga važno je sjećati se ništavnosti i ne smatrati se samodostatnim. Nitko od nas ne može govoriti o nepravdi ako se pritom ne sjeti tolikih nepravdi koje je sam počinio pred Bogom. Nikada ne smijemo izgubiti sjećanje na to odakle dolazimo, na blato iz kojega smo izvučeni.² Da se čovjek prizna grješnikom, mora moliti za milost. Priznanje svoje grješnosti već očituje milost. Milost koja nam se daruje. Bez milosti možemo se postaviti samo u odnos prema samom sebi, uvidjeti da smo ograničeni i spoznati svoje pogreške. No, priznati se grješnikom, nešto je posve drugačije. To znači stati pred Boga, koji je naše sve, i izložiti svoje ništa, izložiti svoju bijedu, svoje grijeha. To je milost za koju treba moliti.³

¹ A. JELIČIĆ, Pravedan i milosrdan Bog, u: *Rječki teološki časopis*, 38 (2011.) 2., str. 255. – 256.

² PAPA FRANJO, *Božje je ime Milosrđe (Razgovor s Andreom Torniellijem)*, Verbum, Split, 2016., str. 71. – 72.

³ Usp. *Isto*, str. 48.

1.2. Razlike i sličnosti između Božjega i ljudskoga milosrđa

Hoditi putem svetosti znači živjeti u Božjoj prisutnosti, biti neporočan, pružiti drugi obraz, to jest nasljedovati Božje beskrajno milosrđe. Puno je evanđeoskih poruka koje nam pomažu shvatiti preobilje milosrđa. »Tko od tebe što zašete, podaj mu! I ne okreni se od onoga koji hoće da mu pozajmiš.« (Mt 5, 42) »Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone.« (Mt 5, 44) Isus šalje svoje učenike u svijet ne kao obnašatelje neke vlasti, kao gospodare nekih zakona, već tražeći od njih da žive u logici ljubavi i besplatnosti. Kršćanski se navještaj prenosi prihvaćanjem onoga tko je u teškoći, prihvaćanjem isključenoga, marginaliziranoga, grješnika. Evanđelje nam donosi prisposobu o kralju i uzvanicima pozvanima na svadbeno slavlje njegova sina (Mt 22, 1-14; Lk 14, 15-24). Događa se da na gozbu ne dolaze oni koji su bili pozvani, to jest najbolji podanici, oni koji se smatraju ispravnima, koji puštaju da padne u prazno poziv jer su bili previše zauzeti svojim poslovima. Vidjevši to, kralj naređuje svojim slugama da pođu na ulice i raskrižja te da skupe sve koje susretnu, dobre i loše, te ih dovedu da sudjeluju na gozbi.

2. Božja pravednost

U stvarnosti, koja je obilježena čovjekovim grijehom, uspostavljanje pravednosti nužno uključuje pomirenje. Stoga teme pravednosti i pomirenja otvaraju veliku temu opraštanja jer pomirenje je moguće samo ako netko nosi posljedice nečijega grijeha. Pravda nije apstraktan pojam utopističkoga svjetonazora, već konkretan zahtjev tenzijama obilježene egzistencije. Zato je pravda u književno-umjetničkom, liturgijskom izričaju Svetoga pisma zahtjev vapaja koji je upućen pred Bogom, izravno Bogu, kratkom riječju: za-

što? Zašto Bog, koji je obećao dobrotu i vjernost, dopušta patnje? Mnogi psalmi upravo započinju tim pitanjem (Ps 10, 1; 22, 1; 74, 1.11). Osim tekstova Staroga zavjeta, koji ispovijedaju pravednoga Boga, važni su i tekstovi u obliku pokajničkih, penitencijalnih molitava (Ezr 9, Neh 9, Dn 9). Gotovo slično kao vapaj za milosrđem, i Božja pravednost ispovijeda se u kontekstu ispovijedanja vlastitih grijeha te inzistira na promjeni. Tvrdnja *ti si pravedan*, ispovijedena je u velikoj pokorničkoj molitvi u Neh 9, koja će retrospektivno interpretirati Božja djela u povijesti Izraela od obećanja Abrahamu, kao djela Božje pravednosti. *Jer ti si pravedan* (r. 8) ovdje znači želiš spasiti. Isti izričaj ponavlja se i kod spomena tragične sudbine Božjega naroda (r. 33) kad se pogled upravlja od kazne prema vjernosti Božjoj. Pravednost je povezana sa spasenjem. Činjenica da je narod kažnjen, ali i pročišćen nevoljama – razlozi su za ispovijedanje pravde. Pravednost je upravo ta koja pomaže čovjeku i njegovu stvarnost da on spozna svoje palo dostojanstvo. Božja pravednost i milosrđe konvergiraju jer su oboje utemeljeni u istini i ljubavi.⁴ Milosrđe i praštanje važni su i u društvenim odnosima i u odnosima među državama. Ivan Pavao II., u poruci za Svjetski dan mira 2002., dan nakon terorističkih napada u Sjedinjenim Američkim Državama, ustvrdio je da nema pravde bez opraštanja te da je sposobnost za praštanje u temelju svakoga projekta budućega pravednijeg i solidarnijeg društva. Nedostatak oprosta i pozivanje na zakon »oko za oko, zub za zub«, riskira da dovede do spirale sukoba bez kraja.⁵

⁴ Usp. A. JELIČIĆ, *Pravedan i milosrdan Bog...*, str. 251. – 253.

⁵ Usp. PAPA FRANJO, *Božje je ime Milosrđe...*, str. 90. – 91.

2.1. Milosrđe je trajno

Knjiga Izlaska na praktičan način osvjetljava nezasluženu milosti: »Uzmeš li svojemu susjedu ogrtač kao zalag, moraš mu ga vratiti prije zalaska sunca, jer to mu je jedini ogrtač kojim omata svoje tijelo, i u kojem može leći. Ako zavapi k meni, uslišat ću ga, jer ja sam milostiv.« (Izl 22, 25-26). Pravda se ne može uspostaviti novom nepravdom. Dakle, onaj koji nije vratio svoj dug, a prema njemu je (u ime pravde) učinjena nepravda, može vapiti k Bogu koji će ga uslišiti – zato jer je Bog milostiv, tj. njegova je dobrota neuvjetovana. No, samo milosrđe nasuprot gnjevu Božjemu beskonačno je. Gnjev se uvijek pojavljuje kao nešto trenutno: *U iskri gnjeva, na tren sam ti sakrio svoje lice, ali s vječnom ljubavlju tebi ću biti milosrdan* (Izl 54, 8); *smilovat ću se na stanove njegove: na razvalinama njegovim bit će opet grad sazidan* (Jr 30, 18). O neuvjetovanosti milosti također možemo čitati na primjeru Mojsija, koji će pregovarati s Bogom kao jedini preostali sugovornik Božji, jer nalazi *milost u Božjim očima* (Izl 33, 12). No sama milost ostaje pridržana Božjoj volji: *Bit ću milostiv prema kome želim biti milostiv, i smilovat ću se onome kome se želim smilovati* (Izl 33, 19). Iz ovoga citata vidimo da se Božjom milošću ne može raspolagati.⁶

2.2. Milosrđe iz perspektive propasti

Propast je posljedica logike (ili mehanizma) ljudskoga ponašanja. To je slobodan čovjekov odabir koji raste s čovjekovim udaljavanjem od Boga. Biblijski čovjek percipira propast kao neminovnu Božju kaznu, a Boga se spoznaje uvijek retrospektivno. Nakon nevolje istu shvaćamo kao posljedicu čovjekova grijeha. No, propast nije ono konačno, posljednje Božje. Pokornička molitva u Neh 9, 6-37

obraća se Bogu oprosta riječima: ti si milosrdan i milostiv, želeći ga podsjetiti na obećanje oprosta. Iako ga je predao drugim narodima (r. 31), u tekstu je naglašeno da Bog nije uništio svoj narod. Poštedio ga je zbog velikog milosrđa. U velikoj zahvalnici u Ps 103 Božje milosrđe otkriva se u otpuštenju grijeha. Na početku Psalma utvrđuje se: *on oprašta sve tvoje krivnje*. Izričaj se temelji na sigurnosti da je Božji gnjev kratkoga vijeka (r. 9) te da ne uzvraća mjereći nam grijeha i krivnje (r. 10). Naprotiv, on će udaljiti od nas naše grijeha *koliko je istok daleko od zapada* (r. 12). Možemo reći da je milosrđe odgovor unutarnjem iskustvu pojedinca koji se nalazi u stanju krivice, patnje ili boli.⁷ *Iskazuje milost tisućama, podnosi opaćinu, grijeh i prijestup, ali krivca nekažnjena ne ostavlja, nego kažnjava opaćinu otaca na djeci – čak na unučadima do trećega i četvrtoga koljena* (Izl 34, 7). Božje milosrđe ima zadnju riječ, ali ne ostavlja prekršaje zakonima nekažnjenima. S obzirom na to da je na kraju uvijek Božje milosrđe, smisao kazne profilira se kao pročišćenje, a ne uništenje.⁸

Zaključak

Poradi stvaranja novoga, pravednijega i solidarnijega društva, mi kršćani moramo djelovati logikom ljubavi i besplatnosti. Zato Bog od nas iziskuje promjenu. Pravda i milosrđe konvergiraju. Utemeljeni u istini i ljubavi sa sobom nose priznanje grješnosti i promjenu. Slijedimo li načelo »oko za oko, zub za zub«, naginjat ćemo destrukciji i zapast ćemo u tamu iz koje ne ćemo vidjeti izlaza. Stoga je nužno priznati se grješnikom i slugom svojega bližnjega. Kako bismo zajedno hodili putem svetosti, svoje horizonte usmjerimo na bližnje, na Boga koji je jedini odgovor istinske pravednosti.

⁶ Usp. A. JELIČIĆ, Pravedan i milosrdan Bog..., str. 247. - 249.

⁷ Usp. Isto, str. 249.- 250.

⁸ Usp. Isto, str. 253.- 254.

Sestra Faustina Kowalska i milosrđe

Marko Rubil, II. godina

Marija Faustina Kowalska rođena je 1905. godine. Bila je treće od desetero djece u siromašnoj poljskoj obitelji. S dvadeset godina stupila je u kongregaciju Gospe od Milosrđa. Isus je od nje tražio da govori o Božjem milosrđu i da izmoli Božje milosrđe za cijeli svijet. Tijekom trinaest godina provedenih u samostanu primila je brojne Božje milosti koje su joj pomogle da već u ovom životu dostigne visoki stupanj sjedinjenja s Bogom. Umrula je u Krakowu 1938. godine, u 33. godini života.

Neki se možda pitaju čemu Faustinin govor o Božjem milosrđu, ili će reći da to nije nikakva novost, ništa što već u Svetom pismu nismo pročitali. To da je Bog milosrdan ni Faustini nije bilo ništa novo, zato je s čuđenjem i ona pitala Isusa, zbog čega želi da razglašava Božje milosrđe, kad se to već odavno zna? Na to joj Isus odgovara da je potreban govor o Božjem milosrđu jer su ljudi zaboravili na milosrđe, zaboravili su da se uvijek mogu i trebaju utjecati milosrđu Božjem, koje nema granica. Čak ni oni koji bi ljude trebali poučavati često ne znaju o tom. Zato je potrebno novo buđenje, posvešćivanje najvećega Božjega svojstva – milosrđa. Isus stoga, preko jedne skromne, neznatne redovnice, započinje svoju misiju buđenja svijesti o velikom Božjem milosrđu.

Milosrđe kao zaštita od Božje srdžbe

Milosrđe je kao sjena pod koju nas Bog želi skloniti pred Božjom srdžbom. Isus zna koliko smo slabi i da ne možemo svojim zaslugama zadovoljiti kriterij pravednosti pred Bogom. Stoga nam Isus daje zaklon, ali nas ne može sam staviti pod okrilje milosrđa ako ga ne zazovemo. Isusovo srce žalosti činjenica da puno ljudi ide u propast, a njegovo

milosrđe zaboravljeno je. On želi da svijet ponovno dobije svijest da je Božje milosrđe neizmjerljivo i da nema granica. Isus Faustini govori da čezne za dušama grješnika, da čezne za njihovim spasenjem. I da nijedna duša ne će naći opravdanja prije nego se s povjerenjem obrati Božjemu milosrđu. Zato govori: *»Kada bi grijesi duše bili crni kao noć – kad bi se grješnik obratio mojemu milosrđu, on bi meni iskazao čast i postao bi hvalom mogega gorkog trpljenja.«*¹ Isus govori da, što je je veći grješnik, ima veće pravo na milosrđe. Znači li to da trebamo više grijesiti kako bismo zaslužili više Božjega milosrđa? Ne, nikako, već nam to govori koliko je Bogu stalo do svake duše, a napose do one koja je daleko od njegova svjetla i lica. To nam još jednom potvrđuje kako Bog nikada ne prezire grješnike, već grijeh, a prema grješnicima je pun samilosti i ljubavi. Od nas, ljudi, Bog zahtijeva taj prvi korak, da zavapimo njegovu milosrđu, kako bi on mogao dalje djelo milosrđa činiti u nama. Isus od sestre Faustine neprestano traži da moli za obraćenje grješnika cijeloga svijeta i da ih uranja u bezdan njegova milosrđa. On želi da se štuje i časti Božje milosrđe, stoga čovječanstvu pruža zadnje sidro spasa, a to je pouzdanje u Božje milosrđe. Isus želi na duše grješnika izliti svoje veliko milosrđe i veliku bol zadaje mu odbijanje milosrđa. Faustina ima zadaću govoriti trepećemu svijetu da se prisloni uz Božje milosrdno srce kako bi ga mogao ispuniti mirom. Bog nam na ovom svijetu pruža milosrđe kako bismo izbjegli pravednoj Božjoj kazni, a kad dodemo pred lice Božje, ostaje nam samo pravda.

¹ M. FAUSTINA, *Dnevnik*, B. Malošević (prir.), Biblioteka Dva Srca, Zagreb, 2006., str. 135.

»Neka najveći grješnici polože svoju nadu u Moje milosrđe. Oni imaju pravo prije svih drugih pouzdati se u bezdan Mojeg milosrđa. Moja kćeri piši za izmučene duše o Mojem milosrđu. Raduju me duše, koje se pozivaju na Moje milosrđe. Takvim dušama ja podjeljujem više milosti, nego si same žele. Ja ne mogu kažnjavati, pa kad bi to pogadalo najvećeg grješnika. Kad se on pozove na Moje milosrđe, opravdavam ga u mojem neiscrpivom i neistraživom milosrđu. Piši: prije nego dođem kao pravedni sudac široko otvaram vrata Mojeg milosrđa. Tko ne želi ući kroz vrata milosrđa, mora kroz vrata Moje pravednosti...«² Isus ne želi kažnjavati i sada nam daje vrijeme milosrđa, da se napajamo na tom izvoru, ali jao onima koji ne prepoznaju ovo vrijeme. Oni će morati ući na vrata pravde. Isus govori sestri Faustini da kada bi grješnici poznavali Božje milosrđe ne bi se gubili u tako velikom broju. Stoga je bitno govoriti grješnicima da se ne boje približiti neiscrpivom i neshvatljivom izvoru Božjega milosrđa. Gubitak svake duše obara ga iznova u smrtnu žalost. Zato smo svi pozvani žarko moliti za obraćenje grješnika. Isus ističe kako je najveći izvor njegova milosrđa upravo u sakramentu pomirenja, gdje Bog preko svojega zastupnika, svećenika, dijeli obilje milosti na grješnu dušu.

»Da bi se postiglo to čudo (milosrđe), ne treba nikakvog dalekog hodočašća niti vanjske pomoći, nego je dovoljno vjernički pristupiti nogama Mojeg zastupnika i pred njim izgovoriti svoju bijedu. Tada se očituje čudo milosrđa u svoj svojoj punini. I kada bi duša bila kao raspadajući leš i, ljudsko gledano, oživljavanje bilo isključeno i već sve izgubljeno – drugačije je to kod Boga. Čudo Božjega milosrđa potpuno oživljava dušu.«³ Isusovo milosrđe veće je nego bijeda grješnika i bijeda cijeloga svijeta. Poradi nas, grješnika, Isus silazi s neba i dao se poradi na-

ših opaćina prikovati na križ. Poradi našega grijeha dopustio je da probodu njegovo Presveto Srce i time za nas otvorio izvor Božjega milosrđa. Stoga smo pozvani svakodnevno dolaziti crpiti milost iz ovoga vrela. Na nama je da predamo Bogu svu svoju bijedu i ona će utonuti u bezdan Božjega milosrđa. Bog je svet i ne podnosi grijeh, ali čim se osoba pokaje nema granica Božjoj velikodušnosti prema njoj, Božje milosrđe ju obuzima i brani. I kad se grješnici vrate Bogu vesele njegovo srce. Isus joj govori kako je njegovo srce samo milosrđe i da se iz toga mora milosrđa izljevati milost na čitav svijet. Da nijedna duša koja se približila Isusovu milosrdnom srcu nije otišla neutješena. Sva bijeda tone u Božjem milosrđu i iz njega izviru sve spašavajuće i posvećujuće milosti. Stoga bi i najveći grješnik mogao postati svet, ako bi se utekao Božjemu milosrdnom srcu i pokajao se za svoje grijeha i počeo nov život u svjetlosti Kristovoj.

Slika milosrdnoga Isusa i krunica Božjemu milosrđu

U jednom viđenju Isus je od sestre Faustine tražio da ode kod slikara koji će nacrtati sliku Isusa po njezinu opisu, onako kako ga je vidjela. Govori da će ta slika biti izvor mnogih milosti. »Ljudima pružam posudu s kojom trebaju dolaziti po milost na izvor milosrđa. Posuda je ova slika s natpisom: Isuse ja se uzdam u tebe.«⁴ Tu iz Isusova probodenog srca izviru dvije zrake: »Obje zrake znače krv i vodu. Blijeda zraka označuje vodu koja opravdava duše. Crvena zraka označuje krv koja je život duša... Ove dvije zrake izvirale su nekoć iz dubina Mog milosrđa, kad je koplje otvorilo moje umiruće srce na križu. Ove zrake štite duše pred srdžbom Mog Oca. Blago onom tko će živjeti u njihovoj sjeni jer ga ne će stići pravedna ruka Božja.«⁵ Isus od Faustine traži da ta slika bude javno

² M. FAUSTINA, *Dnevnik...*, str. 318.

³ Isto, str. 388.

⁴ Isto, str. 116.

⁵ Isto, str. 109.

izložena i da se štuje, jer preko nje želi dijeliti obilje milosrđa na grješne duše. Isus nam tako daje vidljivi znak koji će nas svakodnevno podsjećati na njegovo neizmjereno milosrđe. Osim toga, on nam daje i kronicu u kojoj zazivamo njegovo milosrđe na nas, a i na čitav svijet. Od sestre Faustine tražio je da moli kronicu, koju ju je osobno naučio (kronicu Božjemu milosrđu) za obraćenje grješnika, ali i za umiruće. Za kronicu Isus Faustini govori: »O, kakve velike milosti ću podijeliti dušama koje će moliti ovu kronicu. Središte Mojega milosrđa pokreće se za one, koji mole ovu molitvu.«⁶ Isus joj govori da potiče duše moliti ovu kronicu jer se njemu sviđa po ovoj krunici darovati duši sve ono za što ga moli. Duše okorjelih grješnika ispunit će mirom ako budu molili ovu kronicu i bit će sretan čas njihove smrti. Kada se bude molila krunica milosrđa kod umirućih, Isus ne će stajati između svojega Oca i umirućega, kao pravedni Sudac, nego kao Milosrdni Otkupitelj. Ova nam je krunica dana kako bismo mogli izmoliti milosrđe sebi, ali i drugima. Po njoj će Bog ublažavati svoju pravednu srdžbu za naše grijehе. Stoga, mudri su oni koji će izabrati ući na vrata milosrđa, a ne na vrata pravde.

Svetkovina Božjega milosrđa

Uza sve ove pobožnosti, Isus je tražio da se prvu nedjelju poslije Uskrsa slavi svetkovina Božjega milosrđa. Izriče kako će na taj dan izljevati posebne milosti na sve duše koje dođu častiti njegovo milosrđe. Isus govori Faustini kako ova svetkovina dolazi iz nutrine Božjega milosrđa i povezana je s dubinom njegova milosrđa. U govoru Faustini Isus naglašava kako je milosrđe njegovo najveće svojstvo jer su sva djela njegovih ruku okrunjena milosrđem. I zato je u današnje vrijeme tako potrebno razglašavati neizmjereno Božje milosrđe. Ljudi nisu svjesni toga dara koji nam Isus pruža, ali i toga da ga možemo iskoristiti samo ovdje na zemlji, jer nakon odlaska s ovoga svijeta,

čeka nas samo pravda. »Moja kćeri objavljuj cijelom svijetu Moje neshvatljivo milosrđe. Ja želim da Svetkovina milosrđa postane utočište i zaklon svim dušama, posebice jadnim grješnicima. Toga dana otvorena je nutrina Mojeg milosrđa. Ja izlijevam cijelo more milosti na one duše koje se približuju izvoru Mojeg milosrđa. Ona duša, koja se ispovjedi i primi svetu pričest dobiva savršeni oprost od krivnji i kazni. Toga dana otvorene su sve Božje ustave kroz koje teku milosti. Neka se ni jedna duša ne boji približiti Meni, pa makar njezini grijesi bili crveni kao skerlet. Moje milosrđe tako je veliko, da ga u cijeloj vječnosti ne može proniknuti ni jedan razum, ni ljudski ni anđeoski.«⁷ Unatoč Isusovoj gorkoj muci i dalje propadaju duše, što iznova ranjava njegovo srce. Zato je odlučio svijetu dati posljednje sidro spasa, a to je svetkovina Božjega milosrđa. Crkva je na ovu svetkovinu čekala 62 godine nakon Faustinine smrti. Papa Ivan Pavao II., 30. travnja 2000. godine, sestru Faustinu proglasio je svetom, i za cijelu Crkvu proglasio je svetkovinu Božjega milosrđa, koje se od tada u cijelom svijetu slavi prvu nedjelju poslije Uskrsa. Trebamo biti zahvalni Bogu na ovoj svetkovini preko koje izliva more svojega milosrđa na sve duše. Zato budimo mudri i koristimo ono što nam Bog daje, nemojmo si uskraćivati milosti jer On toliko čezne da nam ih da. I za kraj, iznova bih naglasio, vrijeme u kojem možemo koristiti neiscrpivo Božje milosrđe jest ovdje na zemlji, a ne u vječnosti. To sve potvrđuju ove Isusove riječi sestri Faustini: »U Starom sam zavjetu slao Mojemu narodu proroke s munjama i grmljavinom. Danas te šaljem cijelome čovječanstvu s Mojim milosrđem. Ne ću kažnjavati ranjeno čovječanstvo, nego ga ozdravljati, pritisnuti ga na Moje milosrdno Srce. Kaznama se koristim kad me na to prisiljavaju. Moja ruka se ne hvata rado mača pravednosti. Prije Dana pravednosti – šaljem Dan milosrđa.«⁸

⁷ Isto, str. 221.-222.

⁸ Isto, str. 424.-425.

⁶ Isto, str. 255.

Bogat milosrđem

Marija Kozić, V. godina

Uvod

Dives in misericordia (Bogat milosrđem) enciklika je pape Ivana Pavla II. o milosrđu Božjem, proglašena 30. studenog 1980. godine. Podijeljena je u osam glavnih naslova, s pripadajućih petnaest podnaslova.¹ Tekst članka bit će podijeljen prema naslovima, kako su navedeni u Enciklici, bez citiranja, jer je nakana prepričati sadržaj Enciklike.

1. Tko vidi mene, vidi i Oca. (usp. Iv 14, 9)

U podnaslovima *Objava milosrđa* i *Utjelovljenje milosrđa* govori se o Onom koji je bogat milosrđem, o Bogu – istom Onomu kojega nam je Krist objavio kao Oca. Njega nam je u sebi očitovao i poslao Sin Njegov. Ova Enciklika, slijedeći pastoralnu konstituciju 2. vatikanskog sabora nazvanu *Gaudium et spes*, govori da Krist, Novi Adam, potpuno otkriva čovjeka njemu samomu te mu objavljuje uzvišenost njegova poziva, objavljujući Otajstvo Oca i Njegove ljubavi. Čovjek i njegov konačni poziv otkrivaju se u Kristu po objavi toga Otajstva. U Kristovoj objavi Boga spoznajemo ponajprije po njegovoj ljubavi prema čovjeku. Njegova nevidljiva savršenstva postaju vidljiva u Kristu i po Kristu, u njegovim činima i riječima, konačno u njegovoj smrti na križu i u samom uskrsnuću. U Kristu objavljena istina o Bogu Ocu milosrđa

omogućuje nam da ga vidimo osobito bliska čovjeku (pogotovo kada čovjek trpi, kad je ugrožen).

2. Mesijanska poruka

U podnaslovu *Kad Krist započne djelovati i naučavati* govori se kako je Isus objavio svojim djelima kako je ljubav prisutna u svijetu u kojem živimo. To je djelotvorna ljubav, koja se obraća čovjeku i grli sve što oblikuje njegovo čovještvo. Ona se zamjećuje u susretu s patnjom, nepravdom, siromaštvom, u susretu s cjelokupnim povijesnim čovjekovim položajem. Upravo način i opseg, u kojem se ljubav očituje, biblijskim jezikom naziva se milosrđe. Krist objavljuje Boga Oca koji je ljubav, bogat milosrđem. Objavljujući to, Krist je istodobno od ljudi tražio da se u svojem životu dadu voditi ljubavlju i milosrđem. Taj zahtjev bitni je dio mesijanske poruke i predstavlja jezgru evanđeoskoga *ethosa* – čudoređa.

3. Milosrđe u Starom zavjetu

Pojam *milosrđe* u Starom zavjetu ima dugu i bogatu povijest. Ljudi, kojima se Krist obraćao, kao Božji narod Staroga zavjeta, iz svoje povijesti crpili su iskustvo milosrđa Božjega. To je iskustvo društveno i zajedničarsko, ali i pojedinačno. Izrael je naroda saveza s Bogom. Mnogo puta su taj isti savez kidali i kada bi si posvijestili svoju nevjernost, pozivali bi se na milosrđe. Proroci milosrđe povezuju sa slikom o silnoj Božjoj ljubavi – Gospodin ljubi Izrael ljubavlju jedinstvenoga izabranja, zbog

¹ IVAN PAVAO II., enciklika, *Dives in misericordia* – *Bogat milosrđem*, (30. studenog 1980., Rim), KS, Zagreb, 1981.

kojega mu oprašta prijestupe, pa čak nevjernost i izdaju. U proročkom propovijedanju milosrđe znači naročitu moć ljubavi koja je jača od grijeha i nevjernosti Izabranoga naroda. U spasenjskom činu izbavljanja Izabranoga naroda iz ropstva, može se razabrati Gospodinova ljubav i samilost. U Gospodinovu milosrđu prema svojim očituju se sve nijanse ljubavi – On je Otac jer Izrael je njegov prvorodenac, On je također Zaručnik one kojoj prorok navješćuje novo ime – *ruhamā=mila*, jer njoj će biti iskazano milosrđe².

4. Prispodoba o rasipnom sinu

Ovaj sin koji rasipa baštinu, koju je stekao otac, slika je čovjeka svih vremena, počevši od prvoga, koji je izgubio baštinu milosti i iskonske pravednosti. Prispodoba neizravno ocrtava svaki lom saveza ljubavi, svaki gubitak milosti, svaki grijeh. Sin, koji je protračio baštinu, sebe mjeri metrom materijalnih dobara koja je od oca dobio i izgubio. Ispod toga krije se drama izgubljenoga dostojanstva, svijest o spiskanom sinovstvu. Tek njegova odluka o pokajanju i traženju oprosta razotkriva bit problema; on želi raditi kao najamni radnik kod vlastitoga oca – to je zasigurno veliko poniženje i sramota, ali je rasipni sin spreman s tim se suočiti. U ovoj prispodobi nije spomenuta *pravednost* ni *milosrđe*, ali je u središte utkan odnos pravednosti i ljubavi, što se očituje kao milosrđe. Ponašanje oca u prispodobi otkriva različite vidove starozavjetnoga gledanja na milosrđe. Otac rasipnoga sina vjeran je svojem očinstvu i ljubavi kojom oduvijek obasipa svojega sina – to se izražava samo spremnošću da ponovno primi svojega sina u kuću, nego i radošću, velikodušnom svečanošću prema rasipniku nakon

njegova povratka, a što izaziva protivljenje i zavist starijega brata, koji se nije nikada od oca udaljavao niti je napuštao dom. Otac je ganut povratkom sina, jer zna da je spašeno temeljno dobro – čovječnost njegova sina, štoviše, ono je ponovno otkriveno. Može se zaključiti da ljubav prema sinu izvire iz same biti očinstva, u nekom smislu obvezuje oca da vodi brigu o sinovljevu dostojanstvu.

Prispodoba o rasipnom sinu s puno jednostavnosti izražava zbilju obraćenja, najopipljiviji je izraz djelovanja ljubavi i prisutnosti milosrđa u ljudskom društvu. Milosrđe se očituje u pravom i istinskom izražaju, kada se iznova vrjednuje, promiče i izvlači dobro iz svih oblika zla što postoje u svijetu i čovjeku. Tako shvaćeno milosrđe predstavlja temeljni sadržaj mesijanske Kristove poruke i bitnu snagu njegova poslanja. Potrebno je uvijek iznova otkrivati pravo ime lice milosrđa.

5. Vazmeno otajstvo

Kristova mesijanska poruka i njegovo djelovanje među ljudima završavaju križem i uskrnućem. Događaj Velikoga petka, a i molitva u Getsemaniju, uvode temeljnu promjenu u sav tijek ljubavi i milosrđa u mesijanskom Kristovu poslanju. Krist je podnio muku i križ zbog grijeha ljudskoga roda – u tom je izobilje pravednosti, jer su čovjekovi grijesi »nadoknađeni« žrtvom čovjeka-Boga. Ta se pravednost rađa iz ljubavi Oca i Sina i sva se u ljubavi oplođuje. Božanska pravednost, objavljena u Kristovu križu, zbog toga je »po mjeri« Boga, jer se rađa u ljubavi i u ljubavi se ispunjava, donoseći plodove spasenja.

Otkupljenje u sebi nosi objavu milosrđa jer nije božanski značaj samo u pobijedenom grijehu, nego što je time i ljubavi vraćena ona stvarna snaga, kojom je čovjeku omogućeno da iznova pristupi punini života i svetosti što

² Milosrđe je ovdje sadržaj prisnosti Izabranoga naroda s njihovim Gospodinom, sadržaj njihova dijaloga s njim.

dolazi od Boga. Vazmeno otajstvo vrhunac je upravo te objave i ozbiljenja milosrđa, Krist patnik se obraća čovjeku, ne samo vjerniku, nego svakom čovjeku, da svaki čovjek može u njemu otkriti govor uzajamne povezanosti i zajedničarstva s ljudskom sudbinom, te skladnu puninu nesebičnog sebedarja za čovjeka, za istinu i ljubav. Bog, kakvog je Krist objavio svijetu, nije samo Stvoritelj nego i posljednje Vrelo opstojnosti. On je Otac.

Kristov križ stoji na putu čudesnoga priopćenja Boga čovjeku, sadrži poziv upućen čovjeku da postane dionikom božanskoga života, da kao posinak ima zajedničarstvo istine i ljubavi, što je u Bogu i iz njega proizlazi. U Kristu je izrečena pravda nad grijehom cijenom njegove žrtve, njegove poslušnosti do smrti. Pravda je izrečena i nad smrću koja je od početka ljudske povijesti bila povezana s grijehom – ta pravda ostvarena je smrću Onoga koji je bez grijeha i koji je jedini vlastitom smrću mogao uništiti samu smrt. Križ je najdublje saginjanje nad čovjekom i nad onim što čovjek u teškim i bolnim trenucima smatra svojom nesretnom sudbinom; križ pomaže shvatiti da se najdublji korijeni zla nalaze u grijehu i smrti – time postaje eshatološki znak. U eshatološkom ispunjenju, milosrđe će se očitovati kao ljubav (u vremenitosti, odnosno ljudskoj povijesti, ljubav se mora objavljivati kao milosrđe). Bog svoje milosrđe naročito objavljuje kad čovjeka potiče na »milosrđe« prema vlastitom Sinu. Vazmeno otajstvo jest Krist na vrhuncu objave nedokučivoga Božjeg otajstva. U uskrsnuću, Krist je objavio Oca milosrdne ljubavi jer je prihvatio križ kao put prema uskrsnuću. Vazmeni Krist je konačno i vječno utjelovljenje milosrđa – povijesni i eshatološki znak.

U prikazu vazmenoga otajstva prikazuje se i Djevica Marija kao ona koja je na osobit i izuzetan način, kao nitko drugi, iskustveno

doživjela milosrđe, a istovremeno žrtvom svojega srca omogućila vlastito dioništvo u objavi Božjega milosrđa. Žrtva je tijesno povezana sa Sinovljevim križem, podno kojega ona stoji na Kalvariji. Marija najdublje poznaje otajstvo Božjega milosrđa. Njoj je poznata cijena toga otajstva, ona zna kako je ono veliko.

6. »Milosrđe ... od koljena do koljena«

U šestom poglavlju donosi se značaj Marijina *Magnificata*, riječi toga hvalospjeva imaju proročki sadržaj, koji se ne odnosi samo na prošlost Izraela, već i na svu budućnost Božjega naroda na zemlji. Svi smo mi, što sada živimo na zemlji, pokoljenje koje duboko osjeća sadašnji zaokret povijesti. Sadašnje pokoljenje osjeća se povlaštenim jer mu napredak znanosti, tehnologije, kulture, obrazovanja pruža neshvaćene mogućnosti. Čovjekov um i rad, njegovo stvaralačko djelovanje, ostvarili su duboke promjene u društvenom životu. Ali, u čovjeku se sukobljavaju mnoga počela. Kao stvorenje, s jedne strane, iskustveno doživljava svoju višestruku ograničenost, a s druge se osjeća neograničenim u svojim željama i pozvanim na viši život. Crkva dijeli zabrinutost tolikih suvremenih ljudi. A zabrinuta je i za opadanjem mnogih osnovnih vrijednota, ne samo kršćanskoga čudoređa, nego i ljudskoga čudoređa (događa se dehumanizacija, uz desakralizaciju – ni život, ni brak, ni obitelj nisu više sveti).

7. Božje milosrđe u poslanju Crkve

Potrebno je da Crkva našega vremena poprimi dublju i obrazloženiju svijest o nužnosti da daje svjedočanstvo za milosrđe Božje u čitavom svojem poslanju, poštujući predaju Staroga i Novoga saveza, osobito nasljedujući Isusa Krista i njegove apostole. Crkva mora davati svjedočanstvo Božjega milosrđa objavljena u Kristu i njegovu mesijanskom

poslanju. To svjedočanstvo Crkva treba ispovijedati kao spasonosnu istinu vjere, prijeko potrebnu za život u skladu s vjerom; treba se truditi da se isto to svjedočanstvo ucijepi u život vjernika, ali i u život svih ljudi dobre volje. Ovo poglavlje govori da Crkva osobito štuje Božje milosrđe kada iskazuje štovanje i obraća se Kristovu Srcu.

Istinsko je kršćansko milosrđe najsavršenije utjelovljenje »jednakosti« među ljudima, pa i najsavršeniji utjecaj pravednosti, ukoliko i ona u svojem djelovanju teži istom učinku. Jednakost, koja uspostavlja pravednost, ograničuje se na predmetna i izvanjska dobra, dok ljubav i milosrđe omogućuju da se ljudi međusobno susreću u vrjednoti samoga čovjeka i to s dostojanstvom koje je njemu vlastito. Milosrđe postaje prijeko potrebno počelo da se među ljudima oblikuju uzajamni odnosi u duhu dubokoga poštovanja prema svemu što je ljudsko i u duhu međusobnoga bratstva. Svijet ljudi postaje sve čovječniji onda kada se u uzajamne odnose uključi praštanje, koje nam svjedoči da je u svijetu ljubav jača od grijeha. Takvo praštanje izvor ima u evanđelju. Ono je bitni uvjet pomirenja, u odnosu Boga i čovjeka, ali i ljudi međusobno.

Za Crkvu, kao zajednicu vjernika, ali i za sve ljude, milosrđe je izvor života. U ime toga otajstva, Krist nam zapovijeda da uvijek praštamo. Crkva zato s pravom smatra svojom

dužnošću, ciljem svojega postojanja to da čuva pravu narav, autentičnost praštanja kako u životu i ponašanju, tako i u odgoju i dušobrižništvu.

8. Molitva Crkve našega vremena

Crkva obznanjuje istinu Božjega milosrđa, objavljenu u raspetom i uskrslom Kristu i nju ispovijeda na različite načine. Nastoji preko ljudi očitovati ljudima milosrđe, jer u tom se vidi prijeko potreban uvjet brige za bolji i čovječniji svijet, danas i sutra. Molitva je vapaj Božjemu milosrđu pred mnogostрукim oblicima zla, što pritišću čovječanstvo i ugrožavaju ga. Ti »silni vapaji« moraju biti obred Crkve našega vremena, moraju biti upravljani Bogu da prose Njegovo milosrđe, za koje Crkva ispovijeda i obznanjuje da se najsigurnije pokazalo u vazmenom otajstvu koje u sebi nosi najpotpuniju objavu milosrđa, ljubavi – jače je od smrti, grijeha i svakoga zla.

Umjesto zaključka

Slijedi prerečeni dio zadnjega poglavlja koji najbolje ocrtava nakanu same Enciklike. Uzdignimo svoje molbe prožeti vjerom, nadom i ljubavlju, koje je Krist usadio u naša srca! To je ljubav prema Bogu za kojega osjećamo koliko ga suvremeni svijet vrijeđa i odbacuje. Istodobno, to je ljubav prema svim ljudima, bez izuzetka i podjele na bilo kojoj osnovi.

Misericordiae vultus

Dino Klem, IV. godina

Vrhunac i punina Božjega milosrđa objavljena nam je u osobi Isusa Krista, u njemu je milosrđe dobilo lice Bogočovjeka. To je prvi proglas bule *Misericordiae vultus*, bule najave izvanrednoga jubileja milosrđa. Rimski prvosvećenik Franjo pozvao je čitavu Crkvu na proslavu toga jubileja da od 8. prosinca 2015. do svetkovine Krista Kralja, 20. studenoga 2016. godine, na intenzivan način iskazuje, svjedoči, razmatra i prihvaća Božje milosrđe koje je »...izvor radosti, vedrine i mira. Ono je uvjet našega spasenja. Milosrđe: to je riječ koja objavljuje otajstvo Presvetoga Trojstva« (MV 2).

Pozornom čitatelju lako je zamijetiti da papa Franjo na samom početku bule želi potresti svakog čitatelja stvarnošću milosrđa i njegovim bremenitim značenjem. Vidljivi znak otvorenosti toga milosrđa za svakog vjernika jesu *Vrata milosrđa*, odnosno Sveta vrata koja je Papa otvorio najprije u bazilici svetoga Petra, zatim u rimskoj katedrali, a istovremeno je odredio da svaka partikularna Crkva otvori *Vrata milosrđa* svoje katedralne crkve ili koje druge crkve posebnoga značenja, kako bi se Jubilej slavio kako u Rimu, tako i u svim drugim partikularnim crkvama, kao vidljivi znak zajedništva cijele Crkve (usp. MV 3). Ovaj postupak pape Franje, mogli bismo reći, već je karakteristična oznaka njegova pontifikata – učiniti čitavu Crkvu bliskiju konkretnom čovjeku, vjerniku.

Druga važna Papina misao u ovoj buli temelji se na svetopisamskim tekstovima (usp. Lk 15, 1-32; Mt 18, 21-35), prispodobama, osobito

na onoj o ocu i dvojici sinova, a možemo je sažeti u dvije riječi – primiti milosrđe i biti milosrdni. Ističući te tekstove papa Franjo će reći: »U tim prispodobama Bog je uvijek predstavljen kao pun radosti, napose kad oprašta. U njima nalazimo srž evanđelja i naše vjere, jer se milosrđe predstavlja kao snaga koja sve pobjeđuje, ispunjavajući srce ljubavlju i donoseći utjehu opraštanjem.« (MV 9) Papina misao usredotočena je na Božju ljubav koja je konkretna, dinamična, preobilna, koja izlazi ususret. Upravo takva Božja ljubav jest indikativ našega djelovanja, odnosno poziv na prihvaćanje i življenje milosrdne ljubavi u Crkvi. »Crkva je služiteljica te (Kristove, op. a.) ljubavi i posreduje tu ljubav ljudima: ljubavi koja oprašta i izražava se kroz sebedarje.« (MV 12) U tom svjetlu čitamo i geslo ove Jubilejske godine koje glasi: *Milosrdni kao Otac*.

Treća misao na koju želimo ukazati jest odredba rimskoga prvosvećenika o hodočašću i *misionarima milosrđa*. I jedno i drugo zapravo je materijalni, vidljivi znak naše želje i potrebe za milosrđem, odnosno milosrđa za kojim čeznemo i milosrđa koje nam dolazi ususret. Naime, hodočašće jest put, ono je napor koji poduzimamo idući u susret onomu za čim čeznemo, a to je Božje milosrđe. Zato nas Papa poziva »... svatko će, prema vlastitim sposobnostima, morati poduzeti jedno hodočašće. To će biti znak da je milosrđe također cilj kojemu treba prispjeti i da zahtijeva predanost i žrtvu.« (MV 14) S druge strane, rimski je pontifeks u povlaštenom vremenu korizme odlučio slati tzv. misionare milosrđa

koji će biti oni koji donose bogatstvo Božjega praštanja i milosrđa u naše biskupije. Papa ih naziva »znakom majčinske brižnosti Crkve prema Božjem narodu«. I dalje: »oni će, nadasve, biti živi znakovi Očeve spremnosti da prihvati one koji traže njegovo oprostjenje« (MV 18).

Kao četvrto ističemo Papin poziv na razmatranje i činjenje tjelesnih i duhovnih djela milosrđa. Poziv je to na buđenje iz stanja ravnodušnosti prema obespravljenima, buđenje iz stanja indiferentizma i rutine prema onima koji trpe i žive u siromaštvu i bijedi: »Otvorimo svoje oči da vidimo bijedu ovoga svijeta, rane tolike braće i sestara lišenih dostojanstva i prepoznamo da smo dužni čuti njihov vapaj u pomoć.« (MV 15) Papa nas podsjeća da je upravo u svima onima koji trpe prisutan sam Krist i da ćemo na temelju naše spremnosti, suosjećajnosti s njima, jednom riječju, milosrđa koje smo iskazali, biti suđeni pred Kristom sudcem. Upravo u ovom prepoznavamo još jednu specifičnost teološko-duhovnoga profila pape Franje, a to je briga za siromašne, zarobljene i ožalošćene.

Na koncu, kao peto, ističemo poziv Petra naših dana na obraćenje, posebice onima koji su se svojim načinom života udaljili ili koji

su daleko od Božje milosti. »Ovo je povoljan trenutak da se promijeni život! (...) Bog se ne umara pružati ruku. Sve što pojedinac treba učiniti jest prihvatiti poziv na obraćenje i podvrgnuti se pravdi u ovom posebnom vremenu milosrđa koje Crkva nudi.« (MV 19) Detektirajući problem korupcije i zarobljenosti novcem, Papa opominje da se život ne sastoji u prolaznom blagu. Pritom ne zaobilazi ponovno ukazati na Božji sud koji nas sve očekuje. Zanimljivo je primijetiti da Papa na nekoliko mjesta u buli ne zaobilazi istaknuti temu Božjega suda i pravednosti, iako njome dominira snažan i velikodušan poziv i ponuda milosrđa (usp. MV 15; 19; 20).

Naposljetku, možemo ustvrditi da je bula *Misericordiae vultus* pravi »duhovni priručnik« za proslavu izvanrednoga jubileja milosrđa jer u njoj pronalazimo snažne poticaje vrhovnoga svećenika da stvarnost Božjega milosrđa prihvatimo u svojem životu, da se toj stvarnosti otvorimo i budemo njegovi živi svjedoci u Crkvi. Tako Papa zaključuje: »Neka u ovoj Jubilejskoj godini Crkvom odjekne Božja riječ koja snažno i jasno odzvanja kao riječ i gesta oprostjenja, potpore, pomoći i ljubavi. Neka se ona nikada ne umori u širenju milosrđa i neka uvijek bude strpljiva u pružanju utjehe i oprostjenja.« (MV 25)

Članci gostujućih autora

Navika u duhovnosti

Marko Vrkić, V. god KBF-a u Splitu

Navika, koja snažno djeluje u čovjeku jer se pretvara u trajno stanje koje teško može nestati iz osobe, može postati velik saveznik pojedincu u nastojanju oko autentičnoga kršćanskog života. Traži se »zdrava navika« koja će u sebi uključivati slobodu i razumnost, a ne samo puki automatizam u izvršavanju duhovnih praksi. Takva nas navika vodi k Bogu jer nam omogućuje stalnu raspoloživost srca za molitvu, dobra djela, askezu... Potrebno se čuvati druge krajnosti, navike grijšenja. Čovjek tada postaje zarobljen i zaboravlja na glas savjesti i strah Božji. Stoga je potrebno u životu razvijati dobru naviku koja će nas voditi prema tomu da postanemo istinski slobodna djeca Božja.

Molitveni život i navika

Molitva je za svakog vjernika osobni, intimni susret s Bogom. Ona je temelj duhovnoga života i zanemarivanjem molitve hod prema kršćanskoj zrelosti bio bi nemoguć. Taj stup, na kojem počiva kršćanska duhovnost, ima doticaj i s navikom. O tom su pisali brojni duhovni autori, a mi ćemo se posebice orijentirati na neke misli svetoga Franje Saleškog i Tome Kempenca, koji u svojim djelima *Filotea*, odnosno *Nasljeduj Krista*, dotiču povezanost navike i molitvenoga života.

Toma Kempenac ističe kako se čovjek lako navikava na rastresenost tijekom molitve. Mnogo puta nismo prisutni duhom ondje gdje smo prisutni tijelom, nego puštamo da nas misli nose. Brzo nam dolazi na um ono

što nam je slatko i omiljelo po ljudskoj naravi i na što smo naviknuli, pa nam je to drago.¹ Potrebno je primijetiti raspršenost naših misli i stvoriti pozitivnu naviku ponovnoga usredotočenja na molitvu. Tako naviku rastresenosti, koja nam ne služi u duhovnom životu, zamjenjujemo navikom budnosti, koja nas vraća u ponovni susret s Bogom. Druga tvrdnja, koju Toma Kempenac ističe, jest da ona osoba koja je navikla provoditi intenzivni duhovni život, ne će čekati posebno mjesto i vrijeme za susret s Bogom. Takva osoba se brzo sabere, jer se nikad posve ne gubi u svjetovnim stvarima. Čovjek se više rastresa što je dublje uvučen u izvanjske stvari koje ga zaokupljaju prolaznošću, a zamagljuje mu pogled na transcendentalno, na Boga.² Ovom se tvrdnjom ponajprije hoće reći kako navika na molitveni život može izazvati pozitivan učinak na osobu, odnosno da pojedinac postaje raspoloživ za molitvu u svakom trenutku. Postoji i negativan aspekt navike na molitvu. On se događa kada osoba ima potrebu za molitvom iz pukog automatizma, običaja, ustaljenosti koja se ne želi prekinuti iz straha od Božjega gnjeva ili slično. Takva se molitva ne temelji na pravim motivima, već na lošoj navici koja umanjuje ljudsku slobodu.

Sveti Franjo Saleški u svojem djelu *Filotea* savjetuje: »Moraš se također naviknuti s molitve prijeći na sve svoje poslove što ih opravdano

¹ Usp. T. KEMPENAC, *Nasljeduj Krista*, Verbum, Split, 2010., str. 308. – 309.

² Usp. Isto, str. 98.-99.

i zakonito od tebe traži tvoje zvanje, ma koliko oni bili daleko od čuvstava koje si stekla u molitvi.«³ Navedenu misao možemo povezati sa svetim Benediktom, odnosno s njegovim geslom »*Ora et labora*«. Hoće se reći kako je i molitva i rad volja Božja pa s jednoga na drugo treba prelaziti u duhu poniznosti i pobožnosti. Osoba neprestano treba stvarati naviku uspješnoga prelaska iz kontemplacije u aktivnost, shvaćajući kako su te dvije dimenzije usko povezane za ostvarivanje autentičnoga kršćanskog života.

Navika griješenja

Sveti Bernard iz Clarvauxa, u svojoj knjizi »*Stupnjevi poniznosti i oholosti*«, kao najviši stupanj oholosti navodi naviku griješenja.⁴ Ta grješna navika zarobljuje čovjeka. Vodi ga u ponore zla gdje se zaboravlja na glas savjesti i na strah Božji. Štoviše, strah od Boga čak se i prezire. Osoba tada ravnodušno uzima sve ono što joj se sviđa, makar to bilo i grješno. S obzirom na to kako je uvjerena da joj je sve dopušteno, ne svladava svoje tijelo, misli i osjećaje, nego čini sve što joj se prohtije. Kao što pravednik trči prema životu srcem laganim i bez umora, sa stečenom navikom vršeći dobra djela, tako i onaj koji posjeduje naviku griješenja, trči neustrašivo prema smrti. Razum više ne gospodari njime, a strah Božji ga ni u čem ne zaustavlja.⁵ I pravednik i nepravednik uvjeren je kako posjeduje slobodu u punom smislu riječi. Pravedniku daje slobodu istina, a nepravedniku zaslijepljenost. Sveti Bernard onoga koji je zapao u naviku griješenja naziva mrtvacem. On u sebi više nema životu, nema istinskoga odnosa prema Bogu

i bližnjemu jer je postao rob grijeha i tame. To iskustvo robovanja grijehu sveti Augustin opisuje ovim riječima: »Jer iz pokvarene volje rodila se požuda, i dok sam robovao požudi, rodila se navika, i kako se nisam opirao navici, rodila se nužda. I kao kakvim karikama međusobno povezanim – zato sam i to zvao lancem – držalo me sapeto kruto ropstvo.«⁶

Čovjek je nesposoban spoznati istinu o Bogu, svijetu i sebi jer je u trajnom stanju zaslijepljenosti koja zaokuplja sve njegove moći duše i tijela. Za njegov ponovni povratak Ocu, potrebno je da se oslobodi zaslijepljenosti koja mu je na neki način postala druga narav, navika. Tu loše stečenu naviku potrebno je razotkriti i zamijeniti suprotnom, krjeposnom navikom koja će ga moći izgrađivati. Uz nastojanje za razvitkom dobrih navika, potrebno je da osoba, koja je dugo bila uronjena u naviku griješenja, stvori intimni odnos s Bogom koji joj tada može darovati svoju milost, snagu za novi početak i istinsku slobodu. Za takve osobe, koje se moraju istrgnuti iz navike griješenja, potrebno je žarko moliti, kao što napominje sv. Bernard: »Ali ipak ne smijemo prestati za njih moliti iz dna duše... Ma da su se oni sami isključili iz molitava zajednice, ne možemo ih isključiti iz svoje ljubavi.«⁷

Zaključno, sve se svodi na jednu temeljnu tvrdnju: navika nam može postati saveznik ili neprijatelj. To ovisi isključivo o nama, o našoj slobodnoj volji. Radi se o izboru koji je ključan za našu egzistenciju. Takav odabir posjeduje moć koji može usmjeriti naš život prema životu ili smrti. Stoga je potrebno neustrašivo raditi na izgradnji krjeposnih navika kako bi naš život u konačnici postao ispunjen, radostan, svet.

³ F. SALEŠKI, *Filotea – uvod u pobožni život*, Naklada sv. Antuna, Zagreb, 2009., str. 86.

⁴ Usp. BERNARD, *Stupnjevi poniznosti i oholosti*, Symposium, Split, 2006., str. 73.

⁵ Usp. *Isto*, str. 73.

⁶ A. AUGUSTIN, *Misli*, Verbum, Split, 2011., str. 18.

⁷ Usp. BERNARD, *Stupnjevi poniznosti i oholosti...*, str. 78.

Navijačka simbolika

Marko Vrkić, V. god KBF-a u Splitu

U današnje vrijeme, svjedoci smo stvaranja subkulture nogometnih navijača. Karakteristike su takve jedne grupe: grupna solidarnost, teritorijalnost, maskulinitet i nasilje. Upravo pomoću nasilja, simboličkoga ili stvarnoga, navijači se najčešće žele predstaviti javnosti. Ritualno navijačko nasilje preraslo je preko otvorenoga fizičkog nasilja u pravi rat. Stadioni tako postaju »živi vulkani« gdje je navijanje odvojena cjelina od utakmice. Oni postoje zbog sebe, a ne zbog pobjeda svoga kluba. Bitan im je cilj: da ih protivnici, ali i svi drugi, koji su možda tek neutralni promatrači, jasno uoče. Navijači su se pretvorili u subkulturu koja se okreće samoj sebi, svojoj ulozi u društvu gdje egzistira. Mladi ljudi koji se pridružuju takvim navijačkim udruženjima imaju potrebu za društvenom emancipacijom i izgradnjom vlastitoga identiteta. Htjeli bi na sve načine privući pozornost na sebe, a to najčešće ostvaruju nasiljem, iako u privatnom životu možda i nisu toliko nasilni.

Upravo u navijačkim udruženjima postoji ***mnoštvo simbola i ritualnih radnji*** koji obilježavaju određenu skupinu navijača. Bez njih navijački život ne bi bio moguć. Ti simboli daju bogatstvo i raznolikost u navijačkim ritualnim radnjama. Pomoću njih određeni klub, odnosno navijačka udruženja, bivaju prepoznata u određenoj regiji, državi ili svijetu. Zanimanje javnosti za navijačke skupine počelo je s pojavom huliganizma sredinom šezdesetih godina prošloga stoljeća. Zainteresiranost medija proizlazi upravo iz mogućih posljedica čestih navijačkih nereda. Stoga se sve veći broj sociologa počinje baviti temom

navijačkih skupina, posebice u Velikoj Britaniji i Italiji. Skupine navijača tvore uglavnom pripadnici mlađih populacija, koji su iz raznih motiva pristupili takvim organizacijama. Najčešće su to motivi za izgradnjom vlastita identiteta i osjećaj društvene marginalnosti.

Tipologiju pripadnika navijačkih skupina priredio je Dražen Lalić. Tako imamo: *navijače zbog navijanja, navijače iz trenda, navijače – nasilnike, navijače – političke aktiviste, navijače – novake*.¹

Poput svih organizacija, navijačke skupine imaju i svoju hijerarhiju. Ne misli se na klasični pojam hijerarhije, već na stupanj ugleda koji neki član uživa. Imamo dva glavna kriterija slijedom kojih se stječe ugled navijača: *navijačko iskustvo i sudjelovanje u aktivnostima navijačke grupe*. Osnovne razine hijerarhije su: *vodstvo, jezgra i članovi simpatizeri*.

Vizualni simboli navijačkih skupina

Kolektivna solidarnost navijača iskazuje se i preko vizualnih simbola. Neki su od vizualnih simbola, s kojima se susrećemo na svakoj utakmici gdje sudjeluju grupe navijača, primjerice: zastave, šalovi, koreografija, bakljada i pirotehnika, razni politički simboli poput južnjačke zastave, svastike, te nacionalna obilježja. Svim tim se simbolima nastoji pridobiti pozornost i prenijeti određenu poruku javnosti. Pomoću njih se može

¹ U ovom sam se tekstu oslonio na sadržaj iz knjige Dražena Lalića, *Torcida – pogled iznutra*, AGM, Zagreb, 1993.

itekako snažno djelovati na gledateljstvo i ne sveukupnu javnost.

Akustički simboli navijačkih skupina

Navijačka skupina najbolje bodri svoj klub tijekom utakmice upravo akustičnim simbolima: *pjevanjem i skandiranjem*. To je jedno od glavnih obilježja svake navijačke skupine. Nezamislivo je uopće govoriti o bodrenju navijača bez pjevanja i skandiranja. Upravo pomoću pjesme želi se utakmici dati svečani ton i želi se ukazati na vrijednosti toga dvoboja. Podršku pjevanju najčešće čine navijački bubnjevi i trube. Bubnjevi posebice daju ritam i borbeni naboj, koji u igračima i samim navijačima potiče hrabrost i odvažnost. Navijanje započinje i predvodi vođa ili jedna grupa navijača dok se ostali ne priključe. Pjesme koje se pjevaju na stadionima u pravilu nisu melodijski složene i lako se pamte. Tekstovi navijačkih pjesama u sebi sadrže: poticaje, pohvale i ljubav prema voljenom klubu. Ponekad navijačke pjesme mogu sadržavati vulgarne i nasilničke riječi i rečenice koje, nažalost, masa uglavnom prihvati i pjeva.

Nasilje kod navijačkih skupina

Nasilničko ponašanje jedna je od najbitnijih karakteristika svake navijačke skupine. Ono kao takvo postoji otkad postoji organizirano navijanje. Pod nasiljem podrazumijeva se i simboličko nasilje koje može biti *vizualnoga* (npr. isticanje svaslike ili kukastoga križa) i *verbalnog* karaktera (npr. pjevanje uvredljivih pjesama i pogrdno skandiranje). Međutim, sve to spada u dio navijačkoga rituala. Ritualno nasilje veoma lako može prerasti u stvarno, fizičko nasilje. Ono što je zajedničko svim vrstama navijačkoga nasilja jest privlačenje pozornosti javnosti, izražavanje bunta prema nečemu i provociranje svih pripadnika drugih navijačkih skupina. Stoga je nasilje najpogodniji i najsigurniji način da se postigne druš-

tvena vidljivost: ništa danas ne čini društveno vidljivim lakše i brže od nasilja.

Svrha svakog navijačkoga nasilja jest dobiti »utakmicu na tribinama« koja je neovisna od one na terenu. Ta se bitka odvija kroz sve elemente navijačkoga rituala, bilo vizualne ili verbalne. Ponekad se događa da zbog ekstremnih navijača, kojima je cilj stvarno, a ne simboličko nasilje, stradaju i neutralni gledatelji.

Ponekad nasilje nastaje kao reakcija na nemogućnost provođenja navijačkih rituala. Navijačima je pritom najveća prijetnja policija, koja njihovo često nasilničko ponašanje nastoji suzbiti ili kontrolirati. Unatoč svemu tomu, nasilničko ponašanje danas omogućuje da utakmice postaju još spektakularnijima. Spektakularna narav današnjega nogometa sama po sebi favorizira nasilje i nasilničke oblike ponašanja.

Za današnjega čovjeka nije nebitno poznavati simbole i rituale navijanja, jer to znanje može prenijeti u svoj svakodnevni život. Kada je informiran što ti razni simboli predstavljaju, sam može vidjeti granice vlastitoga navijanja. Njegova se »navijačka savjest« izoštrava te mu više nije svejedno koje pjesme pjeva, kako se oblači, koje transparente nosi... Sam može odlučiti hoće li biti svoj ili će se samo bezglavo uklopiti u navijačku masu, koja ponekad postaje veoma opasno okruženje za pojedinca. Stoga, na jednom mjestu Gustave Le Bon kaže: »Gomila ne dopušta da se išta umetne između njene želje i ostvarenja te želje. Ona to manje razumije što joj broj daje osjećaj neodoljive snage. Pojedinaac u gomili gubi pojam nemogućnosti.«

Naposljetku, mislim da je na pojedincu hoće li nakon promatranja simbola i rituala navijača izvući prave pouke, kako bi njegova ljubav prema klubu bila »zdrava«, a ne nasilna.

Razgovori s najuspješnijim studentima

Domagoj Brkić

Recite nekoliko riječi o sebi (ime i prezime, iz koje ste župe, koja ste godina, koji je nagrađeni prosjek).

Zovem se Domagoj Brkić i dolazim iz Nijemaca, iz Župe sv. Katarine, djevice i mučenice. Dolazim iz obitelji s još dvoje djece, starijom sestrom i mlađim bratom. Imam 21 godinu, a Katolički bogoslovni fakultet upisao sam akademske godine 2014./2015. Nakon studija prve godine ostvario sam uspjeh 4,952 i zbog toga sam, odlukom Fakulteta, bio i nagrađen.

Što Vas je potaknulo na rad, koji je bio glavni motiv?

Od malena sam htio postati svećenik, a jedan od temeljnih uvjeta svakako je i završiti teološki studij. To me je u konačnici potaknulo da pišem ovaj Fakultet, a onda i motiviralo oko studija. Prva i druga godina koncipirani su na našem Fakultetu kao godine u kojima su većinom kolegiji iz filozofije, povijesti i biblijskih kolegija. To sve može stvoriti dobre temelje za kasnije teološke kolegije. I tu ja vidim glavnu motivaciju: stvoriti dobre temelje za teološke kolegije koji me više zanimaju, ali i stvoriti širi pogled na svijet koji nam daje ovaj Fakultet.

Kakvim ste načinom učenja postigli ovakve rezultate, postoji li neka posebna metoda?

Posebna metoda ne postoji, ali svakako se uspjeh najviše očitovao redovitim studijem. U prvom semestru po prvi sam se put susreo s ovakvim načinom rada i učenja pa je to još

bilo vrijeme prilagodbe i upoznavanja. Drugi semestar već je bilo lakše u pogledu organizacije, ali i zahtjevnije jer smo sada ozbiljnije prihvatili studij, čitajući zadanu literaturu. No, moram priznati da sam ponekad izišao iz radne atmosfere, pa je kasnije trebalo jače zasukati rukave i prionuti na rad. Bilo mi je vrlo važno i odvojiti dovoljno vremena za učenje pojedinog kolegija kako bi znanje bilo trajnije i sam studij kvalitetniji.

Uputite kolegama i kolegicama motivacijsku rečenicu, dvije.

Filozofsko-teološki studij nikako nije nešto što samo treba odraditi. On daje bitan temelj za sve ono što dolazi kasnije. No, važno je cijeli naš studij o Bogu prožeti živom vjerom jer puko govorenje i širenje znanja o Bogu donosi malo plodova ako tu nema iskrenoga uranjanja u Božje otajstvo i produbljivanja osobnoga odnosa s Trojedinim Bogom.

Ivan Kunčević

Recite nekoliko riječi o sebi (ime i prezime, iz koje ste župe, koja ste godina, koji je nagrađeni prosjek).

Zovem se Ivan Kunčević i potječem iz Privlake, Župa svetoga Martina biskupa. Drugo sam od petero djece iz obitelji Boška i Ane, obitelji koju jako volim i njome se ponosim. Osnovnu sam školu završio u Privlaci nakon čega sam pohađao Opću gimnaziju u Vinkovima. Osjetivši Božji poziv u trećem razredu osnovne škole, moj je život dobio smjerokaz na kojem mi je Bog bio orijentir i korektiv. U

fazi adolescencije nipošto se nisam htio odreći vjerskoga opredjeljenja i stavova koje sam, uz pomoć roditelja i prijatelja, izgradio. Bilo je situacija u kojima sam raspravljao s nastavnicima i kolegama iz srednje škole, čak i kada nisam imao argumenata za određenu temu. Razlog tomu bila je svijest da je indikator istine radost i mir koju onda donosi zbog koje ju čovjek mora ljubiti. Iako sam koji puta bio ponižen i smatran čudakom, osjećao sam se radosno i smireno živeći kako Bog zapovijeda i shvatio sam da je Bog Istina. Trenutno sam bogoslov i student 4. godine.

Što Vas je potaknulo na rad, koji je bio glavni motiv?

Nisam volio izlaske u diskoteke u kojima ne vidiš prijatelje od dima, ne čuješ ih od glazbe, a nisi svjestan ni sebe od alkohola. S druge strane, svi su moji prijatelji izlazili na taj način pa sam često ostajao kod kuće družeći se sa svojim mlađim bratom, koji će mi uvijek ostati najbolji prijatelj. Kad god bi tata sjeo s nama razgovarati, divili smo se njegovoj životnoj mudrosti, razboritim odlukama i krjeposnom životu o kojem smo često slušali i od bake Ruže. U srednjoj školi sam bio učenik s osrednjim uspjehom jer sam uživao u košarci i različitim susretima s ljudima, a i mnogo sam snage i vremena ulagao na nastojanje oko sazrijevanja kako bi mogao biti kao moj tata. Zavolio sam Boga, svoju obitelj, svoju zemlju, svoje selo, prirodu u kojoj sam prepoznavao Božje otiske i nisam se uopće htio zamarati predmetima koji me nisu zanimali. Sve sam više učvršćivao odluku da želim postati svećenik i, znajući da mi ne će biti problem upisati Katolički bogoslovni fakultet, htio sam postajati čovjek da bi bio jednoga dana svećenik kakvoga Bog želi. Kada sam ga upisao, dao sam se maksimalno na svim područjima, a ispalo je da ova intelektualna dimenzija uistinu uspjehna, iako puno više truda ulažem

na izgradnju osobnosti i krjeposna života. Dakle, moj glavni motiv bila je želja da budem mudar poput svoga tate, i kad mi je bilo naporno, samo sam si posvijestio koliko bi on bio sretan i marljiv da je imao mogućnosti studirati...

Kojim ste načinom učenja postigli ovakve rezultate, postoji li neka posebna metoda?

Svjestan sam da me Bog obdario dobrim pamćenjem koje sam usavršio u srednjoj školi, nastojeći sve novo što čujem povezivati s onim što već znam i s primjerima iz svakodnevnoga života. Tek sam na psihologiji naučio da se to zove *mnemotehnika*. Pratim predavanja i kada završim skripta, doradim ih različitim oblikovanjima (podvlačenjem, boldom, kosim slovima, bojama) i onda krenem. Čitam odlomak po odlomak, odmah ubacujući asocijacije i primjere koje mi dođu. Kad naučim jedan dio, prijeđem na drugi i onda ponovno ponovim prvi i tako navezujem do kraja. Nikada ne učim poslije 23 sata. Kada naučim, treba mi samo na papiru nekoliko pojmova za ponavljanje koje obavljam naglas. U biti više sebi objašnjavam gledajući kroz prozor sjemeništa van, nego što čitam.

Uputite kolegama i kolegicama motivacijsku rečenicu, dvije.

Riječi danas ima mnogo, pa se nadam da moj primjer može barem malo potaknuti da vjerujemo »da Bog u svemu na dobro surađuje s onima koji ga ljube (Rim 8,28)«.

Danijela Vranješ

Recite nekoliko riječi o sebi (ime i prezime, iz koje ste župe, koja ste godina, koji je nagrađeni prosjek).

Zovem se Danijela Vranješ. Živim u Josipovcu, Župa svetoga Luke. Trenutno sam

treća godina. Imam 38 godina. Pohađala sam opću gimnaziju u Osijeku, a nakon toga 2002. godine diplomirala sam marketing na Ekonomskom fakultetu. Radila sam u dvije manje obiteljske tvrtke, ali glavni posao mi je odgoj moje četvero djece. Upis teologije, kao drugoga fakulteta, plod je duhovnog života u kojem sam osjetila (dobila) poziv za službu vjeroučiteljice.

Što Vas je potaknulo na rad, koji je bio glavni motiv?

Rezultat, koji sam ostvarila u ove dvije godine studija na neki način nastavak je mog uspješnog obrazovnog ciklusa još od srednje škole. Prosjek ocjena 4,625 nije nešto čemu sam težila, niti sam bilo koji ispit polagala zbog ocjene. Ocjene nisu bile cilj, ni imperativ. Na rad me poticala ljubav prema Bogu i teologiji. Odanost Bogu koju sam izražavala marljivošću i odgovornošću prema obvezama. Sigurno je i strah od neugodnosti zbog neznanja bio dodatni motiv kod pripremanja ispita. Sigurna sam da je mom uspjehu najviše doprinijela duhovnost. Nastojala sam, uza sve obveze prema kućanstvu i djeci, te Fakultetu, svakoga dana prisustvovati svetoj euharistiji s nakanom da se pričestim i tako osnažim za sve životne izazove. Sigurna sam da je to glavni razlog mogega uspjeha.

Kakvim ste načinom učenja postigli ovakve rezultate, postoji li neka posebna metoda?

Način učenja svakako je neobičan. Glavninu materije svladavam na predavanju pozornim slušanjem i marljivim bilježenjem svake pojedinosti. U vrijeme ispita, ponavljam »s nogu« dok obavljam kućanske poslove. Znala sam si snimati skraćeniice na MP3 i slušati u autu uoči ispita, jer svaki dan putujem u Đakovo na predavanja, na što mi dnevno otpada još dva školska sata (sat i dvadeset minuta). Volim učiti hodajući u parku. Žao mi je što ne

mogu sama skraćivati literaturu, ali je zato barem pročitam. U svim tim aktivnostima imam dragocjenu milost – uživati!

Uputite kolegama i kolegicama motivacijsku rečenicu, dvije.

Studirati teologiju uzvišeno je i privilegirano, ali i izuzetno odgovorno i obvezujuće zadovoljstvo. Želim svima da tako prihvate svoj studijski izazov. Iznad svega, potrebno je s ljubavlju prilaziti studijskoj materiji, kako bi što intenzivnije upili u sebe ono što nam je Bog ovdje pripremio. Želim istaknuti da je tajna mogega uspjeha u potpunom predanju Isusu, u odnosu na studijske obveze. Zato nemam psihološki pritisak i strah od ispita. Mislim da je to ključan razlog. Opušteno odlazim na ispite i vrlo opušteno učim. Kad kažem opušteno, mislim bez *pressinga*, bez grča. Jednostavno čitanje s radoznalošću i zadovoljstvom. To ne znači da ne radim marljivo. Ponekad žrtvujem dio noći ili jutra, ali uglavnom je rad na materijalima dio mogega dnevnog opuštanja.

Željko Filajdić

Recite nekoliko riječi o sebi (ime i prezime, iz koje ste župe, koja ste godina, koji je nagrađeni prosjek).

Zovem se Željko Filajdić, dolazim iz Kaniže (Župa svetoga Grgura Velikog, pape), a nagrađeni prosjek je 4,93.

Što Vas je potaknulo na rad, koji je bio glavni motiv?

Na rad me uglavnom potiču znatiželja, ali i ljubav i naklonost prema onom što studiram. To, kako vrijeme prolazi, samo raste i sazrijeva i drži glavu iznad vode kad se čovjek umori ili kad se pojavi nešto što se ne usvaja lako, kao stvari koje nas zanimaju.

Kojim ste načinom učenja postigli ovakve rezultate, postoji li neka posebna metoda?

Teško je izdvojiti neki poseban način ili metodu učenja. To ovisi od kolegija, građe, osobnih preferencija i organizacije vremena. A ako baš treba izdvojiti neku *metodu*, onda bi to bila dobra stara maksima prof. Višatickog: *Knjigu u šake!* Naravno, često kombinirana s njezinom studentskom inačicom: *Knjigu u šake, pa makar to bilo samo onda kad treba!* ☺

Uputite kolegama i kolegicama motivacijsku rečenicu, dvije.

Mogu ponoviti sve ono na što i sam sebe često podsjećam: nemojte dopustiti da zbog nečega potpuno *iskočite iz tračnica*. Na kraju se pokaže da je sav studij u odlučnosti i, uz Božju pomoć, stalnom, upornom *guranju* naprijed. Ako neki način ili metoda ne valjaju, što brže treba otkriti u čemu je problem, jednako tako brzo ispraviti i pritom ne oklijevati, bez puno razmišljanja, pretresanja i sažalijevanja nad trenutnom situacijom. Tako ne ćete ostati zarobljeni u vrtnji oko samih sebe i svojih problema, koja se nerijetko skupo plati (i to doslovno!). Rezultati će doći, a ostat će i nešto slobodnoga vremena (ovo mi je, kako se bliži kraj studija, sve teže ostvariti ☺) za stvar *sa strane*. Ukratko, glavu gore i, s Božjom pomoći, hrabro naprijed, nikad ne gubeći iz vida riječi psalmista: *Isli su plačući noseći sjeme sjetveno: vraćat će se s pjesmom, noseći snoplje svoje.* (Ps 126, 6)

Nikola Kaurin, dobitnik nagrade za najbolji diplomski rad

Ukratko se predstavite?

Moje ime je Nikola Kaurin. Rođen sam u Vinkovcima 1989. godine, osnovnu školu za-

vršio sam u Otoku, a srednju u Vinkovcima. Po završetku srednje škole otišao sam u Franjevački samostan u Samobor, a potom u Rijeku na Trsat. Po završetku novicijata upisao sam Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, te sam ondje završio četiri godine teologije. Nakon četvrte godine, pristupio sam Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu te sam studij nastavio na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu gdje sam završio petu godinu i diplomirao u jesen 2015. godine.

Kako ste došli do ideje za diplomski rad i koja je bila motivacija?

Za vrijeme studija na KBF-u u Zagrebu pohađao sam seminar pod nazivom »Status ljudskoga embrija« gdje smo raspravljali i pripremali izlaganja o različitim temama vezanim uz status ljudskoga embrija. Tom prilikom rodila se ideja o diplomskom radu, te sam već tada polako promišljao o čemu bih točno pisao. Jedan od prvih težih poslova jest definirati naslov teme!

Kako ste dugo pisali rad i na koji način?

Kako sam naglasio, već u četvrtoj godini studija promišljao sam o diplomskom i s teškom mukom definirao naslov i pronašao mentora. Međutim, moram spomenuti jednu zgodu, odnosno nezgodu vezanu uz diplomski rad. Zbog prelaska u Bogoslovno sjemenište u Đakovo, morao sam promijeniti i fakultet pa sam ostao na »ledini«. Tada me nadbiskup mons. Đuro ohrabrio i rekao da se ništa ne bojim i da zamolim prof. Suzanu Vuletić za mentorstvo, što sam i učinio, a na moju je sreću prof. Vuletić to i prihvatila. Da nije, ne znam što bih tada učinio jer, osim što sam ja svima bio nepoznat, i meni su profesori bili nepoznati. I sve to zajedno davalo je jednu dinamiku novonastaloj situaciji i bilo je vrlo napeto i izazovno snalaziti se u nepoznatom.

Diplomski rad započeo sam pisati odmah u listopadu 2014. godine i pisao sam ga do svibnja iduće godine. Ono što je velika prednost i privilegija studija u Đakovu jest ta što je Središnja nadbiskupijska i fakultetska knjižnica u neposrednoj blizini zgrade Fakulteta. Svaki slobodan sat odlazio sam u nju i ponekad napisao jednu rečenicu, *bilješku*, a ponekad ništa. Uslužnost osoblja knjižnice uvelike je pripomogla jer su mi pribavili neke knjige i članke iz ostalih knjižnica, po cijeloj Hrvatskoj. Moje je bilo samo čitati i pisati. Nije mi to teško padalo, jer sam uživao u tom.

Kako treba izgledati diplomski rad koji bi mogao ući u izbor za najbolji diplomski rad, na što treba obratiti posebnu pozornost?

Iskreno, ne znam. To bi trebali pitati one koji su u odboru za odabir najboljih diplomskih radova i nagrađivanje. Vjerujem da je osim metodologije važna i sustavnost te slijed misli

i, svakako, da tekst pojašnjava ono što se nalazi u naslovu, odnosno podnaslovu.

Možete li dati koju motivacijsku rečenicu za buduće diplomante, da se potrudite još više i ostvare dobre rezultate?

Mogu samo ponoviti rečenicu koju je nama rekao voditelj godine na početku akademske godine 2014./2015., a ona glasi: »čitati, čitati, čitati – pisati, pisati, pisati!« Tada uspjeh ne će izostati, a i inače to je bitno, jer nakon određenoga vremena čovjeku dosadi i čitati i pisati, ali tada treba uzeti nekoliko dana odmora i ponovno se nastaviti boriti s tim zadatkom pisanja koji nije nimalo lak, osobito onima koji nisu istraživački nastrojeni i ne vole pisati radove. Ali ono zadovoljstvo kad u rukama držite uvezan diplomski rad ne može ništa zamijeniti. A osim toga, ne treba se bojati obrane diplomskog, jer ako ste ga sami napisali, onda ste *glavni* i profesori mogu samo slušati i diviti se, jer jedini tko još o tom više zna jest vaš mentor.

Marija Kozić, V. godina

Promišljanja

Biti pozvana

Anonimno

Tihi glas...

Ne! Više kao savršeni šapat. Šapat duboko skriven u srcu nestašne djevojke. Trenutak kao u bajci, cijeli svijet se okreće, ali naglo zastaje. Mirno i nečujno, kaotično mogla bih reći, okrenuo je djevojci život drugim smjerom.

Ona sada pleše po notama svetosti, po notama koje svira njen Gospodar. Radosna je, a On tiho u njoj pali oganj svoje ljubavi i savršenstva.

Tiho šapće, zove ju i čeka... Čeka njen odgovor.

Ona mu neizmerno vjeruje i prepušta se, ali nešto ju svaki puta otrgne toj savršenoj bajci i vraća ju nakratko u stvarnost. Strah. Preprjeka na putu k'vječnosti. Ali njen Gospodar čeka i šapće joj da se ne boji jer On je sada tu. Lagano nastavlja svoj ples po notama svetosti, ali opet zastaje i podiže pogled prema Njemu.

»Kako da se usudim i samo pomisliti, Gospodine, odbiti tebe?« – upita ga.

»Kako pobjeći kad srce svejedno već kuca za Tebe, kako otrgnuti dušu koja tako radosno pleše po Tvojim notama svetosti?

Zamisli... Biti pozvana...

Gledati oči u kojima je duboko skriveno sve prostranstvo ovoga i Onoga svijeta. Biti u zagrljaju Kralja čija toplina otapa i ledena srca. Zagrljaja u kojem sigurnost nikada nije upitna. Osjećati dodir koji daje osjećaj nemira, ali i savršene radosti koja je začarala moju dušu. O Gospodine, kako li je to neprocjenjivo!

Zamisli... Nositi vjenčanicu savršenosti i biti zaručnica Stvoritelja svega ovoga blaga.

Što mi, Gospodine, više treba?

O, kako li je samo milo, Gospodine, služiti Tebi. Moja duša čezne i gine bez Tebe, a tijelo i duša beživotni su.

Gospodine, što imam ako nemam Tebe?

Zatvaram oči od ovoga svijeta, a odazivam se pozivu Tvom i idem za Tobom.

Gospodine, ali ne moja volja, nego volja Tvoja!

Gospodine budi Ti moje sve... Sada i zauvijek!«

Duhovno ozračje i krjeposno očitovanje suvremenoga čovjeka

Tihomir Borić, IV. godina

Naša promišljanja o naslovljenoj temi ne ćemo započeti od nulte točke niti ćemo vlastitim silama pokušati domisliti nešto novo. Zapravo, potražiti ćemo način da se »popnemo na leđa« onih »misaonih divova« koji će nam omogućiti bolji pogled na stvarnost koju želimo promatrati. Ovakvim stavom želja nam je potvrditi činjenicu da biti čovjekom znači postojati s drugim, i to u svim vremenskim vidovima, dakle ne samo danas. (J. Ratzinger) Možda danas sve manje zamjećujemo i predviđamo ovu našu upućenost jednih na druge, ali svakako ne možemo pobjeći od toga da naš život, i duhovni i tjelesni, dakle na svim razinama, bitno ovisi o drugima. Svakodnevnica će nam to potvrditi.

Čovjek nije samo biološko, nego je i kulturno biće. Ono što su postigle životinje, kao puka biološka bića, svojim razvojem u različite životinjske vrste, to je čovjek postigao svojim razvojem u različite kulture. (A. Trstenjak) Izraz kultura upotrebljavamo nasuprot izrazu natura. Natura je sve ono što je neposredno dano: naše prirodne osobine i naša prirodna okolina. Nasuprot tomu, kultura je sve ono što čovjek svojim stvaralačkim duhom stvara iz tih prirodnih danosti, mijenjajući na taj način okolinu, društvo i samoga sebe. Kulturno je ono što teži za cjelovitim razvojem ljudske osobe, za dobrom zajednice i čitavog ljudskoga društva. (F. Rode) Kao kulturno biće, on je i povijesno biće koje ima povijesnu svijest.

Bez te svijesti nema čovjeka. (A. Trstenjak) A ta svijest živi prvenstveno u riječi, govoru i zato bi se mogli složiti s rečenicom M. Heideggera da je jezik kuća bitka. Podsjetimo se činjenice da naš duhovni život u cijelosti prolazi kroz medij jezika, pa zatim dodajmo to da jezik nije od danas. On pridolazi izdaleka i cijela je povijest satkana na njemu. Jezik kroz povijest ulazi u nas kao neminovna pretpostavka naše sadašnjosti, štoviše kao njezina bitna komponenta. I obratno, čovjek je biće koje živi u budućnosti, biće koje, u neprekidnoj egzistencijalnoj brizi za svoj bitak, prerašta raspoloživi čas. (J. Ratzinger)

No, onda se s pravom smijemo zapitati kako čovjek danas očituje taj svoj bitak, kakvu je kulturu oblikovao, odnosno kakvu si je »kuću bitka« izgradio i u njoj živi? Ova kultura suvremenoga čovjeka potpuno je ireligiozna (ili možda bolje rečeno a-teistička), kultura racionalnosti što je upravljana tehnikom. U takvom ozračju, u kojem prevladava pozitivistički razum i u kojem se režu vlastiti povijesni korijeni, vrijedi načelo da su čovjekove sposobnosti mjera njegova djelovanja. Ono što se zna činiti, to se i može činiti. Više ne postoji »znati činiti« odvojeno od »moći činiti« jer bi to bilo protiv slobode, koja je apsolutno najviša vrijednost. Međutim, čovjek puno toga zna činiti i zna činiti sve više, a ako to »znati činiti« ne nađe svoju mjeru u nekoj moralnoj normi, ono postaje, kako već

možemo vidjeti, razarujuća moć. Čovjek zna klonirati ljude, i stoga to i čini. Čovjek zna koristiti ljude kao »skladište« organa za druge ljude, i stoga to i čini; to čini jer izgleda kao da je to jedan od zahtjeva njegove slobode. Čovjek zna načiniti atomske bombe i stoga ih izrađuje te je, u načelu, spreman i upotrijebiti ih. Živimo u vremenu velikih opasnosti i velikih mogućnosti za čovjeka i svijet. (J. Ratzinger) Čovjek današnjice sebe voli nazivati, ali i tako živjeti, ateistom jer je »ubio Boga« (F. Nietzsche). On više ne želi vjerovati u darovanu besmrtnost nego ju želi sam sebi darovati. Molitvu psalmista, kojom vjernik izražava svoju neznatnost pred Bogom: »Što je čovjek da ga se spominješ...?« – suvremeni je čovjek preoblikovao u: »Što je Bog da ga se spominjemo?« Kakve katastrofalne posljedice to vuče za sobom, dobro je uvidio već F. M. Dostojevski u svojem romanu Braća Karamazovi: »...ako uništite u čovječanstvu vjeru u njegovu besmrtnost, u njemu će začas presahnuti ne samo ljubav nego i svaka živa snaga da i dalje opstane na svijetu. Štoviše, tada više ništa ne će biti moralno, sve će biti dopušteno (...) Za svakog pojedinca se (...) koji ne vjeruje ni u Boga ni u svoju besmrtnost, moralni zakon prirode mora umah izmijeniti u potpunu suprotnost prijašnjem religioznom zakonu, i da egoizam, pa čak i zločin, ne samo što mora biti dopušten čovjeku, nego se mora priznati kao prijeka potreba, najrazumniji i tako reći najplemenitiji izlaz iz njegova položaja.« *Ostavljajući Izvor vode žive i kopajući sebi kladence ispućane što vode držati ne mogu* (Jr 2, 13) današnji čovjek ne želi prihvatiti da se sav čar čovječnosti, sva tajnovitost bola i radosti, čežnje i nade, sastoji se u tom što je on konačno biće koje u sebi nosi beskonačnost. (F. Rode)

Dok su svako doba, svaka civilizacija imali svoj ideal savršenstva, ideal dovršenoga čovje-

ka, ideal koji su više ili manje htjeli ostvariti, danas je taj ideal posve zamagljen. Na vlasti je tzv. *diktatura relativizma* koja tvrdi da ne postoji ništa trajno i sigurno u što bi čovjek mogao vjerovati, koja svakoga dana čini da susrećemo najproturječnija mišljenja o životnim pitanjima, tvrdeći da smo svi mi na svoj način uvjetovani i da svatko ima svoju istinu. Ta ista diktatura ne želi prihvatiti nikakva apsolutna moralna načela po kojima postajemo svjesni svoje temeljne istine da smo *stvorenje* jer to smatra atentatom na slobodu. (F. Rode) Kakvo je remek-djelo čovjek! Kako plemenit umom! Kako neograničen u sposobnostima, u liku i u kretnjama! U djelovanju kako izraziti i divan! Kako nalik na anđela u shvaćanju! Kako sličan Bogu! Uzor svemu živomu! (W. Shakespeare) Dok će ga engleski pjesnik gotovo ushićeno i radosno pomalo i idealizirati, danas bi se više vjerojatno složili s B. Pascalom po kojemu je čovjek: »...nositelj istine, a istodobno smrad nesigurnosti i zabluda, slava i izrod svijeta.«

Općenito gledajući, čovjek danas teško razlikuje ono što je ispravno od onoga što je dobro a što je zlo, jer mu nedostaju jasne i čvrste norme u privatnom i društvenom životu. (F. Rode) Tako se čovjek našao u jednoj krajnosti u kojoj mu je oduzet smisao za vrijednosti zajedno s ljestvicom vrijednosti i koja je iskrivila i njegov etički osjećaj: čovjek je izgubio smisao za kvalitativnu razliku između dobra i zla, između krjeposti i grijeha, zasluge i krivice. Osobito mu je pojam grijeha bio metafizički opterećen, i stoga zastario, znanstveno neprihvatljiv i životno neuporabljiv. Zbog toga smo se zatekli pred krajnjim oblikom neetičkoga mišljenja, a krajnost te krajnosti sastojala se u tom da čovjek uopće »nije više grijeshio«. Našao se s onu stranu »dobra i zla«, u nietzscheanskom ponašanju nadčovjeka. (A. Trstenjak) No, ono što je uistinu zabrinjava-

juće jest to da ovakav ateistički i relativistički mentalitet prodire i među same vjernike, one koji su pozvani biti s ovu stranu dobra i zla. Pomalo je užasavajuća i ujedno paradoksalna dijagnoza A. Trstenjaka o suvremenim vjernicima: »Vjera suvremenih vjernika premalo je vjerna; u mnogim 'vjernicima' postala je već nevjernom. Vjera naših suvremenika često je čak i bezbožna. Prepoznamo se u paradoksalnom izražavanju. A najgore je to što, nažalost, sve izrazitije paradoksalno stanje prevladava u dušama modernih vjernika.«

Rijetko danas možemo čuti da netko koristi pojam krjeposti. Ako je riječ ujedno i nositelj stvarnosti koju označuje, onda bi danasnji čovjek bio ne-krjepostan, barem u izvornom smislu. Ovomu stanju vjerojatno, osim navedenih uzroka, zasigurno pridonosi i suvremena psihologija koja je čovjeka rascjepkala na razne obrasce ponašanja i mehanizme koji u njemu djeluju. Iz toga još jedino možemo vidjeti što je normalno ili nenormalno ponašanje, a što je moralno dobro djelovanje, *virtus in medio*, koje ga čini čovjekom, postaje irelevantno. I među samim vjernicima pojam krjeposna života zamijenjen je pojmom duhovnosti, duhovnoga života, pobožnosti itd.

Ono što bi posebice nas, teologe, ali prvotno kao vjernike trebalo zabrinuti jest to da sam pojam ne ode u zaborav prošlosti. Možda je potrebno uložiti više snage u borbu za očuvanje pojma jer u borbi za spoznajni jezik ogleđa se ujedno i borba za samu stvar, jezikom se dotiče sama stvarnost. Vjerujemo da je ovo moguće samo ukoliko čovjek ostane više pri sebi, a to je samo ukoliko je više pri onom koji je potpuno drugi, tj. pri Bogu. Čovjek svoju čovječnost ne obistinjuje onim što čini, nego po onom što prima. On mora čekati poklon ljubavi. (J. Ratzinger) Ja nisam svoj vlastiti početak. Čim postojim, dvoje smo. Moje postojanje u samoj je svojoj biti odnos. Subzistiram samo ako me izgovara Drugi. Priznati tu korjenitu ovisnost znači jednostavno ratificirati ono što jesam. Postojim samo ako sam ljubljen. Za mene će pak, postojati značiti uzljubiti zauzvrat, odazvati se milosti uz hvalu. (J. Danielou) O – što je čovjek, ako mu je glavni / Života cilj i blago najveće/ Da spava i da jede? Samo stoka / I ništa drugo. Onaj, što nas je / S toliko uma snagom stvorio / Te unatrag i naprijed vidimo / Zacijelo nije tu vrsnoću nam / I taj božanski um dodijelio / Da u nama bez svrhe pljesnivi. (W. Shakespeare)

Razmišljanja

Marko Ivančičević, V. godina

Adam

Prvi Adam stvoren je po Kristu, s Kristom i u Kristu, koji je trajni Božji lik. Stvoren je na Božju sliku, na Krista. Jedan od otaca kaže da se Otac zgledao u Sina dok je stvarao Adama.

Taj Adam, budući da je bio poput Sina, a time i poput Oca, nije mogao ne biti određen za Nebo, jer ne bi Bog iz Neba izbacio ono što je poput Njegovog Sina i Njega samoga. Uz to mu je udahnuo svoj Dah da mu podari život.

No za utjelovljnoga Sina Apostol kaže da je posljednji Adam. Baš zato što je Adam poput Krista, Utjelovljeni Krist može biti poput Adama.

Što to znači za nas

Naime, kada se krstimo u Krista, dobivamo natrag ono što smo u prvom Adamu izgubili.

Mi se krstimo krstom (Duhovim), križamo križem (Kristovim), kristamo se Kristom (Očevim). Na sebe oblačimo Krista te postajemo sinovi u Sinu. Budući da tako postajemo poput Krista, usudio bih se reći, drugi Krist, postajemo drugi posljednji Adami, Duh životvorac ponovno prebiva u nama te nam daje život.

Kad je Adam stvoren, bio je novo stvorenje. Mi smo po Kr(i)stu, s Kr(i)stom i u Kr(i)stu novi stvorovi, nova stvorenja.

Otac dakle čini isto s nama što je učinio s Adamom. Stvara ga po Kristu, s Kristom i u Kristu, a oživljuje ga svojim Duhom. Tako i nas, kada primamo otajstvo krsta.

Ono što je Adam po Kristu, jer je bio stvoren po njemu, imao, a to je bogolikost, izgubio je, a novi Adam je po sebi to nama vratio.

Ako smo, dakle, dobili natrag bogolikost, po kojoj je prvi Adam, dok ju nije izgubio sebi i nama, mogao ući u Nebo, mi upravo po toj bogolikosti možemo ući u Nebo.

Ono što nas čeka u Nebu, u smislu onoga što ćemo vidjeti i onoga što ćemo sami postati, objavio je Gospodin kad se preobrazio pred Apostolima.

Nektar

Nektar je, neki kažu omiljeno piće bogova, a drugi pak, ono, koje, kad se pomiješa s ambrozijom, bogovima daje vječnu mladost, pa tako, razumije se, i život.

Krv Kristova, tako, nektar je kršćana.

Kršćani, budući da su kršteni, preporođeni su, nanovo rođeni Duhom, te su zaodjenuti Kristom i suobličeni mu. Njegova su braća, budući da su mu slični, i u Njemu su sinovi Očevi, odnosno sinovi Božji.

Budući da su Kristu slični, a Duh ih naime čini takvima, znamo da imaju udjela u božanskoj naravi. Zato kažemo da su kršćani sinovi u Sinu, odnosno možemo reći da su bogovi u Bogu, jer Sin je Bog.

Kršćani su dakle Duhom učinjeni bogovima, a bogovi piju nektar. Koji nektar onda pije kršćanin? Krv Kristovu. Ona mu zajedno s onom ambrozijom, odnosno Tijelom Kristovim, daje vječnu mladost i život (Iv 6, 48-58). Također, Krv Kristova treba kršćaninu biti omiljeno piće, a razumije se, Tijelo Kristovo, omiljena hrana.

»Sve je dopušteno, ali sve ne saziđuje!« (1 Kor 10, 23)

Ružica Mihić, IV. godina

Promatrajući svijet oko sebe, moram priznati da često ostanem zatečena količinom sebezljubljiva i negativnosti koja svakodnevno biva nametnuta i »ugurana« u život svakoga od nas. Mediji nam stalno donose samo loše vijesti koje čovjeka bacaju u depresiju, stanje samosažaljevanja, očaj, potpuno beznađe... S druge strane, sebezljublje i egocentrizam također su sveprisutni: svatko gleda samo svoj interes, političari donose zakone koji samo njima odgovaraju, a obični ljudi varaju gdje stignu, ne vodeći računa o tom kako njihovo varanje utječe na život cijele zajednice, a time i na njihov život. Sve je nekako u začaranom krugu negativnosti i čini mi se da je izlazak iz toga kruga jednostavno pretežak, jer je čovjek previše potpao pod utjecaj megalomanskih korporacija, novca i politike koja je samo marioneta ranije spomenutih moćnika. Bojim se da tehnološki i znanstveni razvoj civilizacije, ne znači i duhovni i kulturni napredak čovjeka. Naprotiv, u silnoj tehnologiji i programiranosti, čovjek se izgubio – ne razmišlja o smislu svojega života, o svojoj nutрини, zadaći, sreći koja ispunja srce, a ne džepove, puni ni, samoostvarenju... U takvim okolnostima teško je govoriti o perspektivi duhovnoga razvoja. Kraj svih, usuđujem se reći, nametnutih briga, čovjeku je zadnje u interesu vratiti se sebi, svojoj nutрини, i razmišljati o odnosu s Bogom. S druge strane, oni koji i jesu zainteresirani za svoj duhovni rast, često potpadaju pod utjecaj kojekakvih istočnjačkih gurua koji im prezentiraju sinkretističke duhovne ponude raznih provenijencija, naizgled u potpunoj oprečnosti sa suvremenim užurbanim tempom života, a zapravo u službi istoga; naizgled izvrsna, a zapravo nikakva duhovna pomoć često zahtijeva način života po točno određenim pravilima, a redovito zahtijeva i mnogo novca.

Promatrajući iz svoje perspektive, često se zapitam kako je moguće da netko želi živjeti bez Boga, pri-

tom misleći na Trojstvenu Ljubav koju držim središtem svojega života i čvrsto vjerujem da jest jedini Bog. Kako netko može svjesno i trajno odbijati njegovu ponudu spasenja i vječne sreće, a umjesto toga kao svoj habitus imati čežnju za sitnim i neznatnim mrvicama, sjenama ovozemaljskoga zadovoljstva...

Društvo bez Boga, kako god se on zvao, društvo bez vjere u, ako baš hoćete, Apsolutno Biće, Svemogućega, Stvoritelja, Upravitelja, *Actus Purus*-a... vjerujem da nema smisla. Vjerujem da ne može biti skladno, uspješno, zajedničarsko... Čini mi se da smo upravo mi danas pokazatelji toga. U trenutku kad čovjek iz svojega života izbaci vrhovni autoritet, onoga tko je nad njim, komu čovjek treba polagati račune, onoga koji je zakonodavac međusobnih odnosa, nastupa krah. Zašto bratoubojstvo na prvim stranicama Biblije, zašto danas tolika zla činimo jedni drugima... Usuđujem se opet reći: sve iz istih razloga – pohlepa, ljubomora, zavist, gledanje vlastitih interesa... Nije se čovjek puno promijenio od prvih dana kako šeta zemljom. Postao je samo još malo maštovitiji u zlu, iskoristivši talente dobivene od Boga za zlu svrhu. Sve manipulacije ranije spomenute, nisu djelo Božjeg stvarateljskoga čina, nego plod čovjekova uma i djelo njegove ruke. Bez Boga kao zakonodavca, nema ni zakona – u toj sveprisutnoj anarhiji sve je dopušteno: i ubojstva nerođenih, i neisplata plaća radnicima, i pogani jezici i klevete, i naplaćivanje zdravstvenih usluga, izbacivanje ljudi na ulicu iz njihovih domova... Sve je dopušteno jer svatko gleda samo na sebe, no ne i ono što time čini zajednici. Suvremeni čovjek zaboravio je riječi svetoga Pavla: »Sve je dopušteno, ali sve ne saziđuje!« (1 Kor 10, 23) Čovjek se ponaša kao da mu nema granice, kao da mu nema kraja. No, ako ne saziđuje (tj. saziđuje na pijesku, a ne na čvrstoj stijeni), brzo će njegovu ovozemaljskom kraljevstvu doći kraj.

Fra Vjeko Ćurić

Marijan Milanović, III. godina

Fra Vjeko Ćurić rođen je 26. travnja 1957. godine u **župa Osova**, općina Žepče, Bosna i Hercegovina. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu. Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom, kao i novicijat (godina kušnje za pripravu stupanja u franjevački red). Studirao je na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu i zaređen je za svećenika 1982. godine.

Poslije ređenja odlazi u Pariz na studij francuskoga jezika te u Ruandu dolazi 1983. godine, a tamo ostaje do svoje smrti. Pokopan je u novoj župnoj crkvi, koju je on sam sagradio. Roditelji su mu još živi: Ana i Petar. Ima sestru i četvoricu braće. Po rođenju je drugi u obitelji.

Fra Vjeko Ćurić, fratar i svećenik

U kolovozu 2002. godine izašla je knjiga pod naslovom »**Priznanje za hrabrost**« koju je izdala udruga **Afrička prava**, a u kojoj je opisano 19 osoba koje su neizmjerljivo izgarale kako bi se što više naroda spasilo u vrijeme pokolja u Ruandi. Pokolj je trajao samo tri mjeseca i pretpostavlja se da je pobijeno od osamsto tisuća do milijun osoba. U knjizi se uglavnom iznose svjedočanstva osoba koje su poznavale fra Vjeku Ćurića. Knjiga je pisana u vrlo jednostavnom stilu i vrlo jednostavnim jezikom.

Kratki navodi svjedoka i osoba koje su poznavale fra Vjeku

»Vjeko je bio vrlo velikodušan čovjek. To je bio razlog da su svi iz okolnih mjesta išli u njegovu župu, kada je počeo pokolj. Redovito je posjećivao izbjeglice u *Kabgayu* (sjedište biskupije) i tješio ih u suočavanju sa smrću. Nije pobjegao kao drugi stranci. On je ostao uza svoje župljane. U vrećama je prokrijumčario puno osoba za Burundi. Bio je kao član obitelji. Bit ćemo mu uvijek zahvalni i molimo za njega. Voljeli bi da vlada nastavi istragu

o njegovoj smrti, koja je bila i ostala težak udarac za nas.«

Kada je pokolj počeo u Kivumu, narod je tražio pomoć od Vjeke. Ovaj svećenik, stranac, živio je u ovom mjestu više od deset godina, i sve to vrijeme radio je na razvitku ovoga mjesta. Njegovi su ga župljani veoma voljeli. Njegova odluka da ostane u Ruandi u vrijeme pokolja stavila ga je u srce ove zajednice i ove države. Kada su drugi stranci evakuirani, fra Vjeko je stao uz narod Kivumua u najgorim i najtežim trenucima njihova života. On je činio sve moguće da ih opskrbi hranom i lijekovima te im je pomagao da pobjegnu i izbjegnu smrt.

Fra Vjeko osuđivao je nasilje i propovijedao je o miru i jedinstvu u vrijeme pokolja. To je i bio razlog da mu je organizacija Interamwe (koljači) više puta prijetila smrću. Nakon rata on pomaže izgradnji i popravku kuća pripadnicima plemena i Tutsi i Hutu (u ratu dvije zaraćene strane). Ove kuće još uvijek postoje u Ruandi, ali nažalost, ovaj svećenik nije više među živima. Njega su 31. siječnja 1998. u Kigaliju ubili nepoznati ubojice. Narod Kivumua i Ruande osjeća se ojađenim i ožalošćenim njegovim gubitkom. On je bio velikodušan i osjećajan čovjek. Čovjek koji je dirnuo srca i živote ljudi oko sebe i obogatio ih ljudskošću.

Ovaj bosanski Hrvat iz Žepča poznat je u svijetu i u domovini kao »afrički Oskar Schindler«, nazvan po čovjeku koji je spasio brojne Židove u II. svjetskom ratu. U strašnom ratu u Ruandi spasio je desetine tisuća Tutsija od čije je ruke i ubijen, sprječavajući osvetu nad suparničkim Hutuima. Papa Ivan Pavao II., samo dan nakon fra Vjekina ubojstva, spomenuo ga je u govoru na Trgu sv. Petra: »Fra Vjeko još je jedna žrtva dodana dugom nizu misionara, koji su svoju ljubav prema Kristu i afričkim narodima potvrdili žrtvujući vlastiti život.«

Prebacivanje Tutsija na sigurno: svjedočanstva

»Vjeko me je zamolio da im pokažem put za Kabgayi. Zamolio me je da pazim na njih i da im pomognem na putu za Kabgayi. Nije želio da često bude viđen na barikadama. On je svakodnevno putovao kroz ove barikade. Proveli smo noć u žbunju. Oko 4 sata ujutro rekao sam Luisenoj obitelji da me prate. Nismo išli glavnim putem, već zaobilaznicama. Pokazao sam im put do Kabgaya i vratio se u Kivumu. Stigli su u Kabgay bez problema. Nekoliko dana poslije pada Kabgaya Luise Kayibanda je govorila na **Radio Muhabura** (radio RPF, vojska sadašnje vlade). Ona je opisala kako je stigla s obitelji u Kabgay i zahvalila fra Vjeki i meni što smo im spasili živote.«

»Hranu u Kabgayi dovezio je vozač iz župe Kivumu, François, u kamionu Daihatsu, a Vjeko ga je pratio u drugom autu. On je bio jedini svećenik koji nas je posjetio prije pada Gitarame. Nismo imali pojma gdje su bili drugi svećenici. Molio je redovnice iz Kivumua da dođu i da nam pomognu jer smo obolijevali. Sestre iz Kabgaya nam nikada nisu prišle, osim kada nas je Vjeko odveo u bolnicu.«

Vjeko se služio različitim inteligentnim idejama da prebaci Tutsije iz Kivumua, prepričava Esperance. »On je prokrijumčario neke osobe za Burundi u vrećama. U te spada i njegov radnik Aimable Gate, Gatetova sestra i mnogi drugi. Ponekad, kada je putovao s praznim kamionima, nalazili smo Tutsije iz raznih dijelove Ruande u vrećama. On je to činio da bi lakše prolazio kroz barikade. Nekima bi zakvačio bocu s infuzijom da izgledaju bolesni. Ako bi ga tko ustavio, on bi im rekao da vozi ozbiljno bolesne u bolnicu. Tutsima se savjetovalo da idu njemu u Kivumu i on ih je odmah vozio u Kabgayi jer ni u Kivumu nije bilo sigurno. Razlog što ih je vozio u Kabgayi bio je taj što nije želio da budu ubijeni ili sasječeni u Kivumu.«

Oswald se vratio iz izbjeglištva iz Konga (tadašnji Zair) 1996. godine. Našao je Vjeku kako nastavlja s punim elanom popravljati kuće za udovice i one koji su preživjeli. »Fra Vjeko je bio hrabar čovjek.

Vrlo mali broj ljudi bi bilo sposobno raditi tako u takvoj situaciji. Vjeko bio je neizmerno dobar i velikodušan čovjek. On je volio svakoga i svatko je volio njega. On je pomagao i Hutue i Tutsije.«

Eulade se slaže da je ovaj svećenik bio motiviran željom da vidi napredovanje u razvitku župljana, bez razlike kojem plemenu pripadaju. »Vjeko se nije čuvao kako bi spasio Tutsije u vrijeme pokolja. Vratio se u Kivumu kada je pokolj završio i počeo pomagati preživjelima da poprave svoje kuće. Davao je hranu, odjeću i alat za poljoprivredu siromašnima, ne praveći razliku između Hutua i Tutsija.«

Eugenie: »Mislim da su Vjeku ubile osobe koje su bile ljubomorne na Vjekinu dobrotu i velikodušnost. Molim za njega. Možda ćemo se ponovno susresti jednoga dana. Vlada bi trebala ispitati uzrok njegove smrti. Trebalo bi naći razlog i odgovorne koji su ga ubili.«¹

U travnju 1996. godine dva su ga razbojnika napala i htjela strijeljati, ali im je pobjegao. Nije preživio napad 31. siječnja 1998. godine, kada je ubijen u Kivumi. Usmrtili su ga upravo Tutsiji, jer je sprječavao odmazdu nad Hutuima. Pokopan je u župnoj crkvi, koju je dao sagraditi s vjernicima, a sprovod je vodio apostolski nuncij u Ruandi, poljski nadbiskup Juliusz Jacucz.

Fra Vjeko dao je svoj život za male ljude, svoje gare, kako ih je nazivao od milja. Danas, na mjestu njegova ubojstva nalazi se spomenik na kojemu piše »*Nitko mi ne može uzeti život, sam ga sebi dajem.*« Fra Vjeko nije se želio vratiti iz misije kada je trebao, jer je rekao da mu je jedina misija pomagati bespomoćnima, a to je i radio. Njegova ljubav prema »garama« stajala ga je života, ali umro je sretan. Kako je rekao: »Nema ljepšeg osjećaja, kada nekome tko nema razloga za osmijeh, upravo ga ti izmamiš. Radim ono što volim, i što me usrećuje, ma kakva cijena bila za to.« Cijena je bila život.

Danas imamo snimljen film o njemu: *Fra Vjeko, bosanski fratar i mučenik*, u režiji Jakova Sedlara.

¹ Sva imena i događaji izvučeni su iz knjige »Priznanje za hrabrost«, te iz vlastitih izvora.

Kako na nebu, tako i na zemlji

Martina Peunić, II. godina

U noći, kada tama guši svjetlo, samoća vlada. Tek tračak svjetlosti otkriva sobu koja je, naizgled, prazna. U njoj nema nikoga osim jednoga bića koje diše i jednoga srca koje kuca. Svaki otkucaj srca već je unaprijed izbrojen i zna se koliko će trajati. Jecamo jer smo sami i došao je trenutak da se suočimo sa svojim strahovima, težnjama, sjećanjima i ciljevima. Umorimo se gradeći brojne planove koji su već isplanirani. Tako umorni i preplašeni od svoje nutrine ne usudimo se ni moliti.

Ne damo mu da misli umjesto nas, nego mi mislimo. Mislimo i griješimo mislju. Njegova volja nas okružuje. Nismo svjesni toga. Iscrpljujemo se i žedamo, a ne nalazimo hrabrost da se napijemo vode s Izvora. Kada dehidriramo, okrećemo se oko sebe pa i zadnje kapi iz svojega tijela prosipamo po obrazima.

Jutrom, zasje sunce. Nastane suša. Kao deve bez zaliha vode koračamo i lutamo pokraj staze. Odjedanput, naše usne počinju izgovarati tihe, lepršave riječi i zazivati Njegovo ime. I, gle! Smijemo se u obilju svega. Ne vjerujemo svojim očima. Noću opet naša molitva kratka je i stanuje u nama kao kaktus u pustinji. Trčimo naokolo danima. Sami sebe proganjamo. Savjesno se u sebi bockamo. U toj pustinji tražimo nekakvo blago. Kopamo duboke rudnike u kojima očekujemo svjetlo. Ne osjećamo se dostojnima prisustovati ondje gdje je molitva, gdje je mir i gdje je najvažniji dio nas. Stalno okrećemo leđa uplakanom licu i očima koje nas promatraju. Ne pružamo ruku Prijatelju koji nas želi dotaknuti, izliječiti našu bolest. Mrmljamo i preziremo sve oko sebe. Ne tražimo kruh, a dobivamo ga. Ne veselimo se, nego prigovaramo. Bezukusan nam je, a bez njega ne možemo živjeti. I ne pomišljamo da nam ga je dao jučer, danas pa i sutra. Doista je kruh naš svagdašnji. Igramo se loših ekonomista i bankara pa ne otpuštamo duge drugima. Ne

čudi jer se ne možemo nositi ni s vlastitim dugovima.

Svakoga dana čuva nas od napasti. Vladamo se kao da od napasti tražimo veću napast pa smo i dalje tromi, hladni... Sami se ne čuvamo. Dok, Otac se brine za svoje dijete. Kada dopusti da padne i osjeti bol, ljubi ga tamo gdje boli. Rukama ga opet podiže k nebu. Ne shvaćamo. Ili nas neka Napast obmanjuje da je naš pad srdžba Njegova, ili su nam srca tako zaključana lancima i katancima.

Kao lišće pred zimu trunemo u sebi, umiremo u sebi. Tek svjećica neka gori u nama dok On umire zbog nas, za nas. Plaća najskuplju cijenu za svaki grijeh, za svaku ranu u nama (bez ikakva prigovora). Žuč i ocat naših srca ispija kao majčino mlijeko. Mislimo da je kasno za sve. Neki ljube čitav život i ne shvate Ljubav. Mnogi se opiru tom poljupcu koji je naš Put, Istina, Život. No, On i dalje svakog čovjeka voli.

Kakva je to tajna kada iskreno voli i mene (sa svim manama)?! Da, ljubio je i mene uplakanu u noći, uplakanu i ranjenu na kiši i na suncu. Grlio me je baš kao što otac grli kćer. Grlio je jednu zemljom, blatom uprljanu ovcu. Grlio je srnu plašljivu. Grlio je pticu u kavezu. Uzeo ju je iz kaveza i pokazao joj ljepotu slobode.

Kada su mi vrata ispovjedaonice bila iza leđa, bio je ispred mene. Čuo je sve, već je otkupio sve dok izgovorih: »Kajem se...« Uputio mi je osmijeh kakav upućuje prijatelj prijateljici koju dugo nije susreo. Zagrlio me je kako me je grlio otac kada sam dolazila s izleta kući.

Kada prilazim Njegovim kućnim vratima, čeka me i ljubi kao majka. Na putovima me drži za ruku kao, u djetinjstvu, baka. Uz Njega život je čovjeku isto što i igračka djetetu. Što li smo drugo, nego Njegova djeca?! Čeka nas i uz nas je na svakom koraku kako na nebu, tako i na Zemlji.

Na dlanu

Držiš mi srce na dlanu
kao svoju ranu,
kao morsku školjku.

Prinosiš ga uhu,
osluškuješ
te otkucaje sreće.

U srcu odzvanja Tvoje ime.
Puniš ga radošću;
vraćaš mi ga u njedra.

Dižeš me u zrak.
Braniš me,
pereš znojem s križa svog.

Iz očiju teče
Tvoja milost za mene...
Samo za mene!?

Velika sam
u zjenicama Tvojim...
Velika Ti hvala iz usana mojih!

Martina Peunić, II. godina

Siročad (ni)smo

Kamo idu ljudi s olovkama,
kistovima i notama u rukama?

Tko sluša
usne koje mole?
Tko sluša one
koji se samo Apsolutnog boje?

Odavno je svijet gluhonijem,
a oči gledaju što žele gledati.

Tko još gleda
u tuđem oku suzu;

tko još brine
za neprospavane noći?

Ljudi su bezbrižni
kada je patnja drugoga jasna.

Žive se dani kao da su zadnji,
rasipa se i truje sve.

Nemam glasa da bih vikala,
nemam mača da bih
piriku današnjice sjekla,
imam sigurnost u Umjetniku
koji ne napušta svoje djelo.

Martina Peunić, II. godina

Događanja/Kronika

Društvena kronika

Pozdravni sastanak s prvim erasmusovcima na KBF-u

Uoči odlaska na studentsku razmjenu na Katolički teološki fakultet u Prag (Karlovo sveučilište), 18. rujna 2015. godine, dekan KBF-a, izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž, okupio je erasmusovce: Anu Đaković, Andreju Tarle, Marijanu Kvaku i Mateja Martinovića – kako bi im zahvalio na odvažnosti i hrabrosti što su upravo oni prvi koji se upuštaju u ovu studentsku avanturu. Istaknuvši važnost studija i studiranja Dekan je naglasio kako je važno iskoristiti ovu prigodu za teološki i intelektualni rast, ali i za upoznavanje novih misli, različitih mentaliteta i kulturnoga naslijeđa druženjima s domaćim, a jednako tako i ostalim međunarodnim studentima na razmjeni. Dekan je studentima poželio sretan put i Božji blagoslov, obilje novih znanja, prijateljstava, kulturnoga i duhovnoga osnaženja u Pragu koji je zasigurno grad koji to omogućuje.

Posjet uprave đakovačkoga KBF-a Katoličkom teološkom fakultetu u Leuvenu

Od 28. do 30. rujna 2015. godine uprava Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu boravila je u Leuvenu (Belgija) u posjeti Katoličkom teološkom fakultetu s kojim je nedavno i sklopila ugovor o Erasmus+ suradnji. Cilj posjeta bila je razmjena iskustava u kontekstu upravljačkih i organizacijskih pitanja u području znanstvene i nastavne djelatnosti te konkretni dogovori oko potencijalne mobilnosti studenata i profesora.

Na zajedničkom sastanku s Upravom, dekanom i prodekanima bilo je govora o povijesnom razvoju teološkog učilišta u Leuvenu, ustrojstvu fakulteta, studijima i kolegijima koji se predaju. Između ostalog, razmijenjena su iskustva u kontekstu diseminacije znanstveno-istraživačkih aktivnosti i međufakultetske suradnje te postignuti preliminarni dogovori oko zajedničke suradnje na znanstvenom planu. Također, uprava se sastala i s administrativnim osobljem koje vodi brigu o praktičnim pitanjima Erasmus+ mobilnosti studenata, nastavnoga i nenastavnoga osoblja. Na koncu je zaključeno da se potpisivanjem Erasmus+ ugovora o suradnji ovih dviju institucija otvorila golema mogućnost razmjene studenata, ali i mobilnosti (ne)nastavnoga osoblja.

Inauguracija nove akademske godine

U srijedu 30. rujna održano je euharistijsko slavlje u đakovačkoj katedrali povodom inauguracije akademske godine 2015./2016. Misu je predvodio nadbiskup mons. dr. sc. Đuro Hranić u zajedništvu s poglavarima Bogoslovnoga sjemeništa i profesorima Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu.

Nakon svečanoga euharistijskoga slavlja u dvorani biskupa Antuna Mandića uslijedio je nagovor i pozdrav izv. prof. dr. sc. Ivice Raguža, dekana Katoličkoga bogoslovnog fakulteta. Dekan je poseban pozdrav uputio studentima prve godine, želeći im mnoštvo uspjeha na početku njihova akademskoga obrazovanja. Nagovor

je započeo mišlju Blaisea Pascala: »Slabići su oni ljudi koji znaju istinu, ali je govore onoliko koliko im koristi.« Zatim je uslijedilo predstavljanje novih profesora koji su započeli svoj rad na Fakultetu, a to su: s. Silvana Fužinato, Angelo Maly, Suzana Maslač te Tadija Crnjak. Nakon lijepog i zanimljivog predstavljanja novih profesora, Dekan je zahvalio dugogodišnjem profesoru Miljenku Aničiću na predanom djelovanju na našem Učilištu. Nakon toga ustvrdio je da je važnost profesora kao istraživača i predavača u tomu da oni »ne misle za sebe, već pred drugima i za druge. Sama predavanja nezaobilazan su dio u akademskom obrazovanju jer predstavlja ju živa mišljenja i izričaj zajedništva.« No, da bi predavanja imala odjeka, svim studentima, a posebice studentima filozofije i teologije, čitanje treba predstavljati njihov temeljni stav prema duhovnom i intelektualnom napretku. Dekan smatra da taj istraživački duh također mora doći do izražaja na poseban način u seminarima i seminarskim radovima te naposljetku u diplomskom radu, koji bi trebao biti kruna dugogodišnjega studentskog istraživanja. Jednom riječju, student bez istraživanja ostao bi na razini pukoga »štrebanja«, na razini osnovne i srednje škole. Cjelokupno slavlje završilo je uz agape gdje su se studenti, profesori i svi djelatnici Katoličkoga bogoslovnog fakulteta okupili u ugodnom, zajedničkom druženju.

Održan prvi Teološki *café* na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu

Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu organizirao je 4. studenoga 2015. godine

prvi u nizu susret nazvan »Teološki *café*«. Gost je bio popularni hrvatski književnik Edo Popović, autor niza poznatih djela kao što su romani: *Izlaz Zagreb jug* (2003.), *Oči* (2007.), *Lomljenje vjetra* (2011.), *Mjesečev meridijan* (2015.) te *novela Koncert za tequila i apaurin* (2002.), *Igrači* (2006.) i dr.

Prije negoli je izložio središnju temu predavanja, Edo Popović iznio je misao kako je dobar dijalog samo onaj koji se sastoji od neistomišljenika, jer o čemu raspravljati ako smo istih ili pak sličnih stavova. Potrebno je izbjegavanje takve tautologije vidjela se i u sklopu predavanja gdje je Popović kao agnostik svoje misli iznio upravo u prostorijama KBF-a.

U razgovoru Popović je pokušao objediniti teme materijalnih i društvenih vrijednosti te pojam vremena. Kao okvir za obradu svih ovih tema uzeo je vlastito djelo pod naslovom »*Priručnik za hodače*«, točnije poglavlje »*Lista suvišnih stvari*«, koje donosi tematiku vezanu uz to što suvremeni čovjek postavlja za nekakve svoje vrijednosti. Kao polazište za raspravu uzeo je citat: »*Ništa od onoga što nam drugi mogu oduzeti ili ukrasti nije doista naše.*« Iz toga se vidi kako čovjek današnjega vremena ima iskrivljenu sliku o vrijednosti. Kao prioritet postavlja se moć, a neprestano gomi-lanje stvari oduzima prostor čovjeku te se on guši. Materijalne su stvari kao mamac koji nas čini lovinama. Vrijednosti poput slobode i ljubavi zamijenjene su raznim drugim materijalnim stvarima. Glavni problem je taj što se ljudi promatraju kroz ono što posjeduju, a ne kroz ono kakvi jesu. Iskrivljena je slika vrijednosti, a o takvom se problemu gotovo i ne raspravlja.

Nakon kratkog izlaganja Ede Popovića, studenti i ostali sudionici »Teološkoga *café-a*« raspravljali su o izrečenom. Pojavila su se razna egzistencijalna pitanja, pitanja vezana uz odnos čovjeka i prirode te pitanja spasenja i Božje opstojnosti. Sva rasprava svela se na ključno pitanje: Kakva je čovjekova budućnost s obzirom na ovako iskrivljena poimanja vrijednosti? Rješenje se nazire ako krenemo od sebe, jer kada bi svatko krenuo ispravljati svoje pogriješke, došli bismo do sigurnije budućnosti za čovjeka. Važno je »živjeti jednostavno te poštivati dostojanstvo ljudske osobe«, istaknuo je Popović.

Proslavljen Dan KBF-a u Đakovu

Misnim slavljem u katedrali, koje je predvodio đakovačko-osječki nadbiskup mons. dr. sc. Đuro Hranić, 6. studenoga 2015. godine započelo je obilježavanje Dana Katoličkoga bogoslovnog fakulteta. Nadbiskup je u svojoj homiliji posebice naglasio svetost svakoga čovjeka po daru Božje milosti, gdje ljudsko tijelo postaje hram Duha Svetoga. Riječi Matejeva evanđelja ukazuju da je Isus snaga kojom čovjek postaje hrabriji i odgovorniji u borbi protiv zla. Rješenje nije u ravnanju s riječima »Oklo za oko, zub za zub!«, nego baš suprotno, »Ljubite svoje neprijatelje i molite za one sišle s Puta«, istaknuo je nadbiskup Hranić. Ove riječi preslikao je i na akademsku zajednicu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u kojoj svi teolozi trebaju dopustiti da ih Božji Duh ispuni, a potom s njim dalje djelovati u svojoj teološkoj karijeri.

Program obilježavanja dana KBF-a nastavljen je u Svečanoj dvorani biskupa

Antuna Mandića. Svečanost je započela nacionalnom himnom u izvedbi mješovitog zbora KBF-a, a cjelokupni program prožimale su lijepe glazbene točke koje je izvodio gudački kvartet *Cadenza* iz Zagreba. Pozdravne riječi uputili su rektor Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, prof. dr. sc. Željko Turkalj, i dekan KBF-a prof. dr. sc. Ivica Raguž. Rektor Turkalj zahvalio je svima koji su se okupili na svečanosti, te čestitao svim diplomantima, sveučilišnim specijalizantima i nagrađenim studentima. Istaknuo je kako mu je zadovoljstvo biti rektorom jednog europskoga sveučilišta, koji iz godine u godinu ostavlja sve dublji trag na svjetskoj sceni. Nakon pozdravnoga govora domaćina (govor se može pronaći na službenoj stranici Fakulteta) te nakon glazbene točke koju je izveo gudački kvartet *Cadenza*, uslijedilo je prigodno predavanje prof. dr. sc. Prokopa Broža, dekana Katoličkoga teološkog fakulteta u Pragu, na temu »*Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin: blago čovjeku koji se njemu utječe!*« (Ps 34, 9) *Kako probaviti današnju situaciju?* U nastavku svečanosti dekan KBF-a predstavio je novi dekanski lanac, a teološki govor o lancu može se pronaći na službenoj stranici Fakulteta. Nakon Dekanova teološkog tumačenja, o izradi lanca progovorio je i akademski kipar te medaljer prof. Damir Mataušić.

Na koncu je uslijedio i akademski čin promocije diplomiranih teologa, magistara teologije, sveučilišnih specijalista *Pastoralna kriznih situacija* i *Pastoralna obitelji*. Ove godine KBF je uručio diplome za 15 diplomiranih studenata teologije, 10 magistara teologije, 4 sveučilišna specijalizanta te 14 polaznika tečaja teološko-katehet-

skoga programa cjeloživotnoga učenja za odgajateljice i odgajatelje u predškolskim ustanovama.

Nakon svečanoga akademskog čina promocije, dekan Raguž zahvalio je za dugogodišnji predani rad doc. dr. sc. Miljenku Aničiću, umirovljenom profesoru Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu, a zahvalu za dvadeset godina u službi primio je i tajnik KBF-a u Đakovu vlč. Petar Vido-
vić. Zatim je uslijedila i dodjela godišnjih nagrada. Nikola Kaurin dobitnik je nagrade za najbolji diplomski rad, a nagrađeni su i studenti s najboljim prosjecima ocjena tijekom studija. Nagrade su dobili (u zagradi prosjek ocjena): D. Brkić (4,95), D. Vranješ (4,62), I. Kunčević (4,98) i Ž. Filajdić (4,93). Program je završio svečanim domjenkom za sve uzvanike.

Duhovne vježbe za studente laike

Duhovne vježbe za studente laike, održane u razdoblju od 13. do 15. 11. 2015. godine, vodio je o. Jeronim (Adam) Mar-
rin, prior benediktinskoga samostana na Čokovcu (otok Pašman).

Prvi dan duhovnih vježbi (13. 11.) započeo je uvodnim razmatranjem u kojem se o. Jeronim ukratko predstavio i izložio povijest benediktinaca u Hrvatskoj. Predstavio je temu duhovnih vježbi koju je nazvao »Škrapula« (prema sportu koji se razvija, a uključuje hodanje/trčanje po škrapama – ostrim stijenama, koje završavaju u moru). Zašto je izabrao baš tu temu, objasnio je kroz monašku duhovnost i poštivanje pravila, jer je često monaški život hod po škrapama (naziv škrapa dolazi od latinskoga izraza *scrupus*, što znači oštar; a time je htio pojasniti i da su oni koje

nazivamo skrupuloznima, zapravo osobe koje svakim korakom pretjerano paze da ne povrijede neku zapovijed). Korak po škrapama ne smije biti ni predug, ni prekratak, kako ne bismo izgubili ravnotežu nego je potrebno naći mjeru, međukorak koji donosi stabilnost. Proveo nas je poticajnim govorom kroz regule benediktinskoga života, a govorio je i o životu svetoga Benedikta, osnivača ovoga reda.

Dan je započinjao zajedničkom molitvom, a završavao zajedničkim misnim slavljem i klanjanjem pred Presvetim. Bila je i mogućnost za osobnu molitvu u tišini i sabranosti. Svakoga dana bila je i mogućnost za sakrament pomirenja, za što su bili dostupni otac Jeronim i duhovnik za studente laike doc. dr. sc. Grgo Grbešić, prodekan. Za animiranje pjesmom i glazbom tijekom duhovnih vježbi bili su zaduženi članovi ZS *Ruah*.

Proslava svete Cecilije

U četvrtak, 26. studenoga, mješoviti pjevački zbor Katoličkoga bogoslovnog fakulteta i studentski zbor *Ruah*, proslavili su sv. Ceciliju, zaštitnicu glazbenika i pjesnika. Proslava je upriličena svetom misom i klanjanjem u kojima na prikladan način dolazi do izražaja glazbeno umijeće kojim se pridonosi ljepoti euharistijskoga slavlja.

Svetu misu i klanjanje u studentskoj kapelici predvodio je profesor dr. sc. Grgo Grbešić, prodekan za financije i organizaciju poslovanja.

Nakon svete mise upriličeno je zajedničko druženje ispunjeno veseljem i radošću kojemu su nazočili dekan Katoličkoga bo-

goslovnog fakulteta izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž; prodekanica za nastavu i studente doc. dr. sc. Suzana Vuletić, profesorica dr. sc. s. Silvana Fužinato, maestro Vinko Si-tarić i tajnik Fakulteta, Petar Vidović.

19. smotra Sveučilišta

J. J. Strossmayera u Osijeku

U Osijeku je, u prostorijama Ekonom-skoga fakulteta, 4. (petak) i 5. prosinca (subota) 2015. godine održana smotra Sveučilišta. Smotra je namijenjena uče-nicima završnih razreda srednjih škola, a svrha smotre pravovremeno je upozna-vanje maturanata (budućih studenata) sa studijskim programima ponuđenima na našem Sveučilištu.

U petak, 4. prosinca, studenti Ante Lu-čić (4. godina), Filip Sertić i Marija Kozić (5. godina) predstavljali su naš Fakultet. Po dolasku na Ekonomski fakultet ure-dili su štand KBF-a primjercima *Teofila*, *Rasporeda akademske godine* i brošurama o Fakultetu. Prikazivali su video uradak, snimljen prošle godine, o životu studenata u Đakovu. Prisutan je bio tajnik KBF-a, vlč. Petar Vidović i prodekan za znanost i međufakultetsku suradnju doc. dr. sc. Šimo Šokčević. Sutradan, 5. prosinca, naš Fakultet predstavljali su Anamarija Ćosić, Marko Ivančičević (5. godina) i Kristijan Posavac (3. godina), uz pratnju prodeka-nice za nastavu i studente doc. dr. sc. Su-zane Vuletić.

Iskustva studenata, koji su predstavljali đakovački KBF, izvrsna su. Osim razgovo-ra s maturantima zainteresiranim za KBF, ostvarili su i dijalog sa studentima drugih fakulteta, te stekli mnoga poznanstva.

Događanja u Došašću

Već tradicionalno svakoga ponedjeljka u vremenu iščekivanja radosnoga kršćan-skog blagdana Božića, pod velikim odmo-rom pali se adventska svijeća pojedinoga tjedna. Pojediniosti o tome mogu se sazna-ti na službenoj stranici Fakulteta.

Kako bi studenti što radosnije dočekali ro-đenje Gospodinovo, svakoga utorka jedna godina studija priprema kratku predstavu pod velikim odmorom, počevši od prve godine koja već tradicionalno iz godine u godinu pred svim starijim studentima izvodi skladbu »Kad si sretan« koja je svi-ma znana i draga.

Adventska duhovna obnova za studente laike

Adventska duhovna obnova za studente laike, koju je predvodio trajni đakon Ivan Tutiš, održana je 3. prosinca 2015. godine na temu »Svjedoci Isusova dolaska«.

Svjedočanstvom svojega životnog puta trajni đakon Ivan približio je studentima misao kako trebamo vjerovati da je Bog s nama i kad nam je najteže. Bog nas u našim poteškoćama nosi na svojim rame-nima. Životne nas kušnje vode Bogu. Tre-bamo se zapitati gdje nas je to Bog već do-dirnuo, gdje nas je ozdravio, a da to još ne znamo. Biti s Bogom: to treba biti radost koja pokreće. Trebamo se radovati budu-ćem životu (nakon ovozemaljskoga), gdje ćemo s braćom i sestrama po vjeri moći slaviti Boga na nebeskim poljanama. Mo-ramo biti svjedoci Isusa Krista po različi-tostima naših životnih puteva, moramo u sebi nositi spoznaju da vrijedimo jer nas Bog ljubi, moramo naučiti nositi svoj križ.

Nakon nagovora uslijedilo je klanjanje pred Presvetim, gdje nas je trajni đakon Ivan opet potaknuo na svjedočenje Boga, svjedočenje vjere. Potom je uslijedilo euharistijsko slavlje, koje je predvodio doc. dr. sc. Grgo Grbešić. Euharistijsko slavlje glazbom i pjesmom pratio je zbor studenata *Ruah*.

Posjet delegacije Islamskoga pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zenici

Uprava Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu sastala se 15. prosinca 2015. godine s delegacijom Islamskoga pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zenici na čelu s dekanom prof. dr. Halilom Mehtićem, prodekanom za naučno istraživački rad prof. dr. Nusretom Isanovićem i prodekanicom za nastavu doc. dr. Almirom Isić, te tajnikom Hasanom Mucićem. Tijekom susreta razmijenjena su iskustva u radu te su definirani okviri buduće suradnje.

Humanitarne aktivnosti karitativne skupine KBF-a

U »božićnom duhu« čovjek na poseban način otvara srce prema onima koji su u potrebi. Kako bi uspjeli odgovoriti na neke od uočenih potreba, studenti Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu i ove su godine organizirali humanitarnu akciju prikupljanja dobrovoljnih priloga za božićne ukrase na đakovačkom korzu, za pomoć udruzi »Vjera i Svjetlo« koja se bavi osobama s posebnim potrebama, za darivanja osoba u Domu umirovljenika u Đakovu, za prikupljanje donacija za studente KBF-a (za studentsko putovanje).

Novi sastav dvadesetak članova karitativne skupine Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, koji predvodi doc. dr. sc. Suzana Vuletić, ove je akademske godine počeo sa svojim aktivnim djelovanjem, već sredinom listopada. Skupina je imala redovite tjedne radne sastanke kojima se kod studenata nastojalo izgraditi više dimenzija: solidarna dimenzija za humanitarno djelovanje, poučna dimenzija kreativnosti učenjem novih tehnika te dimenzija zajedništva.

Kreativnost je bila izražena mnogim ostvarenjima. Izrađivale su se čestitke sa zlatovoznim teološkim motivima, čestitke crtane na svili, rađene od slame i one klasične. Pravili su se adventski vjenčići i aranžmani s prirodnim i modernim materijalima. Rađila se *decoupage* tehnika na staklenkama, bocama i ukrasnim kutijicama. Izrađivani su anđeli od različitih materijala: hamer papira, kartona, tjestenine, vune, kukuruzovine i perja. Izrađivale su se božićne snježne kugle i ukrašene posudice sa slojevima višebojnoga pijeska. Oblikovalne su origami figure. Djeci su se djelile lizalice s njihovim imenima. Pekli su se božićni kolačići.

Ove su aktivnosti bile omogućene materijalnim donacijama studentskoga zbora Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i uprave Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu. Grad Đakovo i Odjel za komunalne djelatnosti i prostorno uređenje donirali su štand na đakovačkom korzu, gdje su naši studenti imali priliku četiri tjedna prikupljati dobrovoljne priloge. Knjižara Libro bila je sponzor u ponekim radnim materijalima, a časne sestre iz karmelskoga samostana sv. Josipa iz Breznice Đakovačke poklonile su uzorke božićnih čestitki.

Osim prikupljanja priloga za opisane svrhe, skupina je išla u posjet u Dom umirovljenika u Đakovu, gdje je zajedno sa studentskim zborom *Ruah*, 20. prosinca, animirala svetu misu, a potom provela neko vrijeme u razgovoru i druženju s njima, darujući im simbolične poklone.

Večer ususret Božiću na KBF-u

U ponedjeljak, 21. prosinca 2015. godine, u 19 sati održana je božićna akademija na Katoličkom bogoslovnom Fakultetu u Đakovu pod nazivom »Večer ususret Božiću«. Na božićnoj akademiji bio je generalni vikar Đakovačko-osječke nadbiskupije mons. mr. sc. Ivan Ćurić uz okupljen velik broj profesora, studenata, djelatnika i prijatelja KBF-a.

U uvodnom dijelu božićnoga programa prisutnima se obratio predsjednik Studentskoga zbora, Željko Filajdić. Božićnu čestitku uputio je dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž. Dekan je potaknuo sve prisutne da budu djetinje zadivljeni, zahvalni i milosrdni. Potom je svoj govor održao i generalni vikar mons. mr. sc. Ivan Ćurić. Generalni vikar prigodno je istaknuo kako je dobro da i moderni čovjek, premda ne razumijevajući do kraja kršćanstvo otajstvo Božjega milosrđa, na sebi svojstven način počinje govoriti o milosrđu, potaknut papom Franjom. Godina milosrđa predstavlja velik izazov za sve nas jer nas Krist poziva da budemo »sicut Pater«, kao Otac. To je golem zahtjev, ali i ostvariv i realan, jer je u Isusu Kristu Bog postao »sicut homo«. S tim mislima bismo i mi trebali započeti ovo božićno vrijeme, kao i Godinu milosrđa, zaključio je generalni vikar Ćurić.

Program su potom animirali studenti četvrte godine sa zabavnim igrokazom: »Božić u suvremenom društvu«. Studenti su prikazali dvije obitelji kako slave Božić, jedna moderna bez kršćanskoga duha, a druga kršćanska koja istinskim slavljem i molitvom pristupa velikom otajstvu utjelovljenja. Nakon toga uslijedilo je izvlačenje studentske tombole, na kojoj su studentima podijeljene vrijedne knjige. Cjelokupna je večer bila popraćena glazbom okteta KBF-a i studentskoga zbora »Ruah«.

Zajedničko druženje nastavilo se na zajedničkom božićnom domjenku u svečanoj i toploj atmosferi božićnih pjesama.

Blagoslov na KBF-u

U četvrtak 7. siječnja 2016. godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu održan je blagoslov zgrade Fakulteta. Blagoslov je predvodio tajnik Fakulteta, vlč. Petar Vidović.

Na samom početku okupljena zajednica studenata i djelatnika Fakulteta otpjevala je božićnu pjesmu, nakon koje je uslijedila služba Riječi i prigodna riječ Tajnika koji je u promišljanju naglasio da mi ne bismo trebali moliti za blagoslov već zahvaljivati na njemu, jer je Krist sišao s nebesa i rodio se u betlehemske štalice i time nas sve blagoslovio i udijelio nam svoju milost. Osvrćući se na evandeoski odlomak napomenuo je da su svi studenti teologije, koji na dublji način proučavaju Riječ Božju, sol zemlje i svjetlo svijeta, koji moraju u svojem nastojanju ustrajati i ne posustajati, kako bi bili istinsko svjetlo svima koje susreću. Nakon razmišljanja, uslijedio je blagoslov svih prostorija Fakulteta, pri

kojem su se pjevale božićne pjesme uz orguljašku pratnju studenta Brune Diklića.

Korizmena duhovna obnova zaposlenika KBF-a

Od petka, 19. veljače, do nedjelje, 21. veljače 2016. godine, zaposlenici u stručnim, administrativnim, tehničkim i pomoćnim službama Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu bili su na korizmenoj duhovnoj obnovi u Lovranu, u Domu pastoralnih susreta Družbe sestara Presvetoga Srca Isusova.

Duhovnu obnovu organizirao je Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu. Voditelj je bio otac Marijan Bešlić, isusovac i župnik na Župi Presvetoga Srca Isusova na Zame-tu, Rijeka. Otac Marijan u dva je susreta potaknuo prisutne na promišljanje o milosrđu Božjem i o važnosti molitve. Počevši s geslom godine milosrđa »Milosrdni kao Otac« Bešlić je naglasio kako je važno da si posvijestimo kako nismo nevini, već grješni, a spašeni, te kako ćemo uzdajući se samo u vlastite snage uvijek sagriješiti. Zato je važno sebe gledati Očevim očima, oprostiti sebi i ljubiti sebe Božjom ljubavlju, kako bismo mogli voljeti druge. Nismo milosrdni prema sebi pa se koncentriramo na negativnosti, a u drugom prvenstveno moramo tražiti i pronaći primjer dobra, ono što od drugoga možemo naučiti. U konačnici, svoje poslanje moramo pronaći u Bogu. No, u čovjekovu životu ništa nije lako, i nemoguće je išta ostvariti vlastitim snagama. Stoga je potrebno moliti za dar prihvaćanja beskrajnoga Božjeg milosrđa. Govoreći o molitvi, otac Bešlić istaknuo je kako je važno govoriti i osjećati: »Moj je Bog ovdje sa mnom, Bog moj prisutan

je.« On je sve u svemu, u svemu ga možemo prepoznati i u svemu stvorenom ljubiti. Ova promišljanja zaključena su s 10 pravila pape Franje za sretan život.

Euharistijsko slavlje toga dana predvodio je voditelj puta, vlč. Petar Vidović, tajnik KBF-a u Đakovu. U propovijedi je potaknuo na promišljanja o tom što volimo i što ne volimo, te važnosti da ono što i sami volimo, primjenjujemo, a što ne volimo, izbjegavamo činiti u odnosima s drugima, pročitavši pjesmu Vladimira Visockoga *Ja ne volim*. Posljednjega dana duhovne obnove zaposlenici su posjetili Svetište Majke Božje Trsatske, preporučili se njezinu zagovoru, te su se nakon svete mise i zajedničkoga objeda uputili svojim kućama, sa željom da budu misionari Božjega milosrđa.

Teološka večer u Karmelu

Studenti V. godine KBF-a u Đakovu, polaznici izbornoga kolegija Izabrane teme teološke antropologije, zajedno s profesorom dr. sc. Borisom Vulićem, pohodili su u ponedjeljak, 22. veljače, Karmel sv. Josipa u Breznici Đakovačkoj.

Nakon pozdrava majke Ljiljane Prelić, poglavarice Karmela, i nakon uvodne molitve, dr. Vulić, moderator susreta, istaknuo je kako je cilj ovoga susreta međusobni rast stvarnim dijalogom teologije i duhovnosti te je zahvalio sestrama na otvorenosti za ovakav susret. Susret studenata i sestara karmelićanki upriličen je kao teološka večer promišljanja o temama koje su izabrali i priredili sami studenti. Studentica Anamarija Čosić predstavila je sestrama izlaganje na temu »Božja svemoć i čovjekova patnja«, Željko Filajdić promišljao je o

»Slici žene u teologiji stvaranja«, a Marko Ivančičević o »Odnosu braka i celibata«. Studentica Eda Miljković svoje je izlaganje naslovila »Važnost sakramenta sv. ispovijedi«, dok je zaključno predavanje, »Bog i njegov čovjek ili čovjek i njegov Bog«, održao Filip Sertić. Poslije predavanja uslijedila je diskusija, odnosno nastavak promišljanja izabranih tema dijalogom između sestara i studenata. Majka Ljiljana zahvalila je u ime svih sestara studentima na njihovoj spremnosti da pohode Karmel i daruju svoje vrijeme važnim i životnim temama te im obećala molitvenu blizinu u završetku njihova akademskog obrazovanja i u vršenju budućih službi u Crkvi.

Prvi erasmusovci vratili se iz Praga

U ponedjeljak 29. veljače 2016. godine dekan KBF-a u Đakovu, prof. dr. sc. Ivica Raguž, prodekanica za nastavu i studente, doc. dr. sc. Suzana Vuletić, i prodekan za znanost i međufakultetsku suradnju, doc. dr. sc. Šimo Šokčević, susreli su se sa studentima koji su sudjelovali u međunarodnoj razmjeni u sklopu programa Erasmus+. Studenti Ana Đaković, Andreja Tarle, Marijana Kvaka i Matej Martinović prvi su studenti KBF-a u Đakovu koji su sudjelovali u nekom od programa međunarodne mobilnosti. Iznijeli su svoja vrlo pozitivna iskustva i dojmove studiranja na Katoličkom teološkom fakultetu u Pragu. Uz bogatu povijesnu i kulturnu baštinu, koju nude veliki europski gradovi poput Praga, osobito su istaknuli susretljivost profesora i korisno iskustvo koje su stekli. Upravo važnost tog iskustva za cjelovito obrazovanje naglasio je i dekan Raguž. Ono bi trebalo biti pokretač njima, ali i drugim studentima da se što više uklju-

čuju u programe mobilnosti, osobito u Erasmus+.

Prijem učenika i nastavnika partnerskih škola

U ponedjeljak 29. veljače 2016. godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu u 11h bio je upriličen prijam stotinjak učenika i nastavnika partnerskih škola iz Njemačke, Francuske, Španjolske, Bugarske i Rumunjske, s prodekanicom za nastavu i studente doc. dr. sc. Suzanom Vuletić. Program se provodi u sklopu projekta *Working in Europe – Skills for success* (Posao u Europi – Vještine za uspjeh) Erasmus+ KA2 programa Europske unije. Projekt se odvija u sklopu niza aktivnosti kulturnoga i obrazovnoga događanja grada Đakova i Ekonomske škole »Braća Radić«.

Održan Erasmus+ Info dan

U četvrtak, 10. ožujka, s početkom u 12,30 sati, za studente Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu djelatnici Službe za međunarodnu i međusveučilišnu suradnju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku održali su radionicu u sklopu Info dana o Erasmus+ programu mobilnosti u akademskoj 2016./17. godini.

Gospođa Martina Šuto studentima je predstavila program te naglasila nekoliko važnih točaka. Izdvojit ćemo najbitnije zbog onih koji su bili spriječeni sudjelovati. Svu natječajnu dokumentaciju potrebno je poslati elektroničkim putem i preporučenom poštom, najkasnije s danom 18. ožujka. Sve važne upute dostupne su u dokumentu Upute za prijavu na natječaj

i realizaciju mobilnosti, koje svaki student treba pročitati. Važno je odabrati Sveučilište na koje student želi ići te je studentima predstavila, osim onih objavljenih na mrežnoj stranici Fakulteta, i dodatne međusveučilišne ugovore koji su sklopljeni na inicijativu drugih sastavnica Sveučilišta, a preko njih studenti i našega Fakulteta mogu sudjelovati, a to su: MF Norwegian School of Theology Oslo, Norveška, zatim Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, Njemačka, te Karl Franzens Universität Graz, Austrija. Minimalni prag prolaska na natječaju jest prikupljenih 16 bodova, a za studente koji u sklopu studijskoga programa nemaju strani jezik, bit će organizirana provjera znanja.

Odgovarajući na pitanja studenata, susret je završio predstavljanjem konkretnih i praktičnih savjeta u realizaciji Erasmus studentske mobilnosti.

Korizmena duhovna obnova za studente

Korizmena duhovna obnova za studente KBF-a održana je 17. ožujka 2016. godine. Duhovnu obnovu vodio je mr. sc. Bože Radoš, profesor na KBF-u u Đakovu i duhovnik u Velikom sjemeništu. Duhovna je obnova imala dva razmatranja (nakon svakog razmatranja bilo je vrijeme promišljanja i meditacije), a sve je završilo slavljenjem svete mise.

Prvo razmatranje odnosilo se na raspeće Kristovo između dvojice razbojnika, tj. na odnos dviju suprotstavljenih strana, dobrog i lošeg razbojnika, njihovih promišljanja i odnosa s Pravednikom koji je raspet bez učinjene krivice. Drugo razmatranje temeljilo se na četiri susreta, četiri

radnje. Prva radnja odvijala se u Betaniji, a temeljni je pojam miris (Iv). Ovaj susret slika je onoga što će se dogoditi u Velikom tjednu, slika je muke, smrti i uskrsnuća. Krist posjećuje Mariju, Martu i Lazara (primjer ikona koje prikazuju Lazara i Krista s dvije strane zida; Krist vraća Lazara u život i posuđuje njegov grob). U središtu je gesta sestara: Marta je radina, gospodarica u kući, čak i Isusa prekora, a mlađa sestra Marija uzima alabastrenu posudicu punu skupocene nardove pomasti koju razbija i izlijeva Kristu na glavu ili na noge (ako je pomazala glavu, tu vidimo gestu pomazanja Krista kao Kralja, a ako je pomazala noge, tu se očituje gesta Velikoga četvrtka, gdje Isus iz ljubavi pere noge svojim učenicima). Nardova pomast spominje se još u Pjesmi nad pjesmama. Kada se opisuju zaručnik i zaručnica zajedno, njihova je ljubav miriše kao nardova pomast. Nakon što Marija razbija posudicu, cijela se kuća ispunja mirisom. To je slika Crkve koja se ispunja Kristovim mirisom. Druga se radnja vrti oko lika Pilatove žene (Mt). Žena je u pozadini, ali diktira. Odvija se situacija kritična za Pilata. Žena ga želi izvući iz klopke u koju ga guraju pismoznanci, farizeji, svjetina, a to je da osudi Pravednika. Govori o Kristu da je nevin čovjek (to znaju i oni koji ga osuđuju, ali ponašaju se po poravilima koja nalažu mir, a ne po savjesti, po srcu). Pilatova se žena ne vidi, ali se čuje po posrednicima koje šalje Pilatu. Govori svojim strpljenjem, čistoćom savjesti – govori u Kristovu korist jer je nevin i treba ga osloboditi, a tako želi osloboditi i Pilata. Bježi od preuzimanja odgovornosti, ne želi da Pilat kalja savjest osudom nevina čovjeka. Kćeri jeruzalemske (Lk) likovi su

treće radnje. Suze u evanđelju pojavljuju se u vrijeme muke (npr. Lazarova smrt). Plač govori o snažnim emocijama (radošti, tuge). Ove su žene svojim suzama željele zaustaviti Kristov hod, žele izmamiti njegov pogled (prve su oplakale Isusa). Suze peru grijeh, one su govor duše, govor srca. Krist im govori da plaču nad sobom i nad djecom svojom, a ne nad njim. Njihove ih suze peru jer dopuštaju da Božji pogled uđe u njihov život. Vojnici, koji se rugaju, stavljaju sol na Kristove rane, a suze žena žele biti melem ranama njegovim. Četvrta radnja događa se ispod križa. Tu se nalaze žene (Mt). Nakon plača dolazi hrabrost, žene koje pod križem stoje i ne govore, one su nijemi svjedoci onoga što se događa. Govore svojom prisutnošću više nego pjesmama, činima, gestama. U ovom vremenu ključno je biti na putu Isusovu, biti zajedno s njim. Muškarci su jaki na riječima (kao Petar, npr.), a slabi gdje bi trebali biti jaki. Hrabrost i ljubav ovdje se nadopunjuju. Da nema ljubavi, ne bi bilo ni hrabrosti. Mjera ljubavi očituje se u tom koliko smo hrabri s nekim biti, poći. Ljubav je ona koja djeluje kada se iskazuje prema onom koji trpi.

Svetu misu predvodio je duhovnik Bože Radoš. Razmatranje i misu glazbom i pjesmom pratili su ZS *Ruah* i bogoslovi.

Održana Večer ususret Uskrsu

»Večer ususret Uskrsu« na KBF-u u Đakovu upriličena je 22. ožujka 2016. godine u 19 sati. Uz glazbene točke studentskoga okteta *Sursum corda* i zbora studenata *Ruah*, prigodnu čestitku, u ime Studentskoga zbora KBF-a, uputio je Željko Filajdić. U ime Zajednice prijatelja Fakulteta,

čestitku je uputila vjeroučiteljica Marijana Černava. Prisutnima je potom čestitku, u ime Uprave Fakulteta, uputio prodekan za financije i organizaciju poslovanja, doc. dr. sc. Grgo Grbešić. Na koncu programa uskrsnu čestitku uputio je i generalni vikar mons. mr. sc. Ivan Ćurić.

Program je završio domjenkom, međusobnim čestitanjem i druženjem profesora, djelatnika, studenata i prijatelja Fakulteta.

Studijsko putovanje u Rim

Od 13. do 17. travnja 2016. godine studenti treće, četvrte i pete godine KBF-a u Đakovu boravili su na studijskom putovanju u Rimu. Sa studentima je bila i uprava Fakulteta: dekan Ivica Raguž, prodekanica Suzana Vuletić, prodekani Grgo Grbešić i Šimo Šokčević, te mentori treće i četvrte godine, profesori Angelo Maly i Davor Vuković.

Teološki hod po Rimu započeo je 14. travnja sa sljedećim crkvama i teološkim naglascima: Chiesa Nuova (Filip Neri), Il Gesù (Ignacije Lojolski), sv. Andrija della Valle (Teatinci), crkva sv. Augustina (sv. Monika) i druge crkve. Prvi dan teološkoga hoda završen je zajedničkom misom koju je predvodio prodekan Grgo Grbešić u crkvi Santa Maria in Trastevere. Već prvoga dana studenti su mogli doživjeti Rim kao »locus theologicus«, kao mjesto na kojemu su teološki mislili i živjeli toliki svetc i teolozi. Vodiči toga dana bili su vlč. Tomislav Lasić, student na poslijediplomskom studiju liturgike, i vlč. Ivan Benaković, student na poslijediplomskom studiju biblika.

Hodočašće zvano »Sedam bazilika« započelo je 25. travnja. Radi se o tradicionalnom rimskom hodočašću, čijem je zamahu posebno pridonio sv. Filip Neri. Kao i nijedan drugi grad, tako se ni Rim ne može upoznati bez hoda, pješačenja. Naime, potrebno je grad doživjeti izbliza, konkretno, duhom i tijelom. K tomu, kako kršćanski, katolički teolog misli konkretno, polazeći uvijek od konkretnoga Boga (Isus Krist), od konkretnih mjesta i konkretnih ljudi, hodočašće je imalo za nakanu da se konkretna mjesta hodom doslovno utisnu u duh i tijelo svakoga studenta, kako bi se teološki mislilo polazeći od konkretnih mjesta. Hodočašće je počelo jutarnjom sv. misom na grobu sv. Petra, u Vatikanskim grotama, u »Madařskoj kapelici«. Svetu misu predvodio je dekan Ivica Raguž. U propovijedi je istaknuo važnost »ribarskoga«, jednostavnoga duha (poniznosti i priznanja grijeha, ali i odlučnosti) za razumijevanje Crkve i teologije. Hodočašće je, uz baziliku sv. Petra, uključivalo sljedeće crkve: sv. Pavao izvan zidina, sv. Sebastijan, sv. Ivan Lateranski, sv. Križ u Jeruzalemu, sv. Lovro i Sveta Marija Velika. Za hodočašće unaprijed su bile pripravljene knjižice za molitvu i razmatranje. Vodič na hodočašću bio je vlč. Ilija Dogan, student poslijediplomskoga studija kanonskoga prava.

Teološki hod nastavljen je 16. travnja. Prva postaja bila je crkva svetoga Klementa, potom crkva sv. Petra u okovima, rimski forumi te mnoga druga mjesta u samom povijesnom centru Rima. Posljednji dan teološkoga hoda završen je večernjom misom u crkvi svetoga Jeronima, koju je predvodio doc. dr. sc. Davor Vuković. Vodič je toga dana bio vlč. Tomislav Ka-

ravidović, student na poslijediplomskom studiju moralne teologije.

Dekan je u završnim mislima, na kraju studijskoga putovanja, ukazao na lijepu misao koja se nalazi na spomen-ploči Julija Klovića u sv. Petru u okovima, gdje između ostaloga stoji: »Diligentia in minimis maxima« – »Najveće umijeće u najmanjim stvarima«. Vraćajući se iz Rima, studenti su pozvani da »najvećim umijećem«, potpunom predanošću, najvećom strasti počnu živjeti svoju vjeru u »najmanjim stvarima«, da se posvete teološkom promišljanju »najmanjih stvari«, bila to mjesta, ljudi, Crkve, države.

Oktet KBF-a *Sursum corda* u Makedoniji

Oktet »Sursum corda« KBF-a u Đakovu boravio je u Makedoniji od 22. do 25. travnja 2016. godine, gdje je održao prvi samostalni koncert u sklopu proslave 20. obljetnice postojanja Hrvatske zajednice u Makedoniji.

Koncert naziva »Mysterium Paschale« održan je 23. travnja 2016. godine u katoličkoj katedrali »Presvetoga Srca Isusova« u Skopju, pod vodstvom dirigenta Emanuela Matesa, studenta četvrte godine KBF-a u Đakovu. Program koncerta bio je biblijsko-meditativnoga karaktera, s ciljem prikazivanja Kristove muke, smrti i uskrsnuća. Za svaki navedeni misterij pročitano je prigodno čitanje, zatim bi uslijedile pjesme koje je pjevao Oktet.

Prigodno obilježavanje dvadeset godina postojanja zajednice Hrvata u Makedoniji bilo je 24. travnja 2016. godine, gdje su članovi Okteta bili gosti. Između ostalo-

ga, članovi Okteta gostovali su u jutarnjem programu Makedonske radiotelevizije gdje su imali priliku govoriti, o ideji osnivanja okteta *Sursum corda* pri KBF-u, s najavom za sljedeća događanja i gostovanja.

Osim koncerta, članovi Okteta imali su prigodu razgledati Skopje i okolicu, upoznati makedonsku kulturu. Za ugodan boravak Okteta u Makedoniji pobrinula se zajednica Hrvata u Makedoniji.

Hodočašće u Dragotin

U petak, 13. svibnja 2016. godine, fakultetska zajednica tradicionalno je hodočastila u Dragotin. Nakon uvodne molitve, dekan, izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž, blagoslovio je sve okupljene i krenulo se na put. Svetu misu predvodio je nadbiskup u miru, mons. dr. Marin Srakić. Uputio je okupljene i u samu povijest ovoga hodočašća, govorio je o zavjetu tadašnjega Sjemeništa i Visokoga teološkog učilišta za hodočašće dragoj Gospi Dragotinskoj, a što traje već šezdeset godina. Nakon euharistijskoga slavlja, ostali smo na zajedničkom druženju.

Gostujuća predavanja

Gostujuće predavanje na temu:

»Hoće li nas ova ekonomija ubiti?«

U četvrtak, 22. listopada 2015. godine, u Dvorani biskupa J. J. Strossmayera u Đakovu održano je gostujuće predavanje pod naslovom: *»Hoće li nas ova ekonomija ubiti?«* doc. dr. sc. Domagoja Sajtera, profesora na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Uvodni pozdrav održao je doc.

dr. sc. Šimo Šokčević koji je prisutne uveo u samu tematiku predavanja, istaknuvši pitanja kojima se bavimo u našoj svakodnevnici, pitanja koja se tiču ekonomije.

Prof. doc. dr. sc. Domagoj Sajter suvremenu ekonomiju predstavio je kao *»ekonomiju koja nas ubija«*, ekonomiju koju treba reformirati. U modernije doba dogodio se potpuni obrat hijerarhijske vrijednosti, ono što smo vjerovali potpuno je iščeznulo. Postavlja se pitanje što je pokrenulo čovjeka, da se dogodio preokret samoga hijerarhijskog sustava. Poseban je naglasak stavljen na prihode koji se tiču manje razvijenih zemalja, u čije se obrazovanje ili zdravlje vrlo malo ulaže. Prioriteti suvremenoga čovjeka postaju drugačiji. U nastavku predavanja dr. Sajter je istaknuo kako smo upravo mi »kotači« ekonomskoga sustava. Time je ušao u srž ove tematike, želeći dati odgovor na ključno pitanje – *Hoće li nas ova ekonomija ubiti?* To nije pitanje koje se tiče samo određene skupine ljudi, to je problem koji zahvaća baš svakog od nas. Profesor Sajter istaknuo je kako nije ekonomija ona koja će nas ubiti, »pištolj u rukama može imati samo čovjek«.

Predavanje o »Denzingeru«

Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu u srijedu, 28. listopada, gost predavač bio je dr. sc. Ivan Zirdum, umirovljeni profesor dogmatske teologije istoga Fakulteta. Prof. Zirdum rado se odazvao pozivu dr. sc. Borisa Vulića da studentima četvrte godine, u sklopu kolegija Teološka antropologija, održi predavanje o hrvatskom prijevodu *Zbirke sažetaka vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i*

ćudoređu, čiji su priređivači H. Denzinger i P. Hünermann. Urednik hrvatskoga izdanja ovoga za teologiju kapitalnog djela, tiskanoga 2002. godine u izdanju UPT-a iz Đakova, upravo je dr. Zirdum. Predavač je studentima prikazao sam tijekom realizacije prijevoda na kojem se radilo oko tri godine te progovorio o svim izazovima i zaprjekama na koje je nailazio pri tom projektu. Nakon predavanja, uslijedila je diskusija i zahvala dr. Vulića na odazivu profesora Zirduma.

Teološki Café – Gost književnik: Edo Popović

Dana 4. studenoga 2015. godine Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu organizirao je »Teološki *café*«. Gost prvoga »Teološkoga *caféa*« bio je popularni hrvatski književnik Edo Popović, autor niza poznatih djela kao što su romani *Izlaz Zagreb jug* (2003.), *Oči* (2007.), *Lomljenje vjetra* (2011.), *Mjesečev meridijan* (2015.) i dr.

Popović je pokušao objediniti teme materijalnih i društvenih vrijednosti te pojma vremena. Kao polazište za raspravu uzeo je citat: »Ništa od onoga što nam drugi mogu oduzeti ili ukrasti nije doista naše.« Želio je dati do znanja kako čovjek današnjega vremena ima iskrivljenu sliku o vrijednosti. Kao prioritet postavlja se moć, a ne prestano gomilanje stvari oduzima prostor čovjeku te se čovjek guši... Vrijednosti, poput slobode i ljubavi, zamijenjene su raznim drugim materijalnim stvarima.

Nakon kratkoga izlaganja Ede Popovića, studenti i ostali sudionici »Teološkoga *caféa*« raspravljali su o rečenom. Pojavila su se razna egzistencijalna pitanja, pitanja

vezana uz odnos čovjeka i prirode te pitanja spasenja i Božje opstojnosti. Cjelokupan je zaključak sudionika taj da je potrebno krenuti od sebe. Jer, kada bi svatko krenuo ispravljati svoje pogreške, došli bismo do sigurne budućnosti za čovjeka.

Održano predavanje dr. sc. Damira Barbarića

Gostujuće predavanje dr. sc. Damira Barbarića na temu »*Ukidanje i ponavljanje. Hegel i Heidegger o biti i svrsi filozofije*«, održano je 18. studenog 2015. godine. Prije samog predavanja doc. dr. sc. Šimo Šokčević uputio je pozdrav svima prisutnima i u kratkim crtama predstavio predavača. Uz osnovne biografske podatke istaknuo je kako je prof. Barbarić utemeljitelj Odjela za filozofiju Matice hrvatske, član je uredništva više filozofskih časopisa u Hrvatskoj te predavač na mnogim učilištima. Profesor Barabrić ovim je predavanjem predstavio dva osnovna modela poimanja povijesti filozofije, jedan kod Heideggera, a drugi kod Hegela. Na primjeru ovih dvaju srodnih, ali u isto vrijeme i suprotstavljena filozofa, predavač je pokušao iznijeti kakav tijek razvoja ima filozofija. U filozofiji Hegela uviđa se ideja organskoga sustava razvoja. Hegel isključuje svaku vrstu slučajnosti. Hegel se poziva na Aristotelove pojmove načina bitka: mogućnost (ono u sebi) i zbiljnost (za sebe). Razvoj se upravo u tom okviru promatra, dakle prelazak iz mogućnosti u zbiljnost pri čemu mogućnost nije ona koja nestaje, te tako dolazimo do ideje povratka u samog sebe, što Hegel primjenjuje na povijest filozofije. Za njega je cjelokupna filozofija »krug krugova« te ona kao takva

ne propada, nego je očuvana kao moment čitave povijesti filozofije.

U nastavku predavanja Barbarić je izlagao filozofiju Martina Heideggera s naglaskom na njegovo glavno djelo »Bitak i vrijeme«. U djelu Heidegger razlaže pojam 'ponavljanja' gdje se ne misli na ponovno dovođenje prošlosti u sadašnjost. Za njega pojam ponavljanja nije ponovno vraćanje nečega zbiljski prošlog. Ono je izričita predaja, oslobađa nas i postaje nosećom uputom u stvar mišljenja. Zaključno tom, povijest i ponavljanje u filozofskom smislu nije napredovanje od početka prema koncu, ona nije nikakav slijed, ni vremensko razdoblje, nego je povratak onoga negdašnjeg u početak. Prof. Brabarić iznio je zaključak kako se filozofija ne smije smatrati prošlošću jer tada je ona samo usvajanje informacija, tj. »štrebanje«. Ponavljanjem se otvaramo filozofijskoj misli, a i Heidegger je rekao da ni jedno ponavljanje nije puko ponavljanje, ono je život, a za to su rijetki sposobni.

Predstavljanje knjige »Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac...«

Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu 4. prosinca 2015. godine predstavljena je knjiga »Rivellijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska pravoslavna crkva«, autora mons. dr. sc. Jurja Batelja. Uz autora, knjigu su predstavili dipl. teol. i dipl. knjižničar Ankica Landeka, doc. dr. sc. Grgo Grbešić te umirovljeni nadbiskup, mons. dr. sc. Marin Srakić.

Promjenom naslova djela u »Nadbiskup genocida« Rivelli se otvoreno suprotstavio

liku bl. Alojzija Stepinca. Djelo je usmjereno na umanjivanje značenja Katoličke crkve u hrvatskom narodu i borbu protiv državne samostalnosti hrvatskoga naroda. Na Stepinca se tako stavljaju različite optužbe za genocidne radnje NDH, pokolje, sudjelovanje u državnim zločinima i mnoge druge klevete. Zanimajući historiografske podatke, Rivelli stvara djelo puno krivih i lažnih informacija, kojima se pokušava obrisati sve dobro u liku bl. Alojzija Stepinca.

Održano nastupno predavanje dr. sc. Borisa Vulića

U postupku izbora u znanstveno-nastavno zvanje docenta za znanstvenu granu dogmatske teologije, dr. sc. Boris Vulić održao je u srijedu, 20. siječnja 2016. godine, nastupno predavanje. Predavanje je održano u okviru redovite nastave sa studentima iz kolegija Teološka antropologija, a u nazočnosti predsjednika Stručnoga povjerenstva doc. dr. sc. Davora Vukovića i članova povjerenstva izv. prof. dr. sc. Ivice Raguža i prof. dr. sc. Karla Višatickog. Tema predavanja profesora Vulića bila je »Gratia praesupponit naturam«.

Održano gostujuće predavanje prof. dr. sc. Vladimira Vukašinića

U Dvorani biskupa J. J. Strossmayera na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu održano je 1. ožujka 2016. godine gostujuće predavanje na temu »Razvoj liturgijskoga života na pravoslavnom istoku«, prof. dr. sc. Vladimira Vukašinića.

U svojem izlaganju prof. Vukašinić dotaknuo se razvoja liturgije na istoku u vremenu od 13. do 21. stoljeća. Početak liturgije na istoku obilježila su dva bogoslužna središta: Carigrad i Jeruzalem. Na istoku se u to vrijeme javlja duhovni pokret pod nazivom isihazam. Ovaj pokret izazvao je burne reakcije među monasima i crkvenjacima, istaknuo je prof. Vukašinić. Sama prepisivačka djelatnost dovodi do toga da se reformiraju ruske knjige i njima se mijenja liturgija u Srbiji. Ubrzo zatim srpski kult biva rusificiran, što dovodi do toga da se u 19. stoljeću u srpskoj crkvi zabranjuju sve knjige osim onih rusko-moskovskih.

Danas Crkva u Srbiji zaključuje da teologija nije stvar intelektualaca, već dubokoga molitvenog aspekta, istaknuo je prof. Vukašinić. Profesor Vukašinić kao zaključak istaknuo je trenutak polaganja ruku i čitanja molitve pri ređenju, kada biskup daje u ruke zaređenom kruh, tj. tijelo Kristovo. Upravo takav čin pokazuje da u središtu liturgije ne treba biti nitko drugi osim Krista.

Održano gostujuće predavanje prof. Mounira Faraga

U srijedu, 18. svibnja 2016. godine, na KBF-u u Đakovu održano je gostujuće predavanje prof. Mounira Faraga na temu »Etika krjeposti u prilogu života kroz iskustvo islamske orijentalne kulture«. Na samom početku pozdrave profesor Faragu i svima prisutnima uputio je izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž. Predavanje su moderirali i prevodili doc. dr. sc. Suzana Vuletić i dr. sc. Tomislav Đukez.

Tema je nastojala ukazati na praktičnost etike krjeposti koja može pridonijeti poboljšanju kvalitete i same vrijednosti života. Farag je istaknuo dvije važne misli bez kojih kršćanin ne može živjeti etično i krjeposno: »Milosrđe mi je milo, a ne žrtva.« i »Ne bojte se!« Ukoliko nam Krist posluži kao model djelovanja, spomenute misli nužno moraju zaživjeti. »Kršćanin, obdaren ovakvom milosti, mora velikodušno staviti u službu zajednice svoju kompetentnost i profesionalnost kako bi služio svakom ljudskom životu«, naglasio je prof. Farag. »Voluntas Dei sanctificatio vostra« – misao je koja upućuje na to da je za svakoga volja Božja širiti ljubav i činiti dobro.

Znanstvena kronologija

Simpozij povodom 200. obljetnice rođenja biskupa Josipa Jurja Strossmayera

Dvodnevni međunarodni simpozij, održan povodom 200. obljetnice rođenja biskupa Josipa Jurja Strossmayera, započeo je 1. listopada, a završio 2. listopada 2015. godine

Brojne okupljene pozdravio je na početku Simpozija dekan KBF-a u Đakovu izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž, koji je istaknuo kako je ovo međunarodni simpozij čiji je glavni cilj prisjećanje i zahvala za sve ono što je učinio biskup Strossmayer.

Sudionicima i predavačima na Simpoziju obratio se i nadbiskup mons. dr. sc. Đuro Hranić, a posebnu zahvalu uputio je nadbiskupu Srakiću, bez čijega truda i zalaganja ne bismo imali tako kvalitetnu

arhivsku građu, bez koje Simpozij ne bi bio ni održan.

Prvoga dana Simpozija održano je devet predavanja. Prvo predavanje bilo je na temu »Lik i djelo biskupa Strossmayera«, koje je izlagao akademik prof. dr. sc. Franjo Šanjek.

Nakon upoznavanja sa Strossmayerovom biografijom i bibliografijom u prvom izlaganju, uslijedilo je predavanje doc. dr. sc. Grge Grbešića, pod nazivom »Ja nikom na svijetu za ljubav moje osvjedočenje ne mijenjam«.

Treće predavanje »Strossmayerovi suradnici u Đakovu« izložio je dr. sc. Vlatko Dolančić. Nakon što je profesor prisutne upoznao sa širim krugom Strossmayerovih prijatelja i suradnika, uslijedilo je izlaganje dviju predavačice, Tihonije Zovko i Ankice Landeke, na temu »Knjižnica J. J. Strossmayera«.

Peto predavanje održao je izv. prof. dr. sc. Dragan Damjanović, koji je u svojem izlaganju naglasak stavio na biskupa Strossmayera kao mecenu, te najvažniju osobu u izgradnji đakovačke katedrale.

Izv. prof. dr. sc. Slavko Slišković održao je predavanje na temu »Od politike k prosvjeti«, gdje je predstavio biskupa Strossmayera kao otvorenog i aktivnog političara, i kao prosvjetnog »radnika«.

Predavanje »Strossmayerovo pastoralno djelovanje« održao je prof. dr. sc. Pero Aračić.

Pretposljednji predavač prvoga dana Simpozija bio je mons. dr. sc. Marin Srakić, a obuhvatio je izrazito široku temu pod

naslovom »Biskup Josip Juraj Strossmayer učitelj i pastir svoje biskupije. Socijalna dimenzija života i djela biskupa Josipa Jurja Strossmayera«.

Zaključno predavanje održala je dr. sc. Jasminka Najcer Sabljak, na temu »Biskup Strossmayer i donacija slika iz zbirke kneza Baltazara Odescalchija«.

Nakon rasprave i završetka svih predavanja uslijedilo je euharistijsko slavlje u katedrali.

Sljedećega dana, 2. listopada 2015. godine, održano je sedam predavanja. Prvo u nizu predavanja održala je doc. dr. sc. Daria Damjanović Barišić, a tema izlaganja bila je »Strossmayer i rješenje hrvatskoga (slavenskoga) pitanja«.

Drugo predavanje, na temu »O povezanosti Istre i Banske Hrvatske u vrijeme biskupa Strossmayera«, održao je prof. dr. sc. Nevio Šetić.

Potom je uslijedilo predavanje dr. sc. Nikše Varežića, s temom »J. J. Strossmayer i Dalmacija«.

Četvrto predavanje nosilo je naslov »Strossmayer i ekumenizam«, a održao ga je profesor s KBF-a u Đakovu dr. sc. Antun Japundžić.

Zatim je uslijedilo predavanje doc. dr. sc. Ivana Milotića, a svoje izlaganje označio je naslovom »Potpore biskupa Josipa Jurja Strossmayera čitaonicama i narodnjačkom pokretu u Istri«.

Pretposljednje predavanje ovoga međunarodnog Simpozija održao je prof. iz Augsburga, dr. sc. Petar Vrankić. Naslov njegova predavanja bio je »Strossmayer

i preuređenje crkveno-pravnog stanja u Katoličkoj crkvi u BiH 1878.-1881.«. Svojim izlaganjem profesor je proširio geografski značaj biskupa Strossmayera i upoznao sudionike sa sličnostima između hrvatske i bosanske crkve.

Sedmo, posljednje predavanje ovoga znanstvenog skupa održao je dr. sc. Dražen Kušen iz Osijeka. Naziv njegova predavanja bio je: »Ekonomski pravni i vjerski aspekti Strossmayerova naseljavanja Slovaka«.

Najavljeno predavanje prof. dr. sc. Dinka Šokćevića, na temu Mađarski suvremenici i mađarska historiografija o Strossmayeru, nije održano.

Nakon rasprave, na završetku Simpozija u Strossmayerovu čast održan je i glazbeni koncert »S obje strane Jadrana« u izvedbi Hrvatskoga baroknog ansambla.

Znanstveni simpozij s temom *Strossmayer, Roma e il Vaticano I. Sinodalità nella Chiesa cattolica e unità delle Chiese cristiane*

Na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu 9. prosinca 2015. godine održan je znanstveni simpozij s temom *Strossmayer, Roma e il Vaticano I. Sinodalità nella Chiesa cattolica e unità delle Chiese cristiane* (Strossmayer, Rim i I. vatikanski sabor. Sinodalnost u Katoličkoj crkvi i jedinstvo kršćanskih Crkava). Organizatori su bili: Đakovačko-osječka nadbiskupija, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Fakultet povijesti i kulturnih dobara Crkve Papinskoga sveučilišta Gregoriana u Rimu, u suradnji s Hrvatskim povijesnim

institutom u Rimu i Papinskim hrvatskim zavodom sv. Jeronima.

Prvo predavanje održao je Klaus Schatz iz Frankfurta na temu »Sabor i univerzalnost Crkve u idejama Strossmayera na Prvom vatikanskom saboru«. Zatim je predavanje održao Alberto Melloni iz Bolonje, a obradio je temu »Rasprava na Saboru i o Saboru: od ekleziološkoga trijumfalizma do svođenja rasprava na primat i nezabludivost«. Sljedeće predavanje održala je Rita Tolomeo s rimskoga sveučilišta Sapienza koja je govorila na temu: »Jedinstvo Crkava u odnosima između biskupa J. J. Strossmayera i barnabite Cesare Tondini de Quarenghi«. Posljednja tema druge sesije bila je »Ekleziologija J. J. Strossmayera«, a predavanje je održao Ivica Raguž s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu.

Prvo predavanje u poslijepodnevnom radu simpozija održao je Franz Xaver Bischof iz Münchena koji je obradio temu »Korespondencija Döllinger-Strossmayer«. Drugo predavanje poslijepodnevnoga dijela održao je Jure Bogdan (rektor Zavoda sv. Jeronima u Rimu) koji je govorio na temu »Strossmayer i Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima«. Treće predavanje imao je Tomislav Mrkonjić koji je obradio temu »Izvori o Strossmayeru u Vatikanskim arhivima«. Posljednja sesija započela je predavanjem Milice Lukić iz Osijeka (Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera iz Osijeka) na temu »Strossmayer i glagoljska liturgija«. Posljednje predavanje na simpoziju održao je Giuseppe Croce koji je obradio temu »Strossmayer u Dnevniku Vincenza Tizzanija«.

Znanstveni kolokviji

Kolokvij o ekologiji prigodom objavljivanja enciklike pape Franje *Laudato si*

U srijedu, 21. listopada 2015. godine, u Dvorani biskupa J. J. Strossmayera u Đakovu održan je znanstveni kolokvij o ekologiji, prigodom objavljivanja enciklike pape Franje »*Laudato si*«. U uvodnom pozdravu izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž istaknuo je kako je ovo prvi znanstveni kolokvij u Hrvatskoj posvećen enciklici *Laudato si*. Tijekom kolokvija održano je pet predavanja.

Prvo predavanje, na temu »Zašto svaki ekološki pristup mora uključivati socijalnu perspektivu? Princip pravednosti i enciklika *Laudato si*«, održao je profesor s KBF-a u Đakovu doc. dr. sc. Stjepan Radić. Mr. sc. Đurica Pardon održao je izlaganje na temu »Biblijska teologija zemlje – potka enciklike *Laudato si*«. Profesorova zaključna misao ukazala je na to da je Zemlja plod suradnje Boga i čovjeka te da se kroz cijelu Bibliju očituje takva stvarnost. Treće predavanje je održao profesor na KBF-u u Đakovu dr. sc. Vladimir Dugalić. Tema njegova izlaganja bila je »Kultura tehnologije i ekološka kriza. Teološko-socijalna analiza suvremenoga antropocentrizma u svjetlu enciklike *Laudato si* pape Franje«. Pretposljednje predavanje održao je red. prof. dr. sc. Valerije Vrček na temu »Ekologija, znanost i razvoj u nekim razmišljanjima koja prethode enciklici *Laudato si*«. Posljednje predavanje prvoga znanstvenog kolokvija akademske godine 2015./2016. održao je red. prof. dr. sc. Danijel Jug. Naslov predavanja bio je »Poljoprivreda – dionik kauzalnosti klimatskih promjena«.

Znanstveni kolokvij prigodom 200. obljetnice smrti biskupa Antuna Mandića

U Dvorani biskupa J. J. Strossmayera na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu 11. studenoga 2015. godine održan je znanstveni kolokvij prigodom obilježavanja 200. obljetnice smrti biskupa Antuna Mandića. Pozdravnu riječ uputio je dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu, izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž, istaknuvši veliku važnost ovoga biskupa vizionara za našu Nadbiskupiju, narod i Fakultet.

Prvo predavanje održao je nadbiskup u miru mons. dr. sc. Marin Srakić na temu »Antun Mandić, biskup bosanski ili đakovački i srijemski – Zamišljatelj svega boljega i uzvišenijega u Biskupiji«. Potom je uslijedilo izlaganje »Uloga i doprinos biskupa Antuna Mandića za vrijeme njegova upravljanja sjedinjenjem biskupijama« mr. sc. Tadije Crnjaka, profesora na KBF-u u Đakovu. »Od Kašićeva »Nauka za dobro pisati slovinski« do Mandićeva »Uputjenja k' slavonskomu pravopisanju« bio je naslov trećega izlaganja koje je održao prof. dr. sc. Vladimir Horvat. Zadnje izlaganje bilo je naslovljeno »Prinos Antuna Madića ujednačivanja hrvatske latiničke grafije i pravopisne prakse« doc. dr. sc. Jadranke Mlikote.

Znanstveni kolokvij prigodom 500. obljetnice rođenja sv. Terezije Avilske

U Dvorani biskupa J. J. Strossmayera na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu 16. prosinca 2015. godine odr-

žan je znanstveni kolokvij prigodom 500. obljetnice rođenja sv. Terezije Avilske. Dekan, izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž, uputio je pozdrave predavačima i svima prisutnima.

Prvo predavanje na temu »Primat milosrđa u životu i spisima sv. Terezije Avilske« održao je dr. sc. Edvard Punda, profesor KBF-a u Splitu. Sljedeće predavanje na temu »O sv. Tereziji Avilskoj u njezinim pismima« održao je prof. dr. sc. Ivica Raguž. Pretposljednje predavanje na temu »Tendencije u suvremenoj duhovnosti u svjetlu Terezijina iskustva i nauka« održao je doc. dr. sc. Franjo Podgorelec. Posljednje predavanje na temu »Sv. Terezija Avilska – uzor današnjim voditeljima projekata« održala je mr. sc. Teodora Živković.

Na *Youtube* stranici KBF-a u Đakovu postoji video prilog s ovoga znanstvenog kolokvija: <https://www.youtube.com/watch?v=Oq8KyMtmfH0>.

Ekumenski kolokvij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu

Prvi Ekumenski kolokvij na KBF-u u Đakovu održan je 25. siječnja 2016. godine u Dvorani biskupa Strossmayera. Uvodnu riječ i pozdrave uputio je dekan Ivica Raguž. Pozvao se na biskupa Strossmayera koji je provodio ekumenski dijalog i istaknuo kako ovaj kolokvij treba voditi dvostruka misao: žalost i tuga u kojoj se drži da je Krist razdijeljen, a također je važna i radost u vidu ekumenizma koji predstavlja želju i strast za jedinstvom.

Prvo predavanje održao je mr. sc. David Kovačević pod naslovom »Naviještati silna djela Božja kao rezultat za razumijevanje vlastitoga identiteta bez ugroze drugoga i

drugacijega«. Završavajući predavanje predavač se pozvao na riječi Miroslava Volfa – da spremnost prihvatanja drugoga proizlazi iz Božje spremnosti prihvatanja nas samih, a sve to vodi ka pozitivnom ekumenskom dijalogu. »Ljudska svetost kao objava svetosti Božje« bila je tema predavanja prof. dr. Zorana Krstića. Profesor je svojim predavanjem upozorio na problem suvremenoga mentaliteta religioznosti, koji zalazi u individualizam i privatizaciju religije. Posljednje predavanje na temu »Svete tajne: Navještaj "silnih djela Gospodnjih"« održao je prof. dr. Ante Mateljan. Mateljan je naglasio da je liturgija autentičan navještaj vjere, zajedništvo Boga i ljudi u Kristovu sebedarju te je zaključio kako je Crkva već po sebi silno djelo Gospodnje.

Znanstveni kolokvij prigodom 420. obljetnice rođenja filozofa Renée Descartesa

U Dvorani biskupa J. J. Strossmayera 9. ožujka 2016. godine održan je Znanstveni kolokvij prigodom 420. obljetnice rođenja filozofa Renée Descartesa.

»Descartesova misao o Božjem postojanju« bio je naslov prvoga predavanja koje je održao prof. dr. sc. Ivan Tadić. Drugo predavanje održao je prof. dr. sc. Josip Talanga na temu »Skolastička pretpostavka Descartesove metafizike«. Pretposljednje predavanje održala je mag. theol. Suzana Maslač na temu »Rene Descartes – Meditacije o prvoj filozofiji«. Posljednje predavanje održao je doc. dr. sc. Dalibor Renić na temu »*Cogito* kao transcendentelni argument«. Video prilog može se pogledati na: <https://www.youtube.com/watch?v=ySE8uI5VdIY&feature=youtu.be>

Predstavljanje I. godine

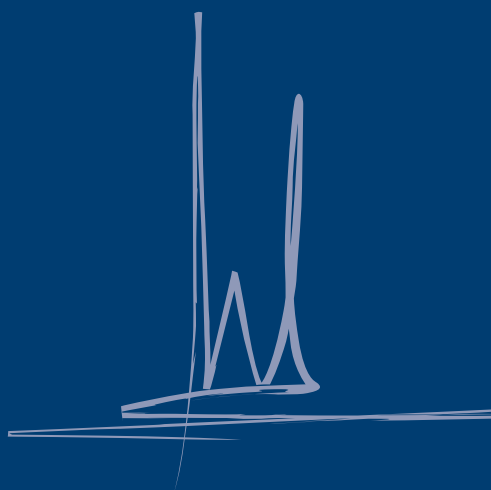
Ime i prezime	Župa	Mjesto
Nikola Andrić	Kraljice svete Krunice	Kuševac
Kristina Aščić	Snježne Gospe	Selci Đakovački
Ana Bošković	svetoga Euzebija i Poliona	Vinkovci
Josip Brnjić	Bezgrješnoga Srca Marijina	Slavonski Brod
Bruno Diklić	svetoga Dominika Savija	Slavonski Brod
Sanja Doljankić	Snježne Gospe	Selci Đakovački
Robert Erk	svetoga arkanđela Mihaela	Osijek
Marin Galić	svete Ane	Tenja
Darin Gibanjek	svete Marije Magdalene	Čazma
Mia Miranda Hancock	svetoga Martina	Podgajci Podravski
Ivana Haring	svetoga Emerika	Oriovac
Krešimir Iljazović	svetoga Leopolda Mandića	Slavonski Brod
s. Rafaela Jozić	Krista Kralja	Brodski Varoš
Luka Jurić	Bezgrješnoga Srca Marijina	Vinkovci
Matej Jurišić	svetog Antuna Padovanskog	Podvinje
Andrea Karoli	Dobroga Pastira	Đakovo
Klara Kokić	svetih Petra i Pavla	Topolje
Dejan Komjat	Presvetoga Srca Isusova	Šid
Luka Kovačević	svetoga Ladislava kralja	Punitovci
Matej Krešo	svete Ane	Tenja
Marija Lovrić	Rođenja BDM	Ruščica
Mateja Marinović	Rođenja BDM	Semeljci
Nikolina Marjanović	svetih Filipa i Jakova	Odvorci
Antun Nikolić	Svetog Antuna Padovanskog	Otok
Ivan Peić	Uznesenja BDM	Slavonski Brod
Mateja Perić	svetoga Mateja	Tovarnik
Luka Pleša	svetih Ćirila i Metoda	Vinkovci
Josipa Posavac	svetoga Jakova, apostola	Ilača
Bogdan Rudinski	svete Terezije Avilske	Subotica
Mario Šokčević	svetih Ćirila i Metoda	Vinkovci
Mislav Tokić	svetoga Ivana Krstitelja	Vladislavci
Valentina Jurić	svetih Petra i Pavla	Kaptol
Matej Vereš	svetoga Luke, evanđelista	Josipovac
Josip Vuksanović	Rođenja BDM	Semeljci
Ivana Žavcar	svetog Antuna Padovanskog	Daruvar

Ovaj broj sufinanciran je od Studentskog zbora
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

STUDENTSKI ZBOR
SVEUČILIŠTA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

ISSN 1846-1336